

**KALLE
PALLING –**

**Raplamaa esindaja
Riigikogus**

Aitäh toetuse eest!

Jälgi minu tegemisi:
www.kallepalling.ee
facebook.com/palling
twitter.com/kallepalling

**KINDLALT
EDASI!**

RAPLAMAASõnumid

KOLMAPÄEV, 4. märts 2015 Nr. 9 (2863)

Sõltumatu nädalaleht |

www.sonumid.ee | Hind 1.85 €

**JÄRVE
KESKUS**

**K - P
4.-8. MÄRTS**

Superpakkumised Järve Keskuses!

KÄSITÖÖPÄEV
K

TERVISEPÄEV
N

TOIDUPÄEV
R

LASTEPÄEV
L

NAISTE- JA ILUPÄEV
P

Juhtkiri

Tehtud!
Iseasi kui hästi

Ühed valimised on taas ajalooks saanud. Läks enam-vähem nii, nagu kampaania alguses ennustasime – Raplamaad esindavatele poliitikutele kaasamängimise võimalusi ei jäetud.

Siit pärit meestest on Riigikokku pääsenud vaid Kalle Palling, kes on seni esindanud küll rohkem Raplas Tallinna kui Tallinnas Raplat. Mingi udupeen võimalus on veel esialgu künnise taha pidama jäänud Alar Mutli. Tema võiks Riigikokku pääseda siis, kui Vabaerakond saab uues valitsuses mingi rolli ja keegi sealt hakkab seda rolli ministrina täitma.

Paraku on ka Mutli side maakonna kui niisugusega pigem pealiskaudne. Ta on seni asju ajanud rohkem vabakonna tasandil, kuid sealt peaks olema natuke kergem Raplamaad tervikuna hoomata kui põhiliselt pealinnas toimetaval ja paljude muude üleriigiliselt oluliste probleemidega seotud saadikul. Aga nagu juba öeldud, on Mutli võimalused praegu veel öhkõrnad.

Parteid ei käitunud viisakalt siinseid poliitikuid valikuliselt kandideerima lubades (mittelubades) või neid siis n-ö üleriigilisi huve silmas pidades üksteisele vastu mängima pannes. Nii võib jääda mulje, nagu oleksid Raplamaa inimesed kvaliteedilt kuidagi kehvemad kui harjakad või pealinlased. Tegelikult ei ole ju!

Võib muidugi väita, et Riigikogu ei olegi paik, kus tegeldakse kitsalt lokaalsete probleemidega. Et Riigikogu on suure poliitika areen ja seal pole tähtsust, kust saadik pärit on. Samas on uskumatult rumal teha jätkuvalt nägu, justkui oleks läbimõeldud ja tasakaalustatud regionaalpoliitika midagi teisejärgulist, millega tõelised poliitikud tegelema ei peaks. Ometi tuleks ükskord tunnistada, et regionaalseid probleeme lahendamata ei saa ka riik kaua püsida. Tallinnast kaugemal asuva Eesti elu taastamine on ju tegelikult julgeolekuküsimus.

Kui riigi valimissüsteemis ja parteide poliitikas midagi ei muutu, lähevad ka järgmised ja ülejärgmised valimised sama märgi all. Piltlikult võiks seda nimetada ääremaa suhteks tõmbekeskusse. Selles mõttes on Harju-Rapla ühine valimisringkond justkui hea õppevahend näitamaks, mis saab suurest osast Eestimaast, kui IRL-i õhutatav suurvaldade tegemine peaks teoks saama. Siin toimib Harjumaa, kuhu on viimasel kümnendil vaata et pool Eestit kokku voolanud, täpselt nagu tõmbekeskus, kus langetatakse otsuseid, kust juhitakse ja kus on alati õigus. Raplamaa on selles suhtes ehe ääremaa.

Piltlikult võiks seda ka suure ja väikese Peetri sündroomiks nimetada. Pikemas vaates kasvatab see alaväärsustunnet ja sünnitab protesti.

Ajaleht 23 aastat tagasi

Mis leht on Valdade Nädalaleht?

Just täna 23 aastat tagasi jõudsid esimeste lugejateni ajalehe Valdade Nädalaleht kaks esimest numbrit. Esimene kandis küll 22. veebruari ja teine 3. märtsi kuupäeva, aga laialitoimetamise päevad olid just 4. ja 5. märts.

Seni seletamatul põhjusel oli esimene leht lihtsalt trükikotta seisma jäänud ja siis tuli kaks numbrit korraga maakonna kauplustesse müüki toimetada. Kauplusi oli palju ja vedas ainult üks auto, sellepärast kulus kaks päeva.

Valdade Nädalaleht tähendas seda, et uus leht oli tegelikult veel nimeta. 22. veebruari numbri esiküljel kuulutati välja konkurss ja pandi parimale nimepakujale välja 500 rubla. Olgu lisatud, et mõni number

edasi oli leht saanud nimeks Nädalaring, mis mõne kuu pärast muutus sujuvalt Nädaliseks ja siis hea hulga aastate pärast Raplamaa Sõnumiteks. Nii et meie lehel oli eile sünnipäev, mida võib tähistada ka täna ja veel hommegi.

Uus leht maksis neli rubla. Esilehelt on lugeda, et nelja rubla eest võis saada 50 g vorsti (sortiment oli peaaegu olematu ja nii pole tähtis, millist just). Neli rubla maksis ka 40 g võid ja pool leiba. Sama raha eest oli võimalik osta 16 „Ekstra“ sigaretti. „Ekstra“ suitsud olid omas ajas parimad – haisesid kui kuradid ja jätsid suitsetajale suhu kibeda maigu, aga kõik ülejäänud margid olid veel hüllemad.

Sellelipoollest oli see ilus aeg, sest äkki võisid kõik inimesed teha just seda, mis neile meeldis, kas või ajalehte näiteks.

Südamelt ära

Läks ju hästi!

Vivika Veski

Rubriik „Südamelt ära“ pakub võimalust kurta ja nuriseda, oma rahulolematust sealjuures erilisel põhjendamata. Poliitikaküllane aeg peaks andma selleks ka piisavalt põhjust.

Ometi ei tunne ma äsjaste Riigikogu valimiste järel mingit isu kaevelda. Tegelikult, vaatamata sellele, et ma ei valinud Reformierakonda ja Keskerakonna fännide hulka ei kuulu ammugi, olen tulemusega rahul. Taastus isegi usk Eesti rahva suutlikkuse omale häid juhte valida. Öeldakse ju, et iga rahvas on oma juhte väärt. Ja mulle meeldib rahvas, kes endale seekord sellised valis.

Pragmatiline vabadus

Jah, võitja Reformierakond on hiljuti inetusi teinud. Ja nende siseringis asetleidvast või -leidnust ei tahakski pa-

rem teada, kuigi on muidugi hea, et see välja tuli. Ometi esindavad nad Eesti püsimajäämiseks olulist ja üldse lugupidamist väärt maailmavaadet – isikuvabadusele suunatud, uuendusmeelset. Nende pragmaatikagi on kee- rulistest oludes sümpaatne, nad on näidanud, et suudavad sellega päästa hullemast. Ja võib ju loota, unistada ikka, et rahva usalduse tajumine paneb nad ennast kokku võtma. Vahel toimib see nii.

Mingil äraspidisel moel on isegi natuke kahju, et Keskerakond ei saa ega oma praegusel kujul ilmselt saagi saama kunagi valitsust teha. Võib-olla kuluks neile ära teada, mida tähendab valitse- da kedagi, kellest suurem osa ei moodustagi sinu andunud toetajaskonda. Mida tähendab vastutada ja vastata küsimuste- le.

Nad ei tea, mida tähendab põruda päriselt. Igale ühele kulub selline kogemus ära, ammugi poliitikutele. Praegu on Keskerakonnast paljude jaoks saanud paariaerakond, kes aga seetõttu saab nautida ka paariale omast puutumata- tust.

Valik ja võimalus

Mul on hea meel, et Riigikokku said mõlemad suuremad uued tulijad. Jah, ka EKRE. Kuigi ma ei jaga nende maailmavaade- det vist niigi palju kui Keskerakonna oma (küllap vist sellepärast, et Keskerakonna

oma on nii amorfne, et sealt võib igaüks leida endale soovi korral raasukese, EKRE-l aga selge ja vahe), on mul hea meel, et Eestis on see lubatud, kuni seadusega vastuollu ei minda. Muidugi ei hinda nad paljudele Euroopa, sealhulgas Eesti inimestele olulisi väärtusi ja püüavad õhutada viha teatud inimrühmade vastu. Aga targa ja vaba inimese võimuses on sellele õhutusele mitte alluda. Teha teine valik. Mida valdav osa tegigi. Millest mul on hea meel.

Ja mulle meeldib, et suur osa Eesti rahvast võttis omaks isegi kergelt anarhistlike sugemetega erakonna, Vabaerakonna siis. See paneb uskuma, et Eestis on juba olulisi asju võimalik teha ennast ülemäära tõsiselt võtmata ja ka ülemäära raha loopimata, teha heast tahtest, usust paremasse tulevikku ja rõõmsast meelest. See on tore.

Ja muidugi teeb mulle rõõmu ka see, et ka IRL ja SDE jätkavad mõlemad Riigikogus. Eks nad võivad ennast parasjagu tunda nii või naa, kuid ühtlasi sellest ka järeldusi teha. Mõnikord võib see olla, et oleks tulnud jah targemini talitada, aga teinekord hoopis, et enesele kindlaks jäämine võibki mõnikord tuua kaasa populaarsuse kao. Mis teha, demokraatial on hind.

Mida rahvas tahtis? Uusi tuuli, erakondi juurde ja kindlust oma riigi suhtes. Ja seda kõike me saime ju ka.

Küsitlus

Kuidas jäite valimis- tulemustega rahule?

Toivo, pensionär: Nii ja naa. Ise hääletasin Vabaerakonna poolt, aga Reformierakond on ikkagi parem kui Keskerakond.

Kaljo, pensionär: Mul on ükskõik, ise valimas ei käinud.

Evelin, kodune ema: Väga rahul. Hääletasin ise ka Reformierakonna poolt.

Reigo, õpilane: Ei jõudnud valima, aga kui oleksin läinud, siis oleks hääletanud Reformiera- konna poolt.

Jaak, pensionär: Täiesti rahul. Kandidaat, kelle poolt hääletasin, ei ole küll Reformierakonnast, aga kahekordistas oma häältearvu.

Terje, kultuuritöötaja: Ise Reformierakonda ei valinud, aga tegelikult ei ole mingit vahet.

Küsis Stina Andok
Pildistas Jaak Kadarik

Päevapilt

Tekst ja foto: Jaak Kadarik

POLE KUULNUDKI

Laine Randjärv esitles 27.02 Rapla keskraamatukogus oma kõige uuemat raamatut „Meie küla eided nopivad tarkuse teri“. Järgmiseks soovivat proua Randjärv trükis avaldada sarnase raamatu, kus kirjas taatide tarkuse terad. Esitletava raamatu trükkinud kirjastuse SE&JS juht Sirje Endre sosistas seepeale poolvaljult, et ta pole sellest veel kuulnudki.

Rapla haigla ja PERH kirjutasid alla asutamisdokumentidele

Katri Reinsalu

Rapla maakonna haigla on oma võrgustumisel Põhja-Eesti Regionaalhaiglaga (PERH) jõudnud järgmisesse etappi. Eelmisel nädalal allkirjastati uue sihtasutuse asutamisdokumendid.

Selle sündmuse puhul kutsus haigla reedel kõik asjassepuutuvad inimesed külla, et üheskoos sündmust tähistada.

Tervise- ja tööminister Urmas Kruuse ütles avasõnad. Raplas ei ole tukkujad inimesed. On piirkondi, kus inimesed ei julge selliseid otsuseid vastu võtta ja mõne aja pärast avastavad, et see on olnud vale käitumine, rääkis minister. Sümbolse kingitusena andis ta haiglale üle Astangu kutserehabilitatsioonikeskuse erivajadustega inimeste valmistatud eseme. Selle tegemiseks on kulunud palju tööd ja energiat. Parim kingitus ühele haiglale on aga kahtlemata patsiendi rahulolu.

PERH-i juhatuse esimees Tõnis Allik ütles, et asutamine tegelikult alles käib. Viimasel Raplamaa Omavalitsuste Liidu (ROL) koosolekul tehti veel mõned ettepanekud ja üks leping on veel sõlmimata. Eesmärkidest rääkides ütles Allik, et esmalt tuleb säilitada teenuste ja eriarstide paletti nii, nagu see on seni olnud, ja pani südamele usaldada kohalikke arste, mitte kippuda Tallinna haiglate pikkadesse arstijärjekordadesse. Teine eesmärk on parandada finantsseisu, kuid siin saab PERH aidata vaid nõuga, sest

Tõnis Allik lubas, et haigla eriarstide ja pakutavate teenuste arv säilib.

Foto: SIIM SOLMAN

haigla on juriidiliselt iseseisev ja peab ise majandama.

Kolmas eesmärk on haigla hooned renoveerida. Alliku arvates võiks Mustamäe ja Rapla haigla arstide töökeskond olla tulevikus võrdlemisi sarnane.

SA Rapla Maakonna haigla nõukogu esimehe Kalle Pallingu sõnul on jõutud järgmisesse vahefinišisse ja nüüd tuleb hakata tööd tegema, et plaan ellu viia. Uue sihtasutuse Raplamaa Haigla loomisega saab läbi Pallingu aeg nõukogu esimehena. Oma aega nõukogu eesotsas meenutades ütles ta, et nii mõnigi kord innustas teda tagant kriitikute tõttu tekkinud trots.

Palling mainis ka seda, et eelmise aasta lõpul süüvis ROL uue innukusega võrgustumise protsessidesse. ROL-i juhatuse liige Tarmo Lukk vastas seepeale, et seisukohtade muutumine läbirääkimiste käigus on vaid loomulik ja tee-

ma uus läbivaatamine tulenes sellest, et juhatus soovis asjast sisuliselt aru saada.

ROL-i juhatuse esimees Margus Jaanson ütles, et kuigi uue sihtasutuse asutamisel on jõutud faasi, kus käed on löödud, ei tähenda see, et ROL kuhugi kaoks. Partneriteks jääda keegi edasi ning ROL panustab nii palju kui suudab.

Haigekassa Pärnu osakonna direktor Kaljo Poldov rääkis, et haigekassa on haiglaid ümbritsevat olukorda ärevusega jälginud. Haigekassa seisukoht on, et igas maakonnas võiks olla üldhaigla, aga seni pole vastust küsimusele, kuidas pidurdada trendi, et teenuste arv haiglates aina väheneb. Võrgustumine on üks võimalus, millest võidavad need, kes sellega kiiremini kaasa lähevad, leidis Poldov. Nagu iga suur muutus, tekitab ka Rapla haigla võrgustumine töötajate seas pingelise olukorra, aga Poldovi nõuanne

oli muutused omaks võtta, sest need toovad personalile vaid kasu.

Mure haigla töötajate pärast kõlas mitmes kõnes, sest ebakindel olukord on paratamatult jätnud oma märgi ka töötajatele.

Haigla juhataja Aivar Tooming ütles, et lühikese aja jooksul on ellu viidud palju muutusi, kuid tänu sellele ollakse täna valmis andma paremat abi kui aasta tagasi.

Ühtlasi tutvustati sel kohutimisel SA Raplamaa Haigla nõukogu liikmeid. PERH-i poolt on need Tõnis Allik, Rapla haigla endine juhataja Meelis Roosimägi ning pika kogemusega ülemarst ja kirurgiaosakonna juhataja Jaan Tepp. Kuigi mõni aeg tagasi esitati ROL-ile määratud kahe liikme asemel kolm nime, on nüüd jõutud seisukohale, et ROL-i esindavad nõukogus Margus Jaanson ning maavanem Tõnis Blank.

Lõppes riigieksamitele registreerumine

Katri Reinsalu

Koolides on lõppenud riigieksamitele registreerumine. Kõige rohkem eksamisooritajaid on Rapla Vesiroosi gümnaasiumis, kus registreerus 54 õpilast.

Vesiroosile järgneb Rapla ühiskooli gümnaasium 44 õpilasega. Nii Rapla täiskasvanute, Märjamaa kui ka Kohila gümnaasiumis on eksamitele registreerunud alla neljakümne. Järvakandi gümnaasiumis on eksamisooritajaid tänavu kolm ning need õpilased teevad oma eksamid Rapla koolides.

Kutsekoolidest on sel aastal riigieksamitele registreerunud vaid Kehtna majandus- ja tehnoloogiakoolist. Seal on registreeritud kolmel korral eesti keele ja inglise keele eksamitele ning kahel korral matemaatika eksamile. Vana-Vigala tehnika- ja teeninduskoolist sel aastal eksamisooritajaid paraku ei ole.

„Kutseõppeasutuses on riigieksami tegemine pigem harv nähtus kui tava. Mõnel üksikul aastal on tegijaid rohkem olnud (näiteks 2014

Vigala TTK – 14 eesti keele tegijat, 11 matemaatika ja 10 inglise keele valikut). Ilmselt on see seotud edaspidise elutee valikuga. Kes plaanib kõrgkooli minna, teeb riigieksamid. 2013. aastal polnud kummastki kutseõppeasutusest ühtki riigieksami tegijat, 2012 oli Kehtnast 1 valik ja Vigalast 2 valikut,“ kommenteeris sellist olukorda maavalitsuse haridus- ja sotsiaalosakonna juhataja Tiiu Raav.

Vähem on tänavu ka varem kooli lõpetanud inimesi, kes eksamit soovivad sooritada. Kuuel korral on registreeritud eesti keele, viiel matemaatika ja ühel korral inglise keele eksamile. Varem lõpetanute arv on vähenenud kindlasti seoses asjaoluga, et 2014. aastast saab valida vaid kolme riigieksami vahel. Tänavu on tehtud 12 valikut, 2012. aastal oli neid ligi kolm korda rohkem.

Vähem on eksamisooritajaid ka näiteks Rapla täiskasvanute gümnaasiumis. Üldist langust võib aga seletada sellega, et õpilasi jääb aastatega lihtsalt paratamatult vähemaks.

Viirushaigusi on sel aastal olnud rohkem

Katri Reinsalu

Rapla haigla ustel on hoiatavad sildid, et viirusnakkuste leviku tõttu on patsientide külastamine hetkel piiratud.

Haigla ülemarst Aili Laasner ütles, et külastamist piirav silt uksele on iga-aastane nähtus. Osakondadest tuli info, et ülemiste hingamisteede nakkustesse on haigestumisi rohkem. „Viirusi toovad meile sisse aga külastajad,“ ütles Laasner. Seega ei ole mõistlik praegu patsiente suure seltskonna ja väikeste lastega külastada. Garantiini haiglas aga kehtestatud ei ole ning

kokkuleppel raviarstiga saab vajadusel patsienti külastada. Tegelikult võetakse uksele olev silt ilmselt lähiajal maha, sest haigestumine hakkab tagasi tõmbama.

„Sel aastal on registreeritud Raplamaal ülemiste hingamisteede haigusi 925 haigusjuhtu, 2014. a samal perioodil 798 haigusjuhtu. Võrdluses eelmise aasta sama perioodiga on haigestumus kõrgem,“ ütles terviseameti Raplamaa esinduse tervisekaitse spetsialist Ellen Villig. Eelmisel nädalal haigestus 111 ja üle-eelmisel nädalal 146 inimest.

Terviseamet tuletab meelde,

et nakatumisest hoidumiseks tasub vältida rahvarohkeid kohti või kogunemisi ning äärmiselt oluline on käte tihe pesemine. „Käte pesemist ei ole oluline märkida ainult seadeviiruste või -nakkuste korral, vaid ka ülemiste hingamisteede viirusnakkuste korral,“ ütles haigla ülemarst Aili Laasner. Kui kodus on keegi juba haige ja vajab põetamist, tasub temaga lähikontaktis olles katta oma nina ja suu marlimaskiga.

Üks efektiivne viis grippi vältida on muidugi end selle vastu vaktsineerida, aga Aili Laasneri sõnul ei aita kuul-

davasti selle-aastane vaktsiin ringiliikva gripitüve vastu eriti hästi. „Loodame parimat,“ ütles ta.

Juba haigestunud on kõige mõistlikum end kodus rahulikult terveks ravida. Esiteks võib haigestunu teisi nakatada kuni seitse päeva. Teiseks kurnab haiget organismi töö, koolis või lasteaias käimine veelgi ning nii võib tervene mine hoopis kauem võtta. Aili Laasner ütles, et ka kopsupõletikke on sel aastal rohkem, nii vanemate inimeste kui ka laste hulgas. „Eks ka need on paljuski viirustest alguse saanud,“ ütles ta.

instrumentarium

**KINGITUS
NAISTEPÄEVAKS**

PRILLID
-40%

PÄIKESEPRILLID
-10%

Pakkumine kehtib 3. - 8.03.2015

Just Sinule sobivad prillid.

instrumentarium

RAPLA, Rappeli Keskus, Tallinna mnt 4, tel 486 4533 www.instru.ee

Inspektorid saavad õiguse teha metalli kontrollmüuke

Raplaamaa Sõnumid

President Toomas Hendrik Ilves kuulutas eile välja jäätmeseaduse muudatuse, mis annab keskkonnainspeksiooni inspektoritele õiguse teha ametivormi kandmata metalli kontrollmüuke, see tähendab testida, kas metalli kokkuostjad täidavad seadust või võtavad eraisikutelt vastu kokkuostupiiranguga metallijäätmeid.

Jäätmeseadus näeb ette, et metalli kokkuostuga tegelevad ettevõtjad tohivad elektrijuhtmeid, kaableid, liiklusmärke, teeviitasid, maa-aluste kommunikatsioonikaevude metallluuke ja raudteerööpaid jäätmetena kokku osta ainult vastavat kommunkatsioonivõrku haldavatelt ettevõtetelt, mitte eraisikutelt. Jäätmete ostmisel ei tohi tasuda sularahas ning kokkuostu kohta peab koostama dokumendi.

Nimetatud nõuete rikumise eest saab määrata füüsilisele isikule trahvi kuni 300 trahviühikut ehk 1200 eurot ning juriidilisele isikule kuni 32 000 eurot.

Metallijäätmete kokkuostu piirangud on seatud metallivarguste ärahoidmiseks alajaamadest, raudteelt ja kanalisatsioonitrassidelt. Vargustega kaasneb majanduslik kahju, aga eelkõige tõsine oht inimeste turvalisusele ja tervisele.

Politseiteated

Märjamaa vald

27. veebruaril avastati, et Märjamaa alevis Jaama tänaval on varastatud viis valvekaamerat. Kahju on 1000 eurot.

28. veebruaril kella 13 paiku avastati, et Orgita külas on tungitud taluhoonetesse, kust on varastatud erinevaid esemeid. Kahju on selgitamisel.

Päästeteated

Punkris hõõgus saepuru

26. veebruaril kell 16.43 sai häirekeskus teate, et Järvakandis Tehase tänaval hõõgub puidutehase punkris saepuru. Päästjad kustutasid hõõgumise.

2. märtsil kell 17.49 tuli häirekeskusesse teade, et Järvakandis asuvas saeveski hoovis suitses saepurupunker. Sündmusele reageerinud päästjad kustutasid punkris hõõgunud saepuru.

Lääne päästikeskus

Eidapere kool otsib võimalust jääda ja kasvada

Vivika Veski

Kehtna vald kaalub võimalust liita Eidapere kool ja lasteaed, samas pole kuuldusel põhikooli muutmisest algkooliks või kooli sulgemisest vallavolikogu hariduskomisjoni andmeil alust.

Kehtna vallavolikogu hariduskomisjoni esimees Helen Link rääkis, et nad tõepoolest otsivad võimalust kulusid kokku hoida. Eelmisel aastal läks Eidapere koolis õpetajatele ühe õpilase kohta kaks korra suurem summa kui valla ülejäänud kahes põhikoolis, Kehtnas ja Valtus. See tuleneb õpilaste vähesusest. Eidapere koolis õpib 49 õpilast, Kehtnas samas 156 ja Valtus 131.

Valla hariduskomisjon käis Eidaperes olukorraga tutvumas ja arutas teemat komisjoni koosolekul neljapäeval.

Komisjon leidis, et Eidapere kool peab alles jääma ega pooldanud ka vanema kooliastme kaotamist. Nad olid selles asjas peaaegu et üksmeelel, lisas Link.

Samal ajal näeb hariduskomisjon Eidapere kooli ja lasteaia viimises ühtse juhtimise alla ühte võimalust kulusid kahandada. Kooli ja lasteaia peale kokku tuleb 72 last.

Kehtna valla hariduskomisjoni kuulub ka Eidapere kooli direktori kt Riina Tomingas.

Eidapere kool.

Foto: Wikimedia.org

„Saime küll kindlust, et kool jätkab,” kinnitas Riina Tomingas pärast komisjoni koosolekut. Ta rääkis, et loomulikult otsib ka kool ise võimalust areneda. Ühte nišši nähakse erivajadustega laste õpetamises.

Koolil on ka õpilaskodu, mille 35 kohast rahastab riik tänavu 19, mis kõik on ka täidetud. Neli õpilaskodu elanikke on pärit Kehtna vallast, teised on Tallinnast, Pärnust, Sakust, Raplast, Kohilast. Õpilaskodul on neli töötajat ja lisaks projektijuht. Direktori sõnul on sellise õpilaskoduga kooli järele haridusmaastikul vajadus olemas, läheb vaja kompetentsust ja meeskonda, kellega koos seda teha.

Hiljuti koolis peetud koosolekul väljendasid Eidapere õpetajad valmisolekut ennast

täiendada, et erivajadustega laste õpet juurde tuua.

Nad tahavad, et kool jätkaks 9-klassilisena, sest elu on näidanud, et kui vanemad klassid kaotada, viiakse mujale kooli siirduvate õpilaste nooremad õed-vennad samuti sinna.

Kooli liitmise kohta lasteaia-aga ütles Tomingas aga, et tema sellega ei kiirustaks. „Tuleb väga põhjalikult läbi mõelda kõik liitmise positiivsed ja negatiivsed küljed,” sõnas ta. Samuti tuleb tema sõnul täpselt välja arvestada nii võimalikust liitmisest tulenev kokkuhoid kui ka selle kulud.

Kohalik algatus

Link rääkis, et kohalikust algatusest sõltub kooli puhul palju, nii õpetajatel kui ka lapsevanematel on võimalik palju ära teha, et kool jääks

kestma. „Tuleb mõelda, kuidas eristuda ja paremaks teha,” ütles ta.

Link lisas, et kooli muutes tuleb ka vaadata, et Eidapere kohalikud lapsed ei jääks olukorda, kus nende jaoks enam koolis kohta ei ole, kui hakatakse pidamagi erikooliks.

„Loomulikult tuleb meil väga tähelepanelik olla kõigi laste suhtes,” lausus Tomingas. „Ei soovi, et kohalikud lapsed kuidagi kannataksid või ennast ebamugavalt tunneksid. Tegelikult ei ole meil probleeme olnud sellega, et kohalikud lapsed ja õpilaskodu õpilased omavahel ei sobituks. Lapsed on üksteist alati omaks võtnud ning vajaduse korral toetatakse üksteist. Väljaspool kooli käiakse tihedalt läbi.”

Ta lisas, et Eidapere kool on

ikkagi tavaline põhikool.

„Erivajadusega lapsi õpib igal pool. Kuna oleme väike kool, paistab see ehk rohkem silma. Oleme püüdnud siiani oma võimaluste piires neid lapsi aidata ning tahame seda kindlasti teha ka edaspidi. See on väga hea võimalus meile edasi arenemiseks,” lausus Tomingas.

„Selgitaksin ka, et õpilaskodus õppiv laps ei ole alati erivajadusega laps. Õpilaskodu on ellu kutsutud ikka mõttega, et kui lapsel on kodus mingil põhjusel raske olukord, on tal võimalus koolis käia ja tegeleda õppimisega, mitte kodu muredega. Meie ülesanne on teda toetada.”

Link ütles, et nüüd peaksid minema ka vallavalitsuse inimesed kooli kohapeale inimestega kohtuma.

PKT projektide üle otsustamine nihkus viimasele hetkele

Siim Jõgis

PKT ehk piirkonna konkurentsivõime tugevdamise tegevuskava Raplamaa hindamiskomisjon pidi oma lõpliku projektide järjestuse paika saama eelmise nädala neljapäeval, kuid see tähtaeg venis nädala võrra edasi.

Rapla maavalitsuse arengu- ja planeeringuosakonna juhi

Ülo Peetsi sõnul oli viivituse põhjuseks see, et kaks komisjoni liiget ei esitanud oma hindeid õigeaegselt. Nüüd on komisjonil selg vastu seina ja viimasel koosolekul 5. märtsil tuleb pingerida kindlasti paika saada, sest juba järgmisel päeval peab maavanem selle siseministeeriumile esitama.

Kokku kandideerib Rapla maakonnas PKT meetme toetusele 20 projekti. Kohaliku hindamiskomisjoni sõelast läheb neist läbi umbes pool. Edasi tuleb end tõestada siseministeeriumis. Praeguse seisuga saavad Rapla maakonna projektid Euroopa struktuurfondidest PKT meetme kaudu toetust pisut vähem

kui kaheksa miljoni euro eest. Vaatamata sellele esitab hindamiskomisjon siseministeeriumile projekte kaks korda suurema summa eest.

Peets põhjendas, et see on juhuks, kui pingereas eespool olevate projektidega midagi juhtub. „Võib ka nii minna, et teiste maakondade projektidega midagi juhtub ning riik jagab toetusi ümber nende suunas, kes on võimekamad,” märkis Peets. Sisuliselt tähendab see, et Raplamaa hindamiskomisjon esitab oma projektid teatava varuga. Kõik neist ettenähtud kaheksa miljoni euro sisse ei mahu, aga tulevikus on lootust ikkagi toetust saada.

Hindamiskomisjoni liige Silvi Ojamuru selgitas, et kõige tähtsam ei ole mitte projektide arv, mis siseministeeriumile esitatakse, vaid see, et need mahuksid etteantud summa sisse.

Seetõttu on viimasel ajal peetud projektide esitajatega ka läbirääkimisi, et nad oma taotlused üle vaataksid.

Ülo Peets ei soostunud enne pingerea selgumist projekte eraldi iseloomustama. Ta ütles vaid, et kõige suuremad võimalused on Märjamaa valla projektid Orgita ettevõtlusala rajamiseks.

Märjamaa abivallavanem Triin Matsalu selgitas, et projekt näeb ette Orgita et-

tevõtlusala taristu ja teede väljaehitamist. See jääb otse üle tee Olerexi ja Statoili tanklast Tallinna-Pärnu maantee ääres. Matsalu sõnul näeb detailplaneering ette ka kolmanda tankla rajamist teisele poole maanteed.

See on vajalik, et Pärnu poolt sõitvad autod ei peaks vasakpöört sooritama. „Euroopas on see tavaline praktika,” sõnas Matsalu.

Märjamaa valla visioon näeb ette, et Orgitale võiks kujuneda sarnane liiklussõlm, nagu praegu on Mäos. Matsalu ütles, et sealsed inimesed on isegi Märjamaa vallaga ühendust võtnud ning soovivad koosööda teha.

Raplamaal võitis valimised Reformierakond

Raplamaa Sõnumid

Harju- ja Raplamaa valimisringkonnas võitis valimised ülekaalukalt Eesti Reformierakond, saades kokku 30 917 ehk 35,2% häältest. Koos e-hääletusega osales valimistel 68,4% hääleõiguslikest kodanikest.

Rapla maakonnas oli nimekirjas 27 485 valijat, neist jaoskonnas andis oma hääle 12 058 ehk 43,9%. Koos e-hääletajatega oli valijaid 17 245 ehk 62,7%. Ja ka siin saavutas suure ülekaalu Reformierakond.

Ringkonnast valiti Riigikokku isikumandaadiga Taavi Rõivas (RE), Jüri Ratas (KE) ja Artur Talvik (VE). Ringkonnamandaadi said Yoko Alender, Madis Milling, Aivar Sõerd, Kalle Palling (RE), Vladimir Velman (KE), Sven Mikser (SDE), Juhan Parts, Marko Mikhelson (IRL), Henn Põlluaas (EKRE). Kompensatsioonimandaadi said Laine Randjärv (RE) ja Urve Palo (SDE).

Erakondadele Raplamaal antud hääled:

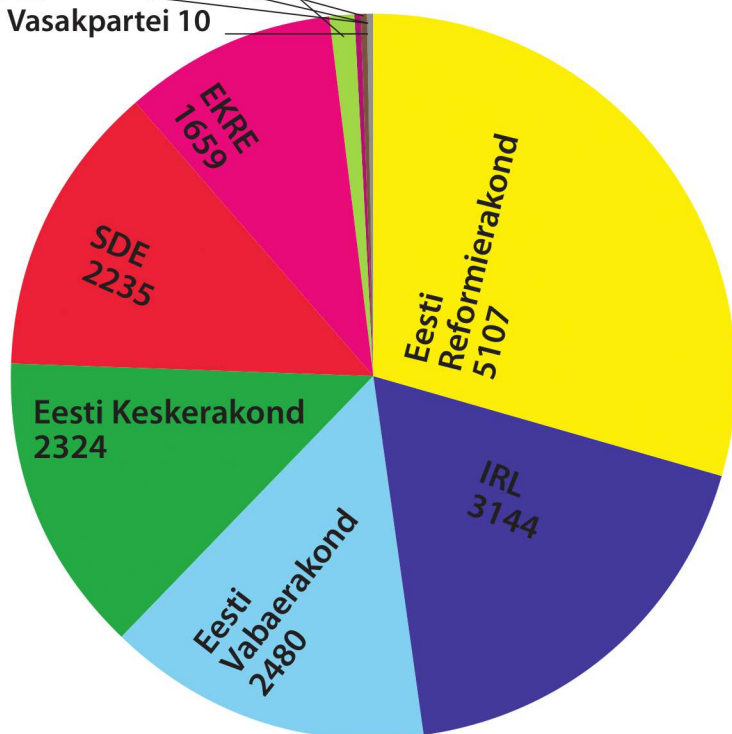
Erakond Eestimaa Rohelised 165

Üsikkandidaadid 52

Rahva Ühtsuse Erakond 42

Eesti Iseseisvuspartei 27

Eestimaa Ühendatud Vasakpartei 10

Sel aastal võib valimisaktiivsusega rahule jääda. Hetk hääletamiselt valimisjaoskonnas Juuru vallas. Foto: JAAK KADARIK

Käru vald

Kalle Palling	63	1. RE 111
Jüri Ratas	36	2. IRL 70
Taavi Rõivas	26	3. VE 42
Artur Talvik	23	4. KE 40
Juhan Parts	21	5. SDE 32
Sven Mikser	17	6. EKRE 25
Henn Põlluaas	13	
Andrus Saare	12	
Aivar Riisalu	11	
Priit Kärnsa	10	

Märjamaa vald

Taavi Rõivas	590	1. RE 995
Jüri Ratas	398	2. IRL 507
Artur Talvik	283	3. KE 464
Sven Mikser	190	4. VE 460
Henn Põlluaas	172	5. SDE 402
Juhan Parts	169	6. EKRE 340
Kalle Palling	92	
Siim Pohlak	91	
Yoko Alender	85	
Madis Milling, Tiina Kangro	78	

Raikküla vald

Taavi Rõivas	111	1. RE 228
Jüri Ratas	81	2. IRL 153
Artur Talvik	56	3. SDE 122
Anne Leht	51	4. KE 97
Juhan Parts	43	5. VE 94
Kalle Palling	41	6. EKRE 55
Sven Mikser	31	
Andrus Saare	26	
Alar Mutli	25	
Henn Põlluaas	21	

Rapla vald

Taavi Rõivas	584	1. RE 1459
Alar Mutli	508	2. VE 856
Jüri Ratas	433	3. SDE 622
Kalle Palling	293	4. IRL 768
Artur Talvik	271	5. KE 583
Juhan Parts	226	6. EKRE 400
Sven Mikser	221	
Henn Põlluaas	167	
Ain Täpsi	132	
Laine Randjärv	121	

Vigala vald

Jüri Ratas	124	1. RE 159
Priit Kärnsa	99	2. VE 146
Taavi Rõivas	93	3. KE 137
Artur Talvik	41	4. IRL 89

Henn Põlluaas	37	5. SDE 69
Juhan Parts	32	6. EKRE 56
Kalle Palling	28	
Urve Palo	23	
Tiina Kangro	16	

Suurimad häälepüüdjad maakonnas

(sulgudes hääled ringkonnas)

Taavi Rõivas	2357 (15 877)
Jüri Ratas	1881 (7928)
Artur Talvik	1213 (7307)
Andrus Saare	963 (1054)
Sven Mikser	879 (4969)
Kalle Palling	800 (1917)
Henn Põlluaas	764 (4308)
Juhan Parts	785 (4207)
Alar Mutli	749 (998)
Siim Pohlak	373 (1128)

Rapla maakonna inimestele antud hääled

(sulgudes Raplamaal antud hääled)

Kalle Palling	1917 (800)
Andrus Saare	1054 (963)
Alar Mutli	998 (749)
Anneliis Kõiv	548 (418)
Mart Järvik	323 (211)
Priit Kärnsa	296 (230)
Tiit Tammsaar	290 (205)
Tõnis Blank	268 (258)
Ain Täpsi	237 (202)
Tiit Leier	184 (173)
Rene Kokk	180 (132)
Jüri Võigemast	169 (140)
Anne Leht	121 (95)
Urmas Kristal	113 (79)
Väino Sassi	54 (42)

Ringkonnas enim e-hääli kogunud kandidaadid

(sulgudes Raplamaal saadud e-hääled)

Taavi Rõivas	6423 (693)
Artur Talvik	3293 (428)
Sven Mikser	1830 (254)
Juhan Parts	1648 (254)
Marko Mikhelson	1525 (175, 372*)
Yoko Alender	1379 (151, 357*)
Henn Põlluaas	1283 (195)
Madis Milling	1260 (145, 314*)
Aivar Sõerd	1156 (104, 196*)
Jüri Ratas	1102 (293)

* Raplamaal kokku antud hääled

Raplamaa omavalitsuste TOP 10

Juuru vald

Taavi Rõivas	86	1. RE 216	Henn Põlluaas	43	5. KE 82
Jüri Ratas	82	2. VE 115	Kalle Palling	41	6. IRL 76
Artur Talvik	61	3. IRL 114	Sven Mikser	34	
Sven Mikser			Alar Mutli	30	
Henn Põlluaas	45	4. SDE 99	Siim Pohlak	27	
Laine Randjärv	43	5. KE 89	Juhan Parts	24	
Kalle Palling	42	6. EKRE 86			
Siim Pohlak	32				
Juhan Parts	30				
Alar Mutli, Urve Palo	26				

Järvakandi vald

Mart Järvik					
Jüri Ratas	98	1. RE 150	Kalle Palling	121	5. IRL 318
Taavi Rõivas	79	2. EKRE 130	Sven Mikser	119	6. EKRE 198
Sven Mikser	50	3. KE 114	Alar Mutli	102	
Juhan Parts	44	4. IRL 103	Juhan Parts	93	
Artur Talvik	36	5. SDE 81	Henn Põlluaas	83	
Kalle Palling	27	6. VE 44	Marko Mikhelson	55	
Tiina Kangro	20				
Henn Põlluaas	19				
Marko Mikhelson					
Yoko Alender	13				

Kaiu vald

Taavi Rõivas	99	1. RE 205	Andrus Saare	686	1. RE 1006
Tiit Tammsaar	77	2. SDE 139	Taavi Rõivas	440	2. IRL 946
Jüri Ratas	70	3. VE 107	Anneliis Kõiv	314	3. KE 416
Artur Talvik	53	4. EKRE 86	Jüri Ratas	313	4. EKRE 283
			Artur Talvik	206	5. VE 281
			Henn Põlluaas	164	6. SDE 270
			Sven Mikser	144	
			Juhan Parts	103	
			Siim Pohlak	61	
			Urve Palo	57	

Vivika Veski

Riik käitub uusi looduskaitsealasid luues erametsaomanikega jõhkralt, neilt maid sama hästi kui tasuta sundvõõrandades, leiavad metsaomanikud.

Ei keskkonnaministeerium ega ka põllumajandusministeerium ole leidnud võimalust hüvitada Natura 2000 võrgustikku mittekuuluvate looduskaitsealuste maade omanikele looduskaitsepiirangute tõttu saamata jäävat tulu. Samuti venib looduskaitseliste maade väljaostmine omanikelt kaugelt pikemaks, kui põhiseaduse järgne omandi puutumatus printsiip seda lubab.

„Seda teatakse, aga sellele lihtsalt viilistatakse,” nendib Kohila Metsaseltsi juhatuse liige ja Kohila vallavanem Heiki Hepner.

Mitut Kohila Metsaseltsi kuuluvat metsaomanikku tabas ülemise aasta lõpus ebameeldiv üllatus, kui selgus, et keskkonnaministeerium on otsustanud võtta nende maad Nabala-Tuhala looduskaitseala koosseisu ja piirata seal majandamist või keelata see sootuks. Samas, kaevandamist ära hoidvat kaitseala, mida algul plaaniti, toetasid metsaomanikud väga.

Eelmise aasta lõpus moodustatud Nabala-Tuhala looduskaitsealal võttis riik kaitse alla üle pooleteise tuhande hektari eramaad, suurema osa sellest küll piiranguvööndina, kus teatud majandustegevus on lubatud. Rangel kaitstavasse sihtkaitsevööndisse, kus majandada ei tohi, jõudis ligi nelisada hektarit eramaad, sealhulgas ka Hepneri enda kinnistu. Piiranguvööndis on maaomanikud vabastatud poolest maamaksust, sihtkaitsevööndis tervest, kuid väljaspool Natura-ala looduskaitsepiirangute talumise ja saamata jääva tulu eest metsaomanikele hüvitist ei maksta.

Ebavõrdne kohtlemine

„Igäihe omand on puutumatu ja võrdselt kaitstud,” ütleb põhiseaduse paragrahv 32. See tähendab muu hulgas seda, et looduskaitsealuste maade omanikke tuleb kohelda ühtmoodi, sõltumata sellest, kas maa kuulub Natura võrgustikku või väljapoole seda. Ometi makstakse ühel puhul hüvitist, teisel mitte.

Sügisel tegi keskkonnaministeerium põllumajandusministeeriumile ettepaneku lisada „Eesti maaelu arengukava (MAK) 2014–2020” eelnõusse võimalus maksta erametsatoetust ka väljaspool Natura 2000 võrgustikku olevates sihtkaitsevööndites.

Eesti Erametsaliidu järelepärimise peale vastas põllumajandusminister Ivari Padar veebruari alguses, et MAK 2014–2020 Natura 2000 erametsamaa toetuse eelarve võimaldab rahastada taotlusi vaid eelmise perioodi lõpus taotletud pin-

Heiki Hepner seisab Nabala-Tuhala looduskaitseala südames ja seletab, kuhu poole ja kui kaugelt piirangutest mõjutatud ala veel laiub.

Foto: JAAK KADARIK

Metsaomanikud: Riik rikub looduskaitsepiiranguid seades põhiseadust

dade ulatuses. Natura-väliste looduskaitsepiirangute kompenseerimine tähendaks seega vajadust leida lisaraha. Samuti on nende meetmete rahastamise maht juba valitsuse tasandil kokku lepitud, põhjendas Padar äraütlemist.

Küll aga leiab põllumajandusminister, et Natura 2000 võrgustikku kuuluvate ja mittekuuluvate looduskaitsepiirangutega maade omanikke tuleks tõepoolest kohelda võrdselt. Sellekohase arvamuse edastas põllumajandusministeerium suvel ka õiguskantslerile.

Tänavu vanaviisi

Keskkonnaminister Mati Raidma vastab oma kirjas erametsaomanikele, et kui põllumajandusministeeriumil ei ole võimalik arvestada keskkonnaministeeriumi ettepanekuga täiendada

maaelu arengukava sättega, mis võimaldaks maksta Natura 2000 erametsatoetust ka väljaspool Natura 2000 võrgustikku olevates sihtkaitsevööndites, jätkuvad tänavu väljaspool Natura 2000 võrgustikku asuvatel kaitsealadel senised hüvitismehhanismid: maamaksuvabastus või -soodustus ja maa riigile omandamise võimalus.

„Näidatakse lihtsalt põllumajandusministeeriumi ja rahandusministeeriumi peale – näe, pahad ei ole nõus või ei anna raha. Aga täiendava kaitse alla võetakse

ka selliseid maid, mille puhul puudub igasugune vajadus kaitse alla võtta,” kirjeldab Hepner keskkonnaministeeriumi käitumist.

Aastatepikkune järjekord

„Omandit võib omaniku nõusolekuta võõrandada ainult seaduses sätestatud juhtudel ja korras üldistes huvides õiglase ja kohese hüvituse eest,” väidab põhiseaduse 32. paragrahv.

„Hetkel on looduskaitseliste maade väljaostu järjekord kaheksa aastat, kuid sinna ei ole lisatud neid tuhandeid hektareid, mis tulid Nabala-Tuhala, Karula ja teiste kaitsealade loomisest või laiendamisest juurde. Kui need juurde lisada, on järjekord kindlasti kümme või enam aastat,” tõdeb Hepner.

Nabalas võeti looduskaitse alla ka osaühingule Priimo Mets

kuuluvat maad, kuid ainult piiranguvööndina, mida riik ära ei osta. Sihtkaitsevööndisse jääb neil metsatükk Mahtra maastikukaitsealal. Maa väljaostunimekirjas asub see saja viiekümneandal kohal.

Priimo Metsa juht Aivo Mündel meenutab, kuidas juba enne Mahtra kaitseala moodustamist (moodustati 2007. aastal) keskkonnaministeeriumi ametnik lubas neile kirjalikult, et see kinnistu vahetatakse neil välja. Majandada nad seda ei saanud, nende metsateatist ei kinnitatu.

„Õeldi, et seal kasvavad looduskaitsealused taimed ja peate ootama, kuni see ära vahetatakse. Ootasime,” räägib Mündel. „Siis Reiljan sattus skandaali, vahetusmenetlused peatati.”

Seejärel pidid nad uuesti avalduse esitama. Siis leiti, et

Ka juristid on öelnud, et eramaa sihtkaitsevööndisse võtmise puhul on sisuliselt tegu tasuta sundvõõrandamisega.

kinnistu jääb küll tervenisti kaitseala koosseisu, kuid kuna osa sellest moodustab piiranguvöönd, tuleb see lahku mõõta. Alguses sellest Mündeli sõnul midagi juttu polnud.

Mõõtsidki kinnistu lahku, mõistagi omal kulul. Väljaostuavalduse esitasid nad 2012. aastal, vanemad avaldused, mida tänavu menetleti, pärinevad 2006. aastast. Kõige vanem tegelikult isegi 2004. aastast, kuid sellega on seotud vaidlus, mis on protsessi pikendanud.

Sama tempoga jätkates on Priimo Metsal lootus oma raha kätte saada kõige varem 2020. aastal.

Tasuta sundvõõrandamine

Mündel võrdleb, et oma kohustused riigi ees peab kodanik täitma täpselt tähtjaks, mitte siis, kui sobib. Maa väljaostuks looduskaitseadus riigile samas mingit tähtaega ette ei näe. Mündeli hinnangul ei maksa see seadus seega midagi.

„Muud väljapääsu ei ole, kui et need, kes järjekorras on, peavad pöörduma kohtusse, aga riigi vastu kohtus käimine on ka selline asi, et konkreetne ametnik ei vastuta ja kui õnnestub võita, siis need vead maksame ju meie, maksumaksjad, kinni,” arutleb Mündel.

Ta toob lisaks näite, kus Tallinnas Pirita lähedal Paekaldal pani riik kinnistutele peale looduskaitsepiirangud, 2006. aastal sõlmiti kokkulepe, mille järgi oleks riik pidanud maad omandama. Nüüd tehti uus ekspertiis, piirangud võeti maha ja öeldi omanikele, et võivad maad tagasi võtta. Samas on maad üheksa aastat kinni hoitud.

Mündel lisab, et nad otsid

endale metsatükke kokku just kodu lähedale, et oleks parem majandada. Osa kinnistuid on nad ostnud riigilt, osa puhul on riigil olnud ostueesõigus, mida riik pole kasutanud, ent nüüd soovib maad endale.

Mündel tõdeb, et ka juristid on öelnud, et eramaa sihtkaitsevööndisse võtmise puhul on sisuliselt tegu tasuta sundvõõrandamisega, millist viidi Eestis viimati massiliselt läbi okupatsiooni tingimustes.

Eelarvekulude katteks

Hepneri hinnangul maksavad Natura-väliste looduskaitsealuste metsakinnistute omanikud riigile toetust, et riigieelarvekulud kaetud saaksid. Summa suurus jääb keskmiselt 100 euro kanti hektari kohta aastas, sõltudes metsamaa viljakusest ja kaitseresüümi rangusest.

„Kui riigil oleks soovi kas või natuke ausamalt käituda, siis võiks ta vähemalt kolm korda looduskaitsealuste maade väljaostu summat suurendada, kui ta kasutaks seda raha, mis jätkuvalt riigi omandis olevate maade müügist saadakse,” leiab Hepner. „Kui maade asendamine lõpetati ja öeldi, et edaspidi toimub ainult ost-müük, siis ei olnud poole sõnagagi juttu sellest, et maade müügist saadav raha suunatakse lihtsalt riigi eelarveliste kulude katteks.”

„Peame olukorda, kus riigi poolt looduskaitsealusi piiranguid eraomandile seatakse, aga omanikele kohest ja õiglast hüvitist ei pakuta, põhiseadusega vastuolus olevaks ja jätkame selles osas dialoogi nii valitsuse kui ka õiguskantsleriga,” lubab Erametsaliidu tegevdirektor Liina Laineveer.

Kui projekti maksumus ületab riigihanke piirmäära, tuleb nüüdsest MTÜdel välja kuulutada riigihanget Leaderist toetuse saamiseks. Siia maani seda MTÜdelt ei nõutud. Pildil Sulu külamaja, mis valmis 2012. aastal.

Foto: SIIM SOLMAN

MTÜ-d peavad toetuse saamiseks hakkama riigihankeid korraldama

Haldi Ellam

Riigihangete seaduse täitmise kohustus laieneb kõigile Leaderi programmist toetuste taotlejatele, kelle projekti maksumus ületab riigihanke piirmäära.

„Riigihanke seaduse range järgimise nõue on tulnud Euroopa Komisjoni viimase aasta auditist. See ei käi mitte ainult maaelu arengu programmide kohta, vaid kõikide Euroopa Liidu toetuste kohta,” ütles Raplamaa Partnerluskogu tegevjuht-projektikoordinaator Jaak Vitsur.

„Kohalikud omavalitsused on pidanud Leaderi projektide puhul juba ka varasematel aastatel riigihankeid korraldama, nende jaoks ei ole see mingi uudis,” ütles ta.

Riigihanke piirmääraks on asjadel ja teenustel 40 000 eurot ja lihthanke määraks 10 000 eurot, ehitustöödel 250 000 eurot ja lihthanke korral 30 000 eurot.

Üksikasjalised tingimused ja juhised kinnitatakse põllumajandusministri Leaderi programmi rakendamise määruses ja seletuskirjas, mis peaks Vitsuri hinnangul valmima juunikuuks.

„Mida see endaga täpsemalt kaasa toob, ei ole praeguseks veel täitsa selge,” rääkis Vitsur. „Meie poolt on kindel, et viime läbi riigihangete korraldamise õppepäevad piirkonniti ja nõustame projektitaotlejaid.

Kutsume ka oma piirkondlikele riigihanke õppepäevadele valdade hankespetsialistid, siis saavad potentsiaalsed taotlejad nendega paremini tutvavaks.“

Nõustaja roll kohalikele omavalitsustele

Riigihangete läbiviimisel peaks põhiline abi MTÜ-dele Vitsuri sõnul tulema kohalikelt omavalitsustelt. „Leader on ju ikkagi programm, mis põhineb kolme sektori koostööl,” ütles ta. „Räägime kohalike omavalitsustega läbi, et nad aitaksid MTÜ-del praktiliselt riigihanke dokumente täita.“

Vitsuri sõnul tuleb MTÜ-del riigihangete registrisse esmalt registreeruda, siis esitada riigihanke teade, hiljem, vastavalt hanke käigule, esitada riigihanke aruanne ning kõige lõpuks riigihanke aruande lisa.

Koostada tuleb ka teised riigihankega seotud dokumendid, viia hange läbi, valida välja parim pakkuja, sõlmida hankeleping, töö läbi viia ja aktiga vastu võtta.

Raplamaa Omavalitsuste Liidu juhatuse esimees ja Juuru vallavanem Margus Jaanson leiab, et riigihangete korraldamise kohustuse laienemine on mõistlik. „See on võrdse kohtlemise osas motiveeriv,” ütles Jaanson. MTÜ-de nõustamise osas leidis ta, et MTÜ-d saaksid riigihangete koostamise ja korraldamise teenuse ka sisse osta.

„Keegi ei saa seda kohustust omavalitsusele panna, see on kindlasti soovituslik ja seda nõustamist saab ka mujalt sisse osta, kuni terve hanke korraldamiseni välja,” ütles ta.

Siinjuures on põhiküsimus see, kas riigihanke korraldamine ja omaniku järelevalve on vahendite eraldamise korral abikõlblikud kulud.

„Kui jah, siis on lihtne – pakkujaid on turul piisavalt,” leidis ta. „Kui soovitakse, et valla vastava ala spetsialist teeks selle oma töö kõrvalt ära, siis on see eri kokkulepe spetsialistiga töövälisel ajal.“

Rapla valla arendusnõuniku Herkki Olo hinnangul suuremal osal Leaderi toetusi taotlevatel MTÜ-del (külaseltsid, spordiklubid jm) eelnev kokkupuude ja kogemus riigihangete korraldamisega puudub. „Omavalitsuse töötajatele oleks nende nõustamine üksikhaaval oma muude tööülesannete kõrvalt igal juhul ajamahukas lisaülesanne, kui peaks hakkama kõike hangelega seonduvat üksipulgi „puust ja punaseks“ või koos läbi tegema,” leidis ta.

Üheks mõistlikuks lahenduseks pakkus ta taotlejatele kogu Eestis igal aastal asjatundjate poolt riigihangete praktiliste koostatuste läbiviimist, kus Leaderi projektide taotlejad teevad realselt riigihangete elektroonilises keskkonnas näidishanked läbi. Neid koolitusi võiksid korraldada PRIA, kohalikud tegevusgrupid (partnerluskogud) või maakondlikud arenduskeskused.

„Kui selliseid koolitusi oleks võimalik korraldada Leaderi rahaga, saaksid need olla MTÜ-dele tasuta või sümboolse tasu eest. Selge see, et ka mõned koolituse läbinud inimesed vajavad veel teatud nõustamist, aga pärast head koolitust oleks juba kõigil lihtsam neid küsimusi lahendada,” leidis Olo.

Kommentaari

Kommenteerib keskkonnaministeeriumi ase-kantsler Marku Lamp:

Keskkonnaministeeriumi seisukoht on, et toetused looduskaitsealuste piirangutega aladele peavad olema ühtlustatud. Töötame selle nimel, et toetused laieneks ka sellistele rangelt kaitsvatatele eramaadele, mis

jäävad väljapoole Natura võrgustikku.

Natura erametsatoetust makstakse alates 2008. aastast. Rohkem kui 80 protsenti kaitsealustest erametsadest kuuluvad ka Natura 2000 võrgustikku ja on kaetud toetustega, mida makstakse nii sihtkaitse- kui ka piiranguvööndisse jäävate metsamaade omanikele. Seejuures piiranguvööndi režiimiga metsades on majanduspiirangud üldjuhul sellised, mis võimaldavad omanikul teatud määral ka metsa majandada. Iga-aastas looduskaitsealset erametsatoetust makstakse praegu ligi 4800 erametsa-omanikule kogusummas peaaegu 3,9 miljonit eurot.

Viimastel aastatel on maade omandamiseks igal aastal olnud kasutada neli kuni viis miljonit eurot. Lähtudes senisest huvist maade riigile müümise vastu on meie prioriteet, et rahastamine jätkuvalt vähemalt sellises mahus.

Tõsiasjade tunnistamine on tarkuse algus

Erkki Bahovski

Euroopa Liit on asunud nimetama asju õigete nimedega. Nimelt ilmus Euroopa Liidu ametlikus teatajas uute sanktsioonide alla minevate inimeste nimekiri. Selles oli ka Vene asekaitseminister Anatoli Antonov, keda EL seostas Vene relvade ja tehnika toimetamisega Ukrainasse.

Ametliku Venemaa järgi pole tema ju Ukrainaga kuidagi seotud, ei sõdi seal ega tarni ka relvastust. Need on head uudised, sest ses mõttes hakkab skisofreeniline maailm või paralleeluniversum otsa saama.

Kuid ositi tungib skisofreeniline maailm peale mujalt.

Mida oleksite öelnud aasta tagasi, kui keegi oleks arvanud, et Valgevene president Aleksandr Lukašenka vahendab Minskis vaherahu Ukraina ja separatistide vahel, aga nii, et laua taga on ka Prantsusmaa ja Saksamaa ning Venemaa? Kusjuures, meenutagem taas, Venemaa enda jutu järgi tema seal ei sõdi. Sündmuste järjekord on lühidalt selline – riigijuhtidest tuleb esimesena Minskis 12. veebruaril avalikkuse ette Venemaa president Vladimir Putin, teatades vaherahust. Mõni päev hiljem leiab tema valitsuse asekaitseminister end sanktsioonide alla minevate inimeste nimekirjast süüdistusega Vene relvade tarnimisest.

Ei midagi uut päikese all – kui USA-s jõudsid Balkani vaenupooled USA presidendi Bill Clintoni vahendusel lõpuks Daytonis 1995. aastal kokkuleppele verd enam mitte valada, oli üheks rahulepingule allakirjutajaks Bosnia serblaste nimel Slobodan Milošević. Viimane aga jõudis ise Haagi rahvusvahelisse tribunali 2001. aastal. Milošević suri vangikongis 2006. aastal.

Euroopa Komisjoni kunagine välissuhete volinik Chris Patten meenutab kohtumist Putiniga ELi-Vene tippkohtumisel Helsin-

gis 1999. aastal. Tippkohtumise ajal tulid teated Groznõi turul paljudest hukkunutest, mille oli põhjustanud Vene vägede rünnak. Putin aga kordas Pattenile ja ELi kõrgele esindajale Javier Solanale, et tegemist oli Tšetšeeni võitlejatest endast tekkinud õnnetusega.

„Me teadsime, et Putin valetas. Tema teadis, et me teadsime, et ta valetas. Ta ei hoolinud sellest sugugi ja me lasime tal sellega pääseda – selle sündmuse ajal ja ikka ja jälle uuesti,“ kirjutab Patten oma raamatus „Not Quite the Diplomat. Home Truths about World Affairs.“ (Mitte päriselt diplomaat. Karmid tõed maailma asjadest).

Ja missugune on olukord 16 aastat hiljem? Korduvalt kuuleme Moskva kinnitusi, et Vene väed Ida-Ukrainas ei sõdi. Patten oli juba oma ametiajal isevärki tegelane ses mõttes, et ütles asju, mida tavaliselt diplomaatilise protokoll järgi ütleva ei peaks. Suur enamus ülejäänud lääne poliitikuid armastas aga teesel-

da ja näidata, et nad mõistavad Venemaad.

Juba on Vene välisministeerium hukka mõistnud Briti kaitseministri Michael Falloni avalduse, mille järgi võtvat Putin järgmisena ette Baltimaad. Säärane avaldus ületavat Vene välisministeeriumi sõnul diplomaatilise eetika piire.

Kuidas peaks selle kõige valguses suhtuma Venemaa ja separatistide allkirjadesse Minski uuel vaherahulepingul? Lääs loodab muidugi sõda vältida ja mõistagi aitaks mingigi rahuaeg sõjas räsida saanud Ukrainat, kasvõi jõudude koondamiseks ja haavade lakkumiseks.

Ent me nägime, et separatistide allkirjad ei takistanud neid kuidagi Debal'tsevet pommitamast. Kõnekäänd ütleb, et kala hakkab mädanema peast. Kui Putin suudab karistamatult läänele valetada juba 16 aastat, siis miks peaksid tema käsilased kuidagi teistmoodi käituma?

Teise maailmasõja traagikast on nii mõnigi autor nentinud, et lisaks kättemaksuhimule võis põhjustada punasõdurite soovi saksa naisi vägistada ka nende ühe bossi Lavrenti Beria vägivaldne käitumine noorte tüdrukute suhtes. Polnud siis imestada, et Beria andis

oma alluvatele n-õ vabad käed. Samasuguse paralleeli võibki tõmmata Putiniga.

(Vahe)rahulepingu eelduseks on ikka üldiselt olnud, et sõdivad pooled saavad asjadest aru ühtmoodi. Et mingi armee sai lüüa ja mingi võitis. Ja et need olid ikka rahulepingu poole püüdlevate osapoolte armeed. Praegu selliseid eeldusi ei ole.

Sestap tasub suure ettevaatlikkusega suhtuda Ukraina presidendi Petro Porošenko ettepanekusse saata Ida-Ukrainasse Euroopa Liidu rahuvalvajad. Rahuvalvamise eelduseks on ikka rahu. Vastasel korral näeksime separatistide irvitamist õnnetute rahuvalvate üle. Seda võib-olla ka kindla eesmärgiga – piirkonnas saaksid rahu valvata üksnes Vene enda rahuvalvajad.

Tagasi jutu algusse. Tundub siiski, et Putini valetamisele enam läbi sõrmede ei vaadata. Soome presidendi Juho Kusti Paasikivi kuulus lause 'tõsiasjade tunnistamine on tarkuse algus' maksab eriti hästi Ukrainas konflikti puhul. Kuid korrakem taas, et esmalt tuleks jõuda rahuni, sest kannatavad ju täiesti tavalised inimesed, kes ei tahaks tegelikult teha kõrget poliitikat, olgu see siis reaalne või idealistlik.

Kirjakast

Tublid töömehed!

Proua V. Kehtnast (nimi toimetusele teada)

Töömehed (Arutech Parimad Aknad OÜ), kes käisid meil akent ja rõduust vahetamas 25. veebruaril, on ühed parimad töömehed, keda mina näinud neist, kes kodus käivad. Mehed olid nii tublid. Mina ei taha seda enda teada hoida, vaid tahan ka teistele öelda. Kui öeldi, et töö on valmis, vaatasin ja jäin päris sõnatuks. Töö oli tehtud kiiresti, hoolikalt ja puhtalt. Põrandal ei

olnud mingit prahti, nagu ei olekski töö käigus prahti tekkinud. Enne töötegemist mõtlesin, kes küll jõuab koristada, kui töö saab tehtud, kolmandalt korruselt alla viia prahti, mis töö käigus tekib. Aga ei, kõik oli puhas ja korras.

Ma tänan töömehi ja kiidan nende tööd. Mul on üks kogemus aastaid tagasi, ja ütlen, et töömehel ja töömehel on vahe.

Palju kiitust ja suur tänu nendele töömeestele, kes käisid Kehtnas Kooli tänaval.

Võib laulda tuntud viisil „Mats alati on tubli mees“

VALIMISLUBADUSTE VÄRSID

*Me teeme kindlalt teisiti, et aru peades oleks!
On aeg, et seista rahva eest, hea töö ja palk siis tuleb!
Kõik õpsid saagu rikkamaks ja lapsed toetusraha!
Proteese suhu kasvõi kaks ja maksuprotsent maha!*

*Ja kui see kõik meil korda läeb, ei meie kimpu jää!
Ja kui see kõik meil korda läeb, ei meie kimpu jää!*

*Kas valdu võtta vähemaks, kas koolid jätta paika?
Kas arstiabi hõredaks või põllumehi aitaks?
Kas palju tanke soetaks veel, et piirileping kestaks?
Kas immigrante kutsuks veel, või rohkem lapsi tehtaks?*

*Ja kui see kõik meil korda läeb, ei meie kimpu jää!
Ja kui see kõik meil korda läeb, ei meie kimpu jää!*

*Kui Eesti asja ajame – koos presidendi saame...
Kooseluseadust praagime ja Toompeal kärpeid teeme...
On aeg, et seista rahva eest ja aru peades oleks...
Kui teeme kindlalt teisiti, hea elu Eestis tuleb?!*

PS. Paberile pandud enne pühapäevaseid valimisi. K.K.

Algas naistevastase vägivalda vastu suunatud kampaania teine laine

Maria-Elisa Tuulik,
justiitsministeerium

2. märtsil algas naistevastase vägivalda vastu suunatud kampaania „Ava silmad“ teine laine, mille eesmärk on tõsta Eesti elanikkonna, eriti noorte, teadlikkust naistevastase ja lähisuhte vägivalda olemusest, avaldumismvormidest, tagajärgedest ja abisaamise võimalustest. Teise laine sõnum on, et vägivaldast on väljapääs.

Nagu esimene laine, nii kutsub ka teine laine inimesi üles vägivalda märkama ja abi saamiseks professionaalide poole pöörduma. Üleriigilisel tasuta lühinumbril 1492 saavad abi küsida kõik füüsilist, vaimset, majanduslikku ja/või seksuaalset vägivalda kogenud naised. Kampaania julgustab ka vägivalda märkamise korral politsei poole pöörduma. Näiteks võiks olla kindlasti märksa kõrgem seksuaalsest vägivaldast teatamine.

Esmaspäeval alanud teine laine on jätk eelmise aasta

novembris toimunud teavitustegevustele. Kampaaniaga seoses käib kirjanik Sass Henno kümnes Eesti koolis rääkimas vägivaldast kirjanuduses ja meedias. Kampaaniale lisaks teevad läbiviijad koostööd Koolitantsuga, kus spetsialistid käivad maakondlikel tantsupäevadel vestlemas tantsijate juhendajatega sellest, kuidas vägivalda ära tunda ja kuhu noor abivajaja suunata. „Ava silmad“ osaleb ka Koolitantsu suvelaagris, kus vesteldakse noortega ning arutatakse nendega vägivalda märkamise ja ärahoidmise teemadel.

Võrreldes sügisel toimunud kampaania esimese lainega on sel korral võimalik mängida Facebookis 40 situatsioonist koosnevat Karikakramängu, kus mängija peab leidma valikvastuste hulgast õige variandi. Näiteks, kuhu pöörduda olukorras, kus partner elukaaslast vaimselt terroriseerib ja sõbrad-tuttavad seda ei usu. Kõigile küsimustele õigesti vastanute hulgast loositakse välja peegelkaamera

Canon.

Lisaks veebilehele www.avasilmad.ee on avatud ka Facebooki juures uus leht: <https://www.facebook.com/avasilmadkampaania>. Samuti sai valmis venekeelne veebileht, mis on kättesaadav siit: <http://www.kriminaalpoliitika.ee/avasilmadee-ru>. Kõigilt veebilehtedelt on võimalik leida praktilisi nõuandeid, kuidas kaitsta end vägivaldse suhte eest, kuhu pöörduda ning mida teha vägivalda ohvriks langemise korral.

Kampaania maksumus on 98 184 eurot ja seda toetavad rahaliselt Euroopa Liidu programm PROGRESS, justiitsministeerium ning politseija piirivalveamet. Lisaks kampaaniale toimuvad ka koolitused noortele.

Eelmisel nädalal kinnitas valitsus ka uue vägivalda ennetamise strateegia, mille tulemusel on aastaks 2020 vägivald Eestis vähenenud. Strateegia keskendub samuti teadlikkuse tõstmisele ja ohvrikesksele lähenemisele.

Sooduspakkumised 02.märts-31.märts 2015

või kuni kaupa jätkub Tule! Tutvu! Üllatu!

Kevade Valga mnt 3 Tõru
Leola Jakobsoni 11 Viljandi
Kaare Suur-Kaare 68 Viljandi
Suure-Jaani Lembitu 48 S-Jaani
Nooruse Rõpina mnt 1 Võru
Pille Kooli tee 2 Värmla
Osula pood Sõmerpalu vald Osula
Ostumarhet Vabriku 11 Põlva
Eeden Weizenbergi 21 Kanepi
Valgjärve pood Valgjärve
A-Market Valga mnt 7 Elva
Harald Oja 12 Nõo
Haava pood Võru mnt 3 Kambja
Karloua pood Võru 47a Tartu
Tabivere Tuuliku 8 Tabivere
Luua pood Palamuse vald Luua
Rüütli Lossi 11 Põltsamaa
Keskuse Ala 1 Jõgeva
Pirri Piri 7 Jõgeva
Tõrva Tartu mnt 7 Tõrva
Pere pood Auhurme vald Ulvi
Maali pood Pärniku 11 Auhurme

Jonase pood Kure 3a Paldre
Mäkelu pood Paldre vald Mäkelu
Koeru Jaani tee 2 Koeru
Mestlane Eelmänni 15 Rakke
Tamsalu KM Raudtee 5 Tamsalu
Vajangu Tamsalu vald Vajangu
Kiltsi pood Pihk 2 Kiltsi
Triigi pood V-Maarja vald Triigi
Aravete Piibe mnt 16 Aravete
Mariti pood Ambia vald Käravete
Ambia Pihk 16 Ambia
Lehtse Pihk 14a Lehtse
Karli Piibe mnt 8 Aegvõidu
Tapa KM 1.Mai pst 3 Tapa
Kasehe Ülesõidu 8 Tapa
Vohnja pood Kadrina vald Vohnja
Kadrina pood Nooruse 1 Kadrina
Nord Tallinna 68 Rahvere
Mõisa pood Roodelõuila Napi
Roobuka pood Saku vald UUS
Loo pood Kaare tee 2 Loo UUS
Kostivere pood Mõisa tee 3 Kostivere

Nurga pood Kuusala tee 39 Kuusala
Lohsa pood Posti 2a Lohsa
Keskuse Mere 67 Võsu
Ulvi Rõugavere vald Ulvi
Sonda pood Lembitu 22 Sonda
Õ pood Kunda tee 4 Viru-Nigula
Toila Pihk 18a Toila
Mäetaguse Kooli 7 Mäetaguse
Iisaku pood Tartu mnt 46 Iisaku
Mustvee pood Tartu 7 Mustvee
Rae Rila mnt 271 a Pärnu
Järvekandl pood Pargi 1 Järvekandl alev UUS
Purka pood Raikküla Purka
Ristiku Tallinna mnt 45 Rapla
Alu Rapla 3 Alu
Hagudi Viljandi mnt 24 Hagudi
Rita Märjamaa vald Varbola
Riisipere pood Metsa 2 Riisipere

meie

toidukaubad

12 maakonnas, üle 60 kaupluse

RRLeht AS, Kauba 3, Tapa 45106

tel. 32 50 960 meie@meietoidukaubad.ee

Tähtsena tähistatud tooteid ei ole kõikides üksustes saadaval!

partner: Georgi Pihk 16 V-Maarja

0.79 0.59 0.75
0.53 0.42 0.49

-33% -29% -35%

SUUR Perenaise sai 500g (1,06 kg)
Õnne sepik 300g (1,40 kg)
Rehe rukkileib 600g (0,82 kg) Eesti Pagar

2.79 3.39 2.69
1.69 2.49 1.99

-39% -27% -26%

Nimeta keeduvorst kg, Pereviiner kg
Lastevorst 600g (3,32 kg)

3.79 3.79 1.79
1.99 2.49 0.79

-38% -34% -34%

7/8 Moskva 300g (0,63 kg)
Pooltuitsuvorst kg Isakase
Hautatud sealihä, veiselihä 240g (3,20 kg) 2 sorti Maag LT

3.89 3.49 3.49
2.49 2.55

-36% -36%

Maitsestatud kints kg
Jahutatud kanakoib kg Tallegg *

6.99 6.29 3.39
4.99 4.35 2.35

-29% -31% -31%

Suitsepekon kg, Soolapekon kg
Jäggri grillvorstid 370g (0,35 kg) Nõo LT

1.70 2.75 1.99
0.79 1.99

-28% -28%

Kilevi kotlet 110g (7,18 kg)
Kana-juustusnähid 350g (5,69 kg) Tallegg

8.59 3.35
6.29 2.59

-27% -23%

Taluslik kg
Saaremaa juustuvliiner 440g (5,99 kg) Saaremaa LT *

2.49 5.29 2.99 1.59
4.75 2.89 1.79 0.99

-41% -45% -40% -38%

Maameheslik kg, Juustuvorst Retro kg
Juustutäidisvorst 240g (7,46 kg)
P/S Tõmmu 350g (2,83 kg) Atria

4.29 5.49 6.99 11.99
1.49 3.99 4.49 8.99

-65% -27% -36% -25%

Kohv Mokarabia Espresso 250g (5,96 kg)
Kohv President 500g (7,98 kg)
Kohv Jacobs Krönung 500g (8,98 kg)
Kohviuba Eduscho Gala Caffè Crema 1kg *

0.99 0.75 1.25 1.49 1.70
0.75 0.47 0.79 0.79 0.75

-24% -37% -31% -34% -24% -32%

Kudujuust 5% 200g (3,75 kg)
Kõhuplimakreem 150g (3,13 kg) 2 sorti
Kõrejuurt Muuh 380g (2,08 kg) 2 sorti
Joogijogurt banaan-maaila 1kg
JAANI kondenspiim 190g (3,95 kg) 2 sorti

1.39 1.25 1.45 2.20 2.49
0.69 0.65 0.99 1.49 1.79

-50% -26% -49% -32% -28%

Eesti taluvõi 82% 150g (4,60 kg)
Margariin Volmix 60% 400g (2,13 kg)
Rapsiõli Grace 1 l, Oliivi õli 1 l
Oliivi Ekstra Neitsiõli 1 l, basillikuga 250ml (7,16 l) *

4.39 1.99 1.35
2.39 0.99 1.05

-46% -50% -22%

Aitell vill 500g Vallo (4,78 kg)
Hiirte juust tükk 200g (4,95 kg)
Sulatatud juust Kaval Ants 200g (5,25 kg)

1.39 1.25 1.45 2.20 2.49
0.69 0.65 0.99 1.49 1.79

-50% -26% -49% -32% -28%

Eesti taluvõi 82% 150g (4,60 kg)
Margariin Volmix 60% 400g (2,13 kg)
Rapsiõli Grace 1 l, Oliivi õli 1 l
Oliivi Ekstra Neitsiõli 1 l, basillikuga 250ml (7,16 l) *

1.39 1.25 1.45 2.20 2.49
0.69 0.65 0.99 1.49 1.79

-50% -26% -49% -32% -28%

Eesti taluvõi 82% 150g (4,60 kg)
Margariin Volmix 60% 400g (2,13 kg)
Rapsiõli Grace 1 l, Oliivi õli 1 l
Oliivi Ekstra Neitsiõli 1 l, basillikuga 250ml (7,16 l) *

1.39 1.25 1.45 2.20 2.49
0.69 0.65 0.99 1.49 1.79

-50% -26% -49% -32% -28%

Eesti taluvõi 82% 150g (4,60 kg)
Margariin Volmix 60% 400g (2,13 kg)
Rapsiõli Grace 1 l, Oliivi õli 1 l
Oliivi Ekstra Neitsiõli 1 l, basillikuga 250ml (7,16 l) *

1.39 1.25 1.45 2.20 2.49
0.69 0.65 0.99 1.49 1.79

-50% -26% -49% -32% -28%

Eesti taluvõi 82% 150g (4,60 kg)
Margariin Volmix 60% 400g (2,13 kg)
Rapsiõli Grace 1 l, Oliivi õli 1 l
Oliivi Ekstra Neitsiõli 1 l, basillikuga 250ml (7,16 l) *

1.39 1.25 1.45 2.20 2.49
0.69 0.65 0.99 1.49 1.79

-50% -26% -49% -32% -28%

Eesti taluvõi 82% 150g (4,60 kg)
Margariin Volmix 60% 400g (2,13 kg)
Rapsiõli Grace 1 l, Oliivi õli 1 l
Oliivi Ekstra Neitsiõli 1 l, basillikuga 250ml (7,16 l) *

1.39 1.25 1.45 2.20 2.49
0.69 0.65 0.99 1.49 1.79

-50% -26% -49% -32% -28%

Eesti taluvõi 82% 150g (4,60 kg)
Margariin Volmix 60% 400g (2,13 kg)
Rapsiõli Grace 1 l, Oliivi õli 1 l
Oliivi Ekstra Neitsiõli 1 l, basillikuga 250ml (7,16 l) *

1.39 1.25 1.45 2.20 2.49
0.69 0.65 0.99 1.49 1.79

-50% -26% -49% -32% -28%

Eesti taluvõi 82% 150g (4,60 kg)
Margariin Volmix 60% 400g (2,13 kg)
Rapsiõli Grace 1 l, Oliivi õli 1 l
Oliivi Ekstra Neitsiõli 1 l, basillikuga 250ml (7,16 l) *

1.39 1.25 1.45 2.20 2.49
0.69 0.65 0.99 1.49 1.79

-50% -26% -49% -32% -28%

Eesti taluvõi 82% 150g (4,60 kg)
Margariin Volmix 60% 400g (2,13 kg)
Rapsiõli Grace 1 l, Oliivi õli 1 l
Oliivi Ekstra Neitsiõli 1 l, basillikuga 250ml (7,16 l) *

1.39 1.25 1.45 2.20 2.49
0.69 0.65 0.99 1.49 1.79

-50% -26% -49% -32% -28%

Eesti taluvõi 82% 150g (4,60 kg)
Margariin Volmix 60% 400g (2,13 kg)
Rapsiõli Grace 1 l, Oliivi õli 1 l
Oliivi Ekstra Neitsiõli 1 l, basillikuga 250ml (7,16 l) *

1.39 1.25 1.45 2.20 2.49
0.69 0.65 0.99 1.49 1.79

-50% -26% -49% -32% -28%

Eesti taluvõi 82% 150g (4,60 kg)
Margariin Volmix 60% 400g (2,13 kg)
Rapsiõli Grace 1 l, Oliivi õli 1 l
Oliivi Ekstra Neitsiõli 1 l, basillikuga 250ml (7,16 l) *

1.39 1.25 1.45 2.20 2.49
0.69 0.65 0.99 1.49 1.79

-50% -26% -49% -32% -28%

Eesti taluvõi 82% 150g (4,60 kg)
Margariin Volmix 60% 400g (2,13 kg)
Rapsiõli Grace 1 l, Oliivi õli 1 l
Oliivi Ekstra Neitsiõli 1 l, basillikuga 250ml (7,16 l) *

1.39 1.25 1.45 2.20 2.49
0.69 0.65 0.99 1.49 1.79

-50% -26% -49% -32% -28%

Eesti taluvõi 82% 150g (4,60 kg)
Margariin Volmix 60% 400g (2,13 kg)
Rapsiõli Grace 1 l, Oliivi õli 1 l
Oliivi Ekstra Neitsiõli 1 l, basillikuga 250ml (7,16 l) *

1.39 1.25 1.45 2.20 2.49
0.69 0.65 0.99 1.49 1.79

-50% -26% -49% -32% -28%

Eesti taluvõi 82% 150g (4,60 kg)
Margariin Volmix 60% 400g (2,13 kg)
Rapsiõli Grace 1 l, Oliivi õli 1 l
Oliivi Ekstra Neitsiõli 1 l, basillikuga 250ml (7,16 l) *

1.39 1.25 1.45 2.20 2.49
0.69 0.65 0.99 1.49 1.79

-50% -26% -49% -32% -28%

Eesti taluvõi 82% 150g (4,60 kg)
Margariin Volmix 60% 400g (2,13 kg)
Rapsiõli Grace 1 l, Oliivi õli 1 l
Oliivi Ekstra Neitsiõli 1 l, basillikuga 250ml (7,16 l) *

1.39 1.25 1.45 2.20 2.49
0.69 0.65 0.99 1.49 1.79

-50% -26% -49% -32% -28%

Eesti taluvõi 82% 150g (4,60 kg)
Margariin Volmix 60% 400g (2,13 kg)
Rapsiõli Grace 1 l, Oliivi õli 1 l
Oliivi Ekstra Neitsiõli 1 l, basillikuga 250ml (7,16 l) *

1.39 1.25 1.45 2.20 2.49
0.69 0.65 0.99 1.49 1.79

-50% -26% -49% -32% -28%

Eesti taluvõi 82% 150g (4,60 kg)
Margariin Volmix 60% 400g (2,13 kg)
Rapsiõli Grace 1 l, Oliivi õli 1 l
Oliivi Ekstra Neitsiõli 1 l, basillikuga 250ml (7,16 l) *

1.39 1.25 1.45 2.20 2.49
0.69 0.65 0.99 1.49 1.79

-50% -26% -49% -32% -28%

Eesti taluvõi 82% 150g (4,60 kg)
Margariin Volmix 60% 400g (2,13 kg)
Rapsiõli Grace 1 l, Oliivi õli 1 l
Oliivi Ekstra Neitsiõli 1 l, basillikuga 250ml (7,16 l) *

1.39 1.25 1.45 2.20 2.49
0.69 0.65 0.99 1.49 1.79

-50% -26% -49% -32% -28%

Eesti taluvõi 82% 150g (4,60 kg)
Margariin Volmix 60% 400g (2,13 kg)
Rapsiõli Grace 1 l, Oliivi õli 1 l
Oliivi Ekstra Neitsiõli 1 l, basillikuga 250ml (7,16 l) *

1.39 1.25 1.45 2.20 2.49
0.69 0.65 0.99 1.49 1.79

-50% -26% -49% -32% -28%

Eesti taluvõi 82% 150g (4,60 kg)
Margariin Volmix 60% 400g (2,13 kg)
Rapsiõli Grace 1 l, Oliivi õli 1 l
Oliivi Ekstra Neitsiõli 1 l, basillikuga 250ml (7,16 l) *

1.39 1.25 1.45 2.20 2.49
0.69 0.65 0.99 1.49 1.79

-50% -26% -49% -32% -28%

Eesti taluvõi 82% 150g (4,60 kg)
Margariin Volmix 60% 400g (2,13 kg)
Rapsiõli Grace 1 l, Oliivi õli 1 l
Oliivi Ekstra Neitsiõli 1 l, basillikuga 250ml (7,16 l) *

1.39 1.25 1.45 2.20 2.49
0.69 0.65 0.99 1.49 1.79

-50% -26% -49% -32% -28%

Eesti taluvõi 82% 150g (4,60 kg)
Margariin Volmix 60% 400g (2,13 kg)
Rapsiõli Grace 1 l, Oliivi õli 1 l
Oliivi Ekstra Neitsiõli 1 l, basillikuga 250ml (7,16 l) *

1.39 1.25 1.45 2.20 2.49
0.69 0.65 0.99 1.49 1.79

-50% -26% -49% -32% -28%

Eesti taluvõi 82% 150g (4,60 kg)
Margariin Volmix 60% 400g (2,13 kg)
Rapsiõli Grace 1 l, Oliivi õli 1 l
Oliivi Ekstra Neitsiõli 1 l, basillikuga 250ml (7,16 l) *

1.39 1.25 1.45 2.20 2.49
0.69 0.65 0.99 1.49 1.79

-50% -26% -49% -32% -28%

Eesti taluvõi 82% 150g (4,60 kg)
Margariin Volmix 60% 400g (2,13 kg)
Rapsiõli Grace 1 l, Oliivi õli 1 l
Oliivi Ekstra Neitsiõli 1 l, basillikuga 250ml (7,16 l) *

1.39 1.25 1.45 2.20 2.49
0.69 0.65 0.99 1.49 1.79

-50% -26% -49% -32% -28%

Eesti taluvõi 82% 150g (4,60 kg)
Margariin Volmix 60% 400g (2,13 kg)
Rapsiõli Grace 1 l, Oliivi õli 1 l
Oliivi Ekstra Neitsiõli 1 l, basillikuga 250ml (7,16 l) *

1.39 1.25 1.45 2.20 2.49
0.69 0.65 0.99 1.49 1.79

-50% -26% -49% -32% -28%

Eesti taluvõi 82% 150g (4,60 kg)
Margariin Volmix 60% 400g (2,13 kg)
Rapsiõli Grace 1 l, Oliivi õli 1 l
Oliivi Ekstra Neitsiõli 1 l, basillikuga 250ml (7,16 l) *

1.39 1.25 1.45 2.20 2.49
0.69 0.65 0.99 1.49 1.79

-50% -26% -49% -32% -28%

Eesti taluvõi 82% 150g (4,60 kg)
Margariin Volmix 60% 400g (2,13 kg)
Rapsiõli Grace 1 l, Oliivi õli 1 l
Oliivi Ekstra Neitsiõli 1 l, basillikuga 250ml (7,16 l) *

1.39 1.25 1.45 2.20 2.49
0.69 0.65 0.99 1.49 1.79

-50% -26% -49% -32% -28%

Eesti taluvõi 82% 150g (4,60 kg)
Margariin Volmix 60% 400g (2,13 kg)
Rapsiõli Grace 1 l, Oliivi õli 1 l
Oliivi Ekstra Neitsiõli 1 l, basillikuga 250ml (7,16 l) *

1.39 1.25 1.45 2.20 2.49
0.69 0.65 0.99 1.49 1.79

-50% -26% -49% -32% -28%

Eesti taluvõi 82% 150g (4,60 kg)
Margariin Volmix 60% 400g (2,13 kg)
Rapsiõli Grace 1 l, Oliivi õli 1 l
Oliivi Ekstra Neitsiõli 1 l, basillikuga 250ml (7,16 l) *

1.39 1.25 1.45 2.20 2.49
0.69 0.65 0.99 1.49 1.79

Hambahaiguste ennetamine on odavam kui nende ravimine

Erapoliklinikus Praxis abiarstina töötav Kadri Kõiv.

Foto: erakogu

Katri Reinsalu

Märtsikuu on Raplamaal hambatervise kuu. See on õige aeg oma teadmisi suutervise osas täiendada või uuesti meelde tuletada. Hambaravi ja suuhügieeni alastele küsimustele vastab hambaarstidiplomit omandav ja erapolikliinikus Praxis abiarstina töötav Kadri Kõiv.

Kuidas tekib hambaauk? Kas hambaaukude teket on võimalik ennetada?

Hambaaukude peamine tekitaja on maailmas levinuim nakkushaigus – hambakaaries. Hambakaaries on hamba kõvakoe mineraali tasakaaluhäire, mida põhjustab hambavaenulik mikrofloora ehk hambakatus pesitse-

vad bakterid. Hambaemali lagunemine on seotud nende mikroorganismide elutegevuse käigus vabanevate lõppproduktidega, mis muudavad keskkonna hamba pinnal happeliseks.

Kaariest ei saa me geenidega kaasa, vaid see on siiski bakterite põhjustatud haigus. Küll aga kandub pisik edasi perekonnaliini pidi. Nakatajaks on tavaliselt ema või muu lähisugulane (nt õde-venn) süljekontakti kaudu. Seepärast ei ole soovitatav luti maha kukkudes seda oma suus „puhastada“, samuti ei tohiks lapse lusikas käia söömise ajal läbi kellegi teise suust. Nii kanduvad kaariest põhjustavad bakterid edasi väikelapsele ja kui lähedastel on rohkelt haigustekitajaid, on suurem oht haigestuda, kui hügieeni ei jälgita.

Hambakaariese tekkimist on võimalik vältida õiged toitumis-hügieeniharjumusi järgides ning regulaarselt (vähemalt kaks korda aastas) hambaarsti külastades.

Kui vanalt peaks alustama laste hammaste eest hoolitsemisega? Kuidas erineb see täiskasvanute rutiinist?

Lapse hambaid tuleks

hakata pesema kohe pärast hammaste lõikumist. Esimesed piimahambad lõikuvad tavaliselt 6.-8. elukuul. Hambaid tuleks pesta kaks korda päevas, kasutades väikelastele mõeldud hambaharju või imikute puhul sõrmeotsa harja. Alla 2,5-3-aastane laps ei oska hambapasta vahtu välja sülitada, seepärast tuleks neil pesta hambaid ainult veega või kasutada spetsiaalselt väikelastele mõeldud hambapastasid, mida müüakse apteegis.

Samuti on oluline kohe õiged toitumisharjumused kujundada. Juba beebieast on tähtis harjutada last janu korral vett jooma. Lutipudelikaariese vältimiseks ei tohiks öösi laps jääda magama rinna otsas või morss, jogurt, mahl vms magustatud jook lutipudelis.

Kuni koolieani peaks aitama lapse hambaid pesta lapsevanem. Isegi kui tundub, et laps juba oskab iseseisvalt hambaid pesta, on sageli nende motoorne võimekus liiga madal ning seega ei ole nad võimelised iseseisvalt hambaid korralikult puhtaks pesema.

Kui tihti peaks hambaarsti külastama? Kui vanalt peaksid lapsed esimest korda visiidile tulema?

Hambahaigusi ennetada on lihtsam kui neid ravida. Ja ka odavam! Seepärast on oluline külastada hambaarsti regulaarselt (vähemalt kaks korda aastas), isegi kui näiliselt tundub kõik korras olevat. Ainult nii on hambaarstil pidev ülevaade olukorrast ning tekkivale probleemile saadakse kiiresti jaole. Vajadusel määrab ham-

baarst ise visiitide tiheduse. Suure kaariese või igeme-põletiku riski puhul võib kontroll olla näidustatud kuni 4 korda aastas.

Lapse esimene visiit hambaarsti juurde peaks toimuma 1,5-2 aasta vanuselt, kui osa piimahambaid on juba suhu lõikunud. Esimene visiit on tavaliselt mänguline ja laps tutvub lihtsal hambaravi kabinetiga, sõidab hambaravitooliga jne. Üldjuhul nii väikeste laste hambad ei tohiks veel ravi vajada, kuid varajased visiidid aitavad lapsel kohaneda ja hambaarstiga tutvuda. Kodus võiks lapsevanem last siiski veidi ette valmistada. Abiks on raamatud ja multifilmid, millest suur osa on kättesaadavad internetileheküljel hambaarst.kiku.ee.

Laps peaks hambaarsti külastanud olema HILJEMALT kolmandaks eluaastaks, sest siis peaks olema suhu lõi-

kunud kõik piimahambad. Vastavalt aukude olemasolule määratakse lapse kaariese risk ning sellest tulenevalt määratakse hambaarsti külastuse sagedus.

Millest peaks lähtuma hambapasta valikul?

Hambapasta eesmärk on katu eemaldamine, mikroobide vähendamine,

hamba- ja selle tugikude toitmise täiendavate mineraalainetega ning meeldiva tunde loomine. Enamik hambapastasid on sarnase koostisega, erinevus tuleneb lisatud ravikomponentidest. Suuhügieenivahendeid tuleb valida vastavalt inimese vanusele, hammaste ning igemete seisukor-

Peale hambapesu sülitada, aga ära loputada!

JOO VETT!

Ära näksi söögikordade vahel!

Laste ja noorte hambaravi ON TASUTA!

rale. Seepärast on väikelastele, koolieelikutele, koolilastele ja täiskasvanutele erinevad hambapastad. Soovitan kindlasti küsida oma hambarsti käest, missugune pasta on just teie suule sobilik.

Üldiselt on soovitatav kasutada fluori sisaldavat hambapastat, sest pastasse lisatud fluoriid muudab hamba kõvakoe happekindlamaks. Fluoriidiga tugevdatud hambavaapa ei suuda tavapärane happerünnak kahjustada. Et väikesed lapsed kipuvad hambapastat alla neelama, ei sisalda kuni 3-aastastele mõeldud pastad fluori ega teisi komponente, mis võivad esile kutsuda ebasoovitavaid reaktsioone lapse organismis. Koolieelses ja koolieas on aga hambaemali arengus suur osa just fluoril, mis soodustab hambaemali moodustumist. Poes müüdavad hambapastad sisaldavad keskmiselt 1000-1500 ppm'i (üks osa miljoni osa kohta) ning laste hambapastad keskmiselt 400-500 ppm'i fluoriide.

Mida pidada silmas hambaharja valimisel?

Hambaharja valides tuleks eelkõige lähtuda harjaste tugevusest. Tugevate või keskmise tugevusega harjastega (pakendil ingl k tähisega „hard“ või „medium“) hambaharjad vigastavad hambakaalu ja iget, mis omakorda viib igemepiiri taandumiseni, hambakaelte paljastumiseni ja hammaste tundlikuks muutumiseni. Seega tuleks valida võimalikult pehmete (ingl k „soft“) harjastega hambahari.

hambaharja pea kuju ja suurus. Tihtipeale on liiga suure hambaharjaga raske puhastada kõige tagumiste hammaste põse- ja keelepoolsid pindu.

Paljud kliinilised uuringud on tõestanud, et elektriline hambahari on tavalisest tunduvalt efektiivsem hambakatu eemaldamisel ja igemevigastuste vähendamisel, miinuseks on aga selle kõrgem hind. Läbi viidud uuringud näitavad, et tavalised hambaharjad eemaldavad enamasti vaid 50% hamba pindadel olevast katust ning hammaste vahelt veelgi vähem. Elektrilise hambaharjaga eemaldatakse kuni 90% kogu katust, seega kuni 40% rohkem kui tavalise hambaharjaga.

Samas on hambaharjast olulisem siiski hammaste harjamise tehnika. Lõppkokkuvõttes, kui inimesel on korralikult välja kujunenud harjamistehnika, kulutab hammaste pesemisele piisavalt aega ning vahetab hambaharja iga kahe-kolme kuu tagant, suudab ta oma hambad piisaval määral puhastada, olenemata sellest, kas ta kasutab tavalist või elektrilist hambaharja.

Kui tihti tuleb hambaharja vahetada?

Hambaharja tuleks vahetada iga 2-3 kuu tagant või juhul, kui harjased on laiali vajunud, siis veelgi varem. Hambaharja kiire kulumine näitab, et harjad hambaid

Oluline on ka

hommikul pärast ärkamist ja enne hommikusööki, sest süües toidame ka baktereid oma suus. Enne hommikusööki hambaid pestes eemaldatakse suust ööjooksul kogunenud mikroobid ja uuendatakse hammaste kaitsekihti. Pärast sööki on soovitatav lisaks loputada suud veega ning närida ksülitooli sisaldavat närimiskummi.

Kui hambapesu siiski ununeb või on raske end ümber harjutada, tuleks oodata pärast sööki umbes pool tundi ja alles seejärel hambaid pesta. Miks? Sellepärast, et iga toidukorra järel langeb suu pH tase ja toimub n-ö happerünnak,

Elektrilise hambaharjaga eemaldatakse kuni 90% kogu katust, seega kuni 40% rohkem kui tavalise hambaharjaga.

mis muudab hambaemali pehmemaks. Kui on harjumus hambaid harjata kohe pärast söömist, võib tulemuseks olla kulumine hambakaalu või tundlikud hambakaalad.

Kas hambaniit ja suuvee on kohustuslik osa suuhügieenist?

Hambaniit on kindlasti kohustuslik osa suuhügieenist, sest ainult hambaharja kasutamine eemaldab suust ligikaudu 50% hambakatust. Hambaniidi kasutamine kombineerituna harjamisega aitab aga eemaldada kuni 70% hambakatust. Hambaniidi kasutamine on täpselt sama oluline nagu hammaste harjamine! Hambaniit aitab pääseda kohadeni, kuhu hambaharjaga ei ulatu, eriti hambavahedeni ning igemepiiri alla, kuhu hambakatt enim koguneb. Hammaste vahele kogunenud katu ja toiduosakeste hoolikas eemaldamine on eriti oluline ortodontiliste seadmete, implantaatide ja sildadega patsientide puhul. Niiditamist võiks alustada juba 12-13 aasta vanuselt.

Kahjuks näitab eesti elanikkonna seas 2009. aastal läbi viidud uuring, mille käigus küsitleti 1543 inimest, et iga päev kasutas hambaniiti vaid 12 protsenti vastanuist ning aeg-ajalt teeb seda 35 protsenti. See number on ilmselgelt liiga väike! Siinkohal kutsum kõiki üles – küsige oma

hambarstilt nõu ning laske enda peal ette näidata, kuidas tuleks hambaid niiditada ning missugust niiti valida.

Suuvee kasutamine on individuaalne. Tavaliselt kasutatakse suuloputusi toiduosakeste eemaldamiseks hammaste ümbert ja hingeõhu hetkeliseks värskendamiseks. Jällegi soovitan oma hambarsti käest nõu küsida. Kindlasti ei asenda ühegi suuvee kasutamine mehhaanilist hambapesu.

Millised tarvikud võiksid inimesel kindlasti kapis olla?

Hambahari, hambaniit ja hambapasta on siiski suuhügieeni „A ja O“. Kui juba neid suudetakse järjepidevalt ja õigesti kasutada, on nii mõnigi probleem ärahoitav.

Millest tekib halb hingeõhk ning kuidas selle vastu võidelda?

Halb hingeõhk ehk halitoos on väga levinud haigus. Halitoosi ennetamiseks on kõige tähtsam õige suuhügieen ja ka tervislik toitumine. Halva hingeõhu põhjuseid võib olla mitu. Kõige sagedasem ja peamine põhjus on halb suuhügieen, ravimata hambad, igemepõletik, parodontiit, suukuivus või mädane mandlipõletik. Samuti võivad halba hingeõhku põhjustada probleemid maos, diabeet või tarvitavate ravimite kõrvalmõjud.

Hommikuti pärast ärkamist esinev halb hingeõhk on normaalne, kuna öösel on süljeeritus vähenenud. Tasub konsulteerida oma hambarstiga, kui halb hingeõhk ei kao pärast hommikust hambapesu.

Halva hingeõhu vastu võitlemiseks on olemas ka spetsiaalseid suuhügieenivahendeid. Lisaks hammastele ja hambavahedele tuleks kindlasti puhastada keelekaabitsa abil ka keelt, sest enamik halba hingeõhku tekitavatest bakteritest on just keele tagaosas. Siiski soovitan probleemi püsimisel konsulteerida hambarstiga, kes oskab nõu anda, mis võiks olla halva hingeõhu põhjus ning kui-

das täpsemalt peaks seda ravima.

Mida peaks jälgima oma toitumises suuhügieeni osas?

Peaaegu kõik toidukorrad peidavad endas suhkruid. Suhkrud on aga toit suus elavatele mikroobidele, kelle elutegevuse jääkprodukt on piimhape. Sagedase söömisega põhjustatud kestev happerünnak lõhub hambaid ning põhjustab hambakaariest. Kaarieshaigust saab kontrollida hambasõbralikult toitudes. Selleks võiks söögikordade vahel olla vähemalt 3-4-tunnised pausid, mis annavad süljele aega happerünnaku tagajärg taasmineraliseerida.

Toidukordade vahel olgu janujoogiks puhas vesi, sest kõik mahlad, morsid, karastusjoogid, maitsega veed ja teised magustatud joogid sisaldavad suhkruid ning tagajärjeks on jällegi happerünnak. Samuti tuleb kasuks suu loputamine veega pärast iga söögikorda. Vältida tuleks näksimisi toidukordade vahel. Pidev näksimine rikub hamba loomuliku mineraalainevahetuse tasakaalu, sest happerünnaku tagajärgede paran-

damisele kulub kolm korda rohkem aega kui kestis happerünnak.

Söömise järel võib närida ka ksülitooli sisaldavat närimiskummi. Nätsu närimisega esile kutsutud suurenenud süljeeritus aitab puhverdada iga söögikorraga kaasnevat happerünnakut. Bakterid ei ole võimelised ksülitooli omastama, seega pärsib see nende elutegevust ning aitab sel viisil vältida hambaaukude teket. Nätsu tuleks närida mitte rohkem kui 5-10 minutit. Ksülitooli sisaldavate närimiskummide valik poelettidel ei ole kuigi suur, kuid näiteks kõik Jenkki nätsud sisaldavad ksülitooli ja on seega hambasõbralikud. Nätsud Orbit, Dirol ja Mentos on küll suhkruvabad, kuid kahjuks ei sisalda enamjaolt ksülitooli, seega hammaste tervise seisukohast neid soovitada ei saa.

Kasuta fluoriidiga hambapastat!

Pese hambaid hommikul ja õhtul!

liiga tugevasti ja/või valesti. Sellisel juhul tuleks muuta hammaste pesemise tehnikat.

Millal on õige aeg hambaid pesta?

Õigem on hambaid pesta

Suurte plaanidega noormees rajab Palukülla suusakeskust

Siim Jõgis

Lauri Mölder (20) võiks olla igati keskmine noormees, kui tema tegevus piirduks vaid ametikoolis õppimisega. Ometi on tema elu täidetud palju mitmekesisema tegevusega kui kõigest õppimine.

Lelles üles kasvanud lumelauduril on suured visioonid seoses Paluküla suusakeskusega ning lisaks treenib ta noori lumelaudureid.

Lauri on erakordselt meeldiv vestluspartner. Tema vaba olemine ning rahulik meeleolu on tuttavad tõenäoliselt kõigile tema sõpradele. Heast suhtlemisoskusest on kindlasti kasu ka kõikide ürituste korraldamisel ning plaanide teostamisel. Käesolev talv ei ole Lauri plaanidele küll eriti heldelt kaasa aidanud. Lumevaegus kummitab Rapla maakonnas nii murdmaasuusatajaid kui ka lumelaudureid. Ometi suutis Paluküla Klubi eesotsas Lauri Mölderiga teha valmis korraliku raja, et viia 7. veebruaril läbi *slopestyle*'i võistlus, kus osales lumelaudureid ja trikisuusatajaid kõikjalt Eestist.

Efektset vaatamängu pidi Paluküla nõlvadel nägema ka 24. veebruaril, sest selleks päevaks oli planeeritud isetehtud kelkude võistlus. Nigelas lumelaudurid sundisid selle ürituse siiski ära jätma.

Kui Palukülas on lund piisavalt, võib Laurit nädalavahetustel mäel kohata. Olgu siis hüpete jaoks lund kokku tassimas, lumelauaga sõitmas või lumetuube laenutamas. Talvisel ajal käis ta seal ka nädala sees õhtuti.

Eelmise aasta suvel muretses Paluküla klubi spetsiaalse batuudi, millega soojemal ajal saavad lumelaudurid hüppeid treenida. Ja treenida on põhjust. Lauri noorem vend Larsen Mölder näitas sel hooajal väga head minemist. Näiteks veebruaris Kiviõlis toimunud võistlusel Estonian Slopestyle Open 2015 sai ta teise koha. Lauri ütles möödaminnes lausa, et venna eesmärk on osaleda 2018. aastal taliolümpiamängudel. Töö selle nimel igatahes käib. Päril esimesteks lumelauduriteks Laurit ega Larsenit Paluküla nõlvadel pidada ei saa. Enne neid sõitsid seal nii kohalikud poisid kui ka Rapla X-Perience Team'i liikmed. Aja jooksul on nii kujunenud, et Lauri on võistluste korralduse enda peale võtnud.

Töö treenerina

Ma ei ole veendunud, kas on päris aus öelda, et lumelauasport on Eestis tõusev trend. Juba praegu on see väga populaarne. Aktiivselt sõidetakse lumelauaga nii Kiviõlis kui ka Kuutsemäel. Lauri plaanide kohaselt võiks nende paikadega tulevikus konkureerima hakata ka Paluküla. Vähe sellest, et tal vastavad plaanid oma peas välja on mõeldud, ta on need ka paberi peale joonestanud.

Algus on selleks igatahes tehtud, et Palukülast korralik talispordi keskus kujuneks. Lumelauavõistlused juba toimuvad, rajad olid talvel olemas, lisaks tavalisele kelgutamisele oli külastajatel võimalik mööda mäekülge alla libiseda ka lumetuubiga. Aga Lauri tegeleb ka noorte lumelaudurite treenimisega. Palukülas treeniti pühapäeviti. Enne soojemat aega tehakse praegu väike paus. Ilusamate ilmadega saab üldfüüsilise treeninguga pihta hakata.

Lauri on Paluküla suusakeskuse arendamise võtnud omale südameasjaks ning see okupeerib suure osa tema ajast. "Ma ei võta seda tööna," sõnas ta ning lisas, et tahab siiralt oma õhtuid ja nädalavahetusi mäel veeta. Ta on südamega asja juures.

Lisaks kõigele õpib ta Kehtna majandus- ja tehnoloogiakoolis liikurmasinate tehnikuks. Eriala peaks ta lõplikult omandama ja kooli lõpetama järgmise aasta alguses. Käesoleva nädala pühapäeval sõidab ta Rootsi Volvo tehasesse praktikale. Seal veedab Lauri kuu aega ning enda sõnul loodab ta harjutada erialast inglise keelt.

Lauri, sa elad praegu Lelles. Oled sa seal ka üles kasvanud?

Pärit olen tegelikult Laeste külast ja lapsepõlve veetsingi seal. Laestest kolisime perega Lelle.

Kas Lelles hakkasid sa tegelema ka lumelauasportiga?

Jah, aga mitte kohe. Paari aasta jooksul alles.

Vaheltundub, et Lauri teine kodu on Paluküla mägi. Talvisel ajal veetis ta seal terved nädalavahetused.

Kust huvi lumelaua vastu tuli?

Mu onu ostis endale laua ja hakkas sellega sõitma. Ma ei mäletagi, mitmendaks sünnipäevaks oma esimese plastikust laua sain, aga siis hakkasime koos vennaga sõitma.

Kas nüüd käite koos võistlemas?

Tema on rohkem tippspordis. Ta sai Kiviõli võistlusel Estonian Slopestyle Open 2015 teise koha. Mina keskendun pigem treeneritööle.

Miks see nii on? Kas sind tippsportlase tee ei kutsunud?

Kutsus ikka, aga kõrguskartus hakkas segama. Hüpped läksid liiga kõrgeks.

Millal sa hakkasid Palukülas lumelauavõistlusi korraldama?

Esimene võistlus oli Palukülas 2012. aastal. Sellest hakkaski suurem asjaajamine pihta.

Kuidas lumevaene talv sinu tegevusi on mõjutanud?

Väga halvasti. Hea, et ühe võistluse sai 7. veebruaril ära pidada. Kõik, kes kaugemalt tulid, jäid rahule ja neile väga meeldis.

Sa korraldad ka lastele lumelauatreeninguid. Kuidas nendega läinud on?

Päril hästi. Ma tegin kaks treeninggruppi. Ühed on algajad ja teised juba üht-teist oskavad.

Kui palju sul õpilasi on?

Viisteist. Kõik alati kohal ei käi. Treeningud toimuvad ühe korra nädalas pühapäeviti. Siis treenime kaks tundi järjest.

Lumi on nüüd läinud. Mis treeningutest saab?

Nüüd tuleb väike paus. Pühapäeval käisime Kuutsemäel. Palukülas on hüpped ära sulanud. Kui ilmad soojenevad, lähme edasi batuuditreeningute, üldfüüsilise ning koordineerimisega ja tasakaalu harjutustega.

Kas kõik sinu õpilased on pärit Lellest?

Ei, Raplast on päris paljud. Kehtna vallast ka.

Kui vanad nad on?

Kõige noorem õpilane on kuueaastane, aga üks kord käis ka kolmeaastane tüdruk. Trenni ta kaasa loomulikult ei teinud, aga kuna ta öde treenis, siis tahtis ta ise ka proovida.

Mille alusel sa lapsi õpetad? Kas sul on konkreetne õpepehke?

Ma õpetan neid harjutusi, mida ise olen õppinud. Laste õpetamine on suur ajutöö. Neile tuleb selgitada lastekeelses. Mõtlen pidevalt, kuidas lihtsamalt neile edasi öelda, mida ma ootan.

Kus sa treeneriks õppisid?

Ma sain Tartu Ülikoolist lumelauatreeneri esimese astme kutsehariduse. See ei ole kõrgharidus, vaid lihtsalt koolitus.

Kas mõni õpilane on juba silma jäänud, et temast võib saada hea lumelaudur?

On ikka. Ma näen, kui lapsel on julgust, ta õpib kiiresti ja teeb kohe ära, mis ma näitan. Päril väikeste puhul on see, et neil puudub hirmutaju. Ma ise ka imestan. Ühest küljest pean neid suunama ja samas ütlen, et ära mine.

Millega sa lisaks lumelauaõpidule veel tegeled?

Mulle meeldib bioloogia. Käisin olümpiaadidel ja olen isegi esikoha saanud.

Lauri on Paluküla suusakeskuse arendamise võtnud omale südameasjaks ning see okupeerib suure osa tema ajast.

Kas sulle meeldib bioloogia kohta õpikust lugeda või ise looduses käia?

Looduses meeldib mulle küll käia. Matkamas näiteks või rabades.

Kust selline huvi pärit on?

Mulle lihtsalt meeldib loodus.

Kus sa matkamas käid?

Palukülas ja Imsi rabas.

Kui sa võtad omale aja, et minna loodusesse, siis kui kaua sa seal oled?

Tavaliselt käin rattaga. Vahepeal sõidan rattaga Raplasse

näiteks. Igal hommikul sõidan rattaga Lellest Kehtnasse kooli. Mitte küll praegu, aga soojemate ilmadega küll. Lellest Kehtnasse sõidan 23 minutit. Huvitav on see, et teistpidi sõit kestab 26 minutit. Ma ei oska öelda, miks see nii on, aga ma olen ära mõõtnud.

Kas need sõidud on sulle treeningu eest?

Jah. Ma tahtsin rohkem liikuda. See on mõnus, kui saad hommikul rattaga sõita. Päike on just tõusnud ja linud laulavad.

Sa sõidad soojal ajal rattaga ning talvel lumelauaga. Need on individuaalsed spordialad. Kas sa meeskonnaspordiga ka oled tegelenud?

Jah, tuletõrjespordiga. Praegu enam küll mitte, sest ma kasvasin oma vanuseklassist välja. Aga pallimängud - korvpall, jalgpall, võrkpall - ei ole minu teema.

Sul on nii palju tegemisi. Mul on tunne, et kodus ei jõua sa üldse olla.

Võib ka nii öelda. Palukülas olen vist rohkem kui kodus. Nädalavahetusel kindlasti.

Räägi oma unistusest. Miline võiks Paluküla välja näha?

Ma näen seal toimivat mäkeskust, kus noortel on, mida teha. Inimesed ei pea kolm tundi sõitma Otepäälle, et saaks suusatada ja siis tagasi. See oleks Raplamaale väga tähtis. Näiteks Pärnust käib palju inimesi Palukülas.

Sa näed pidevalt vaeva, et Paluküla keskust arendada. Kas tulemused juba paistavad?

Jah, meil on lumetuubide laenutus ja lumelauatreennid ning kõik see toimib.

Mis järgmiseks tuleb?

Tahaks lumelaudade laenutuskeskuse avada. See võiks tulla juba järgmiseks talveks.

WSul on huvi joonestamise vastu. Oled sa Paluküla tulevase taristu juba paberile pannud?

Jah, see on mul vastavalt detailplaneeringule olemas.

Suvel saab batuudi peal hüppeid treenida. Selleks on Paluküla Klubil spetsiaalne batuut.

Foto: JAAK KADARIK

Vastab Lauri ema Rika Mölder

Lauril on nii palju tegemisi. Kui palju ta üldse kodus jõuab olla?

Öösel jõuab koju (naerab).

Ma usun, et teile teeb pigem head meelt, et poeg nii aktiivne on.

Jah, seda küll. Ma arvan, et ta tegeleb õigete asjadega.

Kas ta on lapsest saati olnud aktiivne?

Ta on olnud loodushuviline ja sportlik. Mulle tundub, et talle on looduse poolt energiat kaasa antud.

Milles väljendub Lauri huvi looduse vastu?

Minu arust näeb ta väga hästi. Kui temaga jalutada, siis ta märkab kõike - linde, loomi, taimi. Matkamas meeldib talle käia. Jahil on ta ka kaasas käinud, aga jahimeest temast ei saanud. Laurile meeldib rattaga looduses ringi sõita. Oma sõitudel on ta igasuguste loomadega kokku puutunud. Ükskord kohtus ta Palukülas metssigade karjaga, kes ei tulnudki tal tee pealt eest. Tulemus oli see, et ta pidi koju tulema Keava kaudu. Mulle tundub, et Lauril on looduse ees teatav aukartus.

Kas huvi lumelauaspordi vastu tuli Lauril koos venna Larseniga?

Jah. Ostsime neile suure nurumise peale esimese laua ja mäletan, et alguses sõitsid nad kummikutega. Kodutiigi peale ehitasid hüppe ja sõitsid seal.

Lauri on treener, aga kas Larsen püüab lumelauaspordis tippu jõuda?

Larsenil on meeletu tahe tippsporti teha. Lauril oli põlvevigastus. See tõmbas tal treenimist tagasi.

Kui te vaatate Larseni arengut, siis kas te loodate teda ühel päeval olümpiamängudel näha? Mul on tunne, et see ambitsioon on tal olemas.

See on väga hea, et selline ambitsioon tal on. Emana ma seda kõige tähtsamaks ei sea. Tähtis on see, et ta on sportlik ja korralike eluviisidega. Tal on suured ambitsioonid ja ta treenib meeletult. Mulle meenus just üks hea seik seoses Lauriga. Ta sõitis ükskord võistlustele Lähti. Seal ta helistas koju ja ütles, et ei julge kõrguse tõttu hüpata. Siis isa vastas, et pane silmad kinni ja hüppa ikka. Kui ta juba nii kaugele on sõitnud, siis ei saa ju jätta hüppamata.

Pilt on väga sümboolne. Lauri sõidud lumelauaga jäid sel talvel lühikeseks, sest lumeolud olid nigelad. Üks võistlus sai Palukülas siiski peetud.

Fotod: SIIM SOLMAN

Raplamaa ristid ja riimid otsisid maakonna identiteeti

Siim Jõgis

Aruteluvormis üritusel “Raplamaa ristid ja riimid”, mida vedasid kultuurielu edendajad Mari Tammar ja Valter Uusberg, püüti leida vastust küsimusele, mis on Rapla maakonna identiteet.

Laupäeva, 28. veebruari pärastlõunal oli Rapla kultuurikeskuse kammersaali kogunenud küllaltki esinduslik seltskond, et leida vastust sellele paarkümmend aastat teravalt üleval olnud küsimusele. Kohal olid teiste seas Rapla maavanem Tõnis Blank, endine Rapla vallavanem Alar Mutli, Rapla vallavolikogu esimees Tarmo Lukk ning ajakirjanik Margus Mikomägi. Ettekandeid ürituse käigus ei tehtud ning kogu formaat püsis arutelul.

Otsa tegi lahti Valter Uusberg, kuid õige pea said jutusoonele nii Margus Mikomägi kui ka Rapla maavalitsuse arengu- ja planeeringuosakon-

na juhataja Ülo Peets. Arutelu esimeses pooles esitati ettepanekuid vähem, kuid enne lõppu tuli neid lausa ridamisi. Kahe tunni pikkuseks planeeritud üritus venis lõpuks veerand tundi kauemaks.

Vigala mustriiga sokid

Ürituse alguses sõnas Valter Uusberg, et täna ei tule juttu oldest ega juriidikast, sest need maakonna identiteeti ei kanna. See väljaütlemine määras raamid edasistele juttudele. Võttis omajagu aega, enne kui jõuti korvpallini. Teatavasti ühendab see spordiala mitmeid maakonna asulaid ning lisaks on Raplas kõrgliiga tasemel mängiv võistkond.

Ideid, kuidas korvpallimeeskonda võiks Raplamaa identiteedi kujundamisel ära kasutada, pakuti mitu. Margus Mikomägi sõnavõtu lõpuks tuli välja, et väljaspool maakonda ärataks tähelepanu see, kui Rapla meeskonna mustanahaline mängija kannaks Vigala mustriiga villaseid sokke. Mari Tammar viskas õhku idee, et mängu vaheajal võiksid tantsutüdrukud tavalistel numbrite asemel esitada labajalavalssi.

Üle ega ümber ei saadud

Arutluse üks eestvedaja Mari Tammar leiab, et Raplamaa identiteedi küsimus on oluline ning sellega peaks suunatult edasi tegelema.

Foto: SIIM SOLMAN

tõsiasjast, et maakonda tuleb promoda, kuigi mõned kohalolijad ütlesid otse välja, et neile see mõiste ei meeldi. Mari Tammar ütles, et Raplamaa identiteedi küsimus on oluline ning sellega peaks suunatult edasi tegelema. “Meis kõigis on Raplamaa

identiteet olemas. Küsimus on lihtsalt selles, kuidas seda enda jaoks sõnastada,” ütles ta. Ürituse lõpuks jäi tema sõnul veel küsimusi õhku rippuma ning neid peaks edasi arutama. Enda sõnul üllatas teda see, et arutelud kippusid kohati tuliseks. “Samas on

hea, et emotsionaalsust ikka oli,” sõnas Tammar.

Head meelt avaldas ta ka selle üle, et osavõtjad olid eri vanusegruppidest. Noori jäi küll väheks, aga üheks põhjuseks oli Tammari sõnul see, et samal päeval toimus Vesiroosivisioon.

Godzilla

Huvitavaid ideid käidi välja küllaga. Näiteks see, et rohkem tuleks kasutada Rapla maakonna hüüdlauseid “Kindel käeulatus”. Üks ettepanek oli ka see, et siinsetes põhi- ja keskkoolides ning isegi lasteadeades peaks olema kord nädalas Raplamaa koduloo tund. Võrdlemisi utoopilise mõttega tuli lagedale Valter Uusberg. Ta küsis, kas keegi teab, mis on Kodilas elavate noorte jaoks oma kodukoha hüüdnimi. Tuli välja, et see on Godzilla.

Uusberg arendas mõtet edasi ning rääkis, et seda kuulsust saaks ära kasutada, kui avada Kodilas dinosaur-mänguasjade pood. Muijal Eestis sellist asja pole ning see ärataks tähelepanu. “Usku ja julgust on rohkem vaja,” sõnas Uusberg.

Arutelupäev lõpetati tõdemusega, et turundusest mööda vaadata ei saa. Siinsetel elanikel peaks olema usku oma maakonda ning muudmoodi kui turundusega seda luua ei saa. Eriti tingimustes, kus globaalne popkultuur ronib aknast ja uksest sisse ning kohalik kultuur jääb kaugele tagaplaanile.

Kaitseliit korraldas rahvarohke perepäeva

Reet Saar

24. veebruari vihmasel hommikul rivistusid Märjamaale kogunenud kaitseliitlased, naiskodukaitsjad ja noorteorganisatsioonide liikmed kirikuvärrava-monumendi ette. Vabadussõjas langenute mälestusplaatide ees oli kaitseliitlaste auvalve ja sinna asetati hiljem pärjad.

Tseremoonial lausus maavanem Tõnis Blank, et meie vabadus on alati olnud ohus, meie riiki tuleb hoida ja oma vabadust kaitsta. Märjamaa vallavanem Villu Karu sõnas, et kodust algab kodumaa, ja soovis, et oleksime uhked oma kodumaa üle.

Elamuslik oli osa saada, kui Kaitseliitu astumise vande andsid kaks noormeest, noor-

24. veebruaril andis Märjamaa kirikuvärrava-monumendi ees toimunud tseremoonial naiskodukaitsja vande koguni üheksa Naiskodukaitsse Märjamaa jaoskonna liiget.

Foto: REET SAAR

kotkaste oma kolm poissi ja naiskodukaitsja vande koguni üheksa naist. Seejärel algas

paraad keskvaljakule, milles sammusid kaitseliitlased, naiskodukaitsjad, noorkotkad ja

kodutütred ning veeres lahingutehnika.

Päeva üks põhikorraldajaid

oli Naiskodukaitsse Märjamaa jaoskond, mis saab neil päevil aastaseks. Märjamaa rahvamaaja juures pakkusid nad sooja suppi, mis niiske ilmaga igati ära kulub. Uudistada sai relvi ja masinaid, tegutseda töötubades. Toimused demonstratsiooniesinemised. Värvet lisasid Karin Andesalu rahvatantsupoisid ja Vigala meeskviintett.

Rahvamaja kinosaalet algas Märjamaa XI kodulookonverents, mis tavapäraselt peetaksegi vabariigi aastapäeval. Seekord oli teemaks „Kohalik Kaitseliit“. Märjamaa Tuna-toimkonna liige Tõnu Mesila tegi ülevaate piirkonna Kaitseliidu algusest. Teda täiendas ajaloomuuseumi teadur Mati Mandel, kes kõneles Läänemaa Kaitseliitu kuulunud meeste saatusest 1940.–41. aastal – see tähendas vangilaagrit ja surma kurnatuse tõttu või mahalaskmist.

Ajaloolane Mati Õun andis värvika ülevaate erinevatest autasudest, millega Vene ja Saksa pool oma võitlejaid tunnustasid.

Kaitseliidu Rapla maleva pealik Meelis Pernits kõneles

siinse maleva hetkeseisust. Rapla malevasse kuulub 2% maakonna elanikest. Koos naiskodukaitsjate, kodutütarde ja noorkotkastega on see number 2,9%. Eesmärk on jõuda 4 protsendini ja et 70% liikmetest oleksid aktiivsed liikmed. Pernitsa sõnul on ka vähem aktiivsete kontaktid olemas ja nad on kinnitanud, et tõsise ohu korral ollakse valmis välja tulema. Aastavahetuse seisuga kuulub Raplamaal Kaitseliitu 690 inimest.

Oma arengus peab Kaitseliit väga oluliseks organisatsiooni väärtuste kiirgamist ühiskonda. Selle suurepäraseks võimaluseks oli ka Märjamaal peetud rahvarohke perepäev.

Nele Pernits andis ülevaate Raplamaa naiskodukaitsjatest, keda viie jaoskonna peale on 117. Noorkotkaid on ringkonnas 120 ja kodutütreid 85. Kui on sädemeid, ei hääbu ka riigikaitsse, viitas ta noortejuhtide olulisele rollile.

Pärast tänusõnade ütlmist pakkusid päeva korraldajad kõigile veel kringlit ja kohvi. Siis oli aeg minna koju, et saada osa presidendi aastapäevakõnest.

Metsavendade punkri sisevaade.

Foto: SIIM SOLMAN

Neljakümnendate aastate lõpus, vahetult pärast sõda, olid paljud Eestimaa mehed, nii need, kes olid sõdinud sakslaste poolel venelaste järjekordse Eestisse tungimise vastu, kui ka need, kes ei soovinud ennast siduda kummagi poolega, metsades ja rabades metsavendadeks. Oli neid, kes ennast okupatsioonivõimude eest erinevatel põhjustel lihtsalt varjasid, aga ka neid, kes uskusid, et võitlus NSV Liiduga ei ole veel lõppenud, et sõda läheb edasi ja abi Läänest on peagi tulemas.

Enamik metsavendadest oli väga tihedalt seotud kohalike külainimestega. Teisiti poleks see mõeldavgi olnud. Kas või sellepärast, et väga paljud metsa läinud varjasid ennast kodupaikade lähedal. Nii oli kõige lihtsam ennast eluks vajalikuga varustada, aga vajadusel ka naiste hooleks jäänud talude töödele kaasa aidata. Pealegi olid külainimesed oma tuttavatele ning sugulastele usaldusväärseteks silmadeks ning kõrva-deks, kes said varjulolijaid õigeaegselt hoiatada NKVD1 luuregruppide ja haaranguüksuste liikumise eest. See ei olnud ainult metsa läinute, vaid kogu rahva sõda anastajate vastu.

Inimesi, kes noid aegu mäletavad, jääb meie hulgas järjest vähemaks, aga nende mälestused on järeltulijatele tähtsad – seda, mis on olnud, ei tohi lasta unustusse kustuda, sest need, kes ei mäleta tulnud teed, ei oska ka edasi minna. Sellepärast kutsub Koduloolane üles mäletajaid oma mälestusi kirja panema ja meile saatma.

1 NKVD – venekeelne lühend NSV Liidu Siseasjade Rahvakomissariaadist. Eestikeelne lühend SARK oli vähem levinud.

Siis kui surm oli silma ees

August Viin

1946. aasta 19. jaanuari öösel arreteerisid NKVD-lased Lipa külas minu onu Ado Kensapä ja meie naabri Evald Luhari. Süüks pandi seda, et olid eestlased, kuulusid enne sõda Kaitseliitu ja olid Saksa okupatsiooni ajal Omakaitstes.

Kui Evaldi kodu uksele ja akendele prõmmiti, olid seal eeskambri põrandal metsavennad alles mõne hetke eest magama jäänud. Imekiiresti põgeneti, haarates kaasa paar patja ja mõned tekid, tagakambri põranda all olevasse punkrisse. Põrandasse tehtud luugi peale tõstis Evald ema abiga riidekirstu. Põrandale jäi pikutama keegi Värdis, kellel oli pass ning kes oli tallu ajutiselt sisse registreeritud. Muist metsavendade patju ja

tekke oli pandud kiiruga tema alla ja peale. Värdis oli talus umbes aasta aega ja tegi kellasepatööd, oli ühe Tallinna töökoja tööline.

Sissetungijad ei osanud seda tähele panna, et Värdis pea all oli ehk liiga palju patju, tervelt kolm tükki. Samuti ei osatud vaadata riidekirstu alla. Jäi avastamata ka majast väljuv elektrikaabel, mille kaudu sai elektrit 150 meetrit majast eemal liivakoopas, keldri seina kõrval, asunud

maa-alune punker. Mehed rääkisid hiljem, kuidas nad ärevalt kuulasid, kui nende peade kohal trampisid venelaste saapad, trampis surm.

Mina tegin päeval tiiru eemal oleva metsaserva teed, et teada saada, kas õhk on puhas, kas varitsejaid on või ei ole. Seekord pääsesid metsavennad Vambola Oras ehk Vammi, Osvald Raadik ehk Oss, Pikk Juku, kelle õige nime – Johannes Aaspe – sain teada alles nüüd hiljaaegu. Seal võis olla ka Erich Jerlet, keda mina tundsin Pikk Eeri nime all. Päriskindlasti oli aga Edgar Saaliste, kelle nime ma siis samuti veel ei teadnud. Mul on mees, et tal olid jalas kalifeepüksid, mis on sääre ümber kitsad ja ülalpool põlvi järsult laienevad. Ta ütles mõnikord naljapärast enda kohta, et tal olla ohvitseri kere

ja oina jalad. Dokumentide kogumikust „Eesti metsavennad 1944-1957“ leidsin pildi mehest, kelle tundsin nüüd välimuse järgi kohe ära ja sain teada ka tema nime. Minu onunaine valmistas tihti oma lähisugulasele Vammile ja teistele metsavendadele sooja toitu. Kord viisin lõunasööki naabertallu. Toit oli korvis kolme või nelja mehe jaoks. Olin saanud peaaegu pool maad kõnnitud, kui nägin äkki, et teistetoa hoonete taga oleva aia nurgas kasvava suure paju tagant tuli tänavale NKVD bande. Peast vilksatas läbi, et tagasi minna ei tohi, sest see oleks paistnud kahtlane. Ronisin kiviaiale ja tegin asja kivide tõstmisega ühest kohast teise. Tulin koraks maha ja uurisin siis ühte kivi iga külje pealt ning panin selle siis korvi nii, et see hästi näha oleks. Ronisin uuesti

aiale. Venelased olid juba üsna lähedal, vahtisid mind ja arvan, et küsisid midagi. Ega ma aru ei saanud, mida nad pärisid, aga vastasin: „Da, da.“ Seisin seal, korv ühes, kivi teises käes. Peast käis läbi mõte, et kui nad avastavad korvist toidu, siis ütlen, et viin süüa Niidi poistele, kes elavad teispool naabritalu, metsa serval. Räägiti veel midagi ja mina ikka: da, da ja da-da. See ajas nad naerma ja nad läksid edasi.

Suurem oht tuli aga nii umbes ühe elektripostivahe kaugusel teiste järel. See oli üks lühike pääss, kes ütles lähemale jõudes mulle midagi ja andis käega märku, et lähemale tuleksin. Vastasin temale ka da-da. Ta röögatas minu peale ja tuli mind aia pealt maha tõmbama. Eesminejad olid määrganud selja taga toimuvat

ja kamandasid pässi endale järele jooksmas. Pääsesin.

Pääsesin ka paar aastat hiljem, 1949. aasta suvel, hoopis tõsisemast olukorrast, kui teenisin kinokoolis õppimise tarbeks raha. Olime Arvi Niidiga kolhoosi karjasteks. Lehmad olid heinamaal. Meil oli tegemist samas lähedal Kose nõmmes. NKVD-lased pidasid meid kinni ja ülekuulamise sissejuhatajate lasti automaadist valang jalgade vahele maa sisse. Ei tea, millega nad seal tegelesid või kelleks nad meid pidasid. Seekord oli neil üks Venemaa eestlane tõlgiks kaasas. Meid viidi viimaks heinamaale lehmade juurde tagasi ja hoiatati. Seejärel läksid nad oma asju edasi ajama.

Haudusime pärast kurja kätemaksu, sest surm oli silmade ees olnud ja noor veri vemmeldas.

Rapla ühisgümnaasiumi koolileht ISE aastatel 1995-2014

Jane Poobus,
Rapla ühisgümnaasium
Juhendaja Hele Israel

Alates aastast 1995 on Rapla ühisgümnaasiumis ilmunud kooliajaleht ISE, millel on olnud nii tõusu- kui ka mõõnaaegu. Koolileht annab ülevaate erinevatest sündmustest ja on õpilaste häälekandja. Lehe kaudu saavad õpilased oma arvamust avaldada ning juhtida tähelepanu.

Rapla ühisgümnaasiumi koolileht ISE

1995. aastast alates on koolileht ISE teinud läbi muutusi - on muutunud lehe formaat, lehe kujundus, lehe trükkimise viis ja palju muud. Koolileht oli oma algusaastatel väga lihtsakoeline ja algeline. Ajaleht on muutunud aja jooksul üha paremaks ja sisukamaks.

Esimestes lehtedes polnud koolielust väga palju juttu, kirjutati rohkem muust elulust. Näiteks 1998. aasta 1. numbrist leiab kirjutise suitsetamise kahjulikkusest, kus kirjutatakse, et suitsetamine on muutunud väga tõsiseks probleemiks ning seda võiks võrrelda narkomaaniaga. (I. Saare, H. Laasner „Tubakas ehk XX sajandi katk“, oktoober).

Mida aeg edasi, seda rohkem on kajastatud kooliüritusi, kirjutatud on andekatest õpilastest ja nende saavutustest. Kiiremad jooksjad on ära märgitud 2003. aasta ISE-s, kus kirjutatakse 1. oktoobril toimunud Suurjooksust. Poiste üldvõitja oli Aare Sepp ja tüdrukutest osutus parimaks Ave Bäärt. (M. Jürjens „Suurjooks 2003“, oktoober).

Pika loo õpilaste bowlinguturniirist leiab 2007. aasta koolilehest. Artiklis on kirjeldatud mängusaalis toimunut ning selle õhtu meeleolu, näiteks: „Äkitselt jõuab kõrvu mürin, mis annab teada, et esimesed kiiremad on alustanud mänguga. See tähendab, et turniir on alanud! Järgneb ka väike aplaus hoolimata sellest, et äsja avalöögina kirja läinud kuuli veeretamine päris mööda läks.“ (K. Kampura „Tähelepanu, valmis, STRIKE“, november).

Kirjakeeleoskus on aastatega lehes paranenud. Kui algul kasutati väga palju slängi ja leidis lehti, kus esines ka

roppusi, siis viimaste aastatega on see muutunud. 1996. aasta lehes on ebasobiv pealkiri ühele loole. Pealkirjaks oli „Mees, kes 3 aastaga sitast saia tegi“, artikkel rääkis Jaan Kurmist (K. Kaljund, märts). Lehe tegijad on hakanud suuremat tähelepanu pöörama nii grammatikale kui ka keelekasutusele. Õigekiri on väga tähtis, kuna vigast teksti on ebameeldiv lugeda ning see ei jäta lehest head muljet. Näiteks 2001. aasta jaanuari-veebruari numbris on artikkel, kus on üpris palju kirjavigu. „Kahjuks tuleb kirjapulk jällegi pihku haarata ning ühiskonnas toimuvat ebaõiglust hävitama hakkata. Kuigi olen oma loomult vägagi heatahtlik ning südamlilik ei saa ma jääda ükskõikseks kui maailmas tehakse kellelegi kurja...“ (O. Scheler „Ebaõiglus valitseb ühiskonnas“).

Samuti on tähtis pöörata tähelepanu kirjavahemärkidele, kuna vales kohas komad ja punktid raskendavad tekstist arusaamist. Korrektoori tegemisel on abiks olnud eesti keele õpetajad Ülle Mäekivi ja Koidula Takk.

Koolilehte on läbi aegade jaotatud rubriikideks. Põhilised rubriigid on olnud: arvamus, uudis, intervjuu, sport, kultuur ja ei saa ära märkimata jätta ka meelelahutust. Meelelahutuse rubriigis leidub nii koomikseid, sudokusid kui ka ristsõnu. Rubriigid näitavad, et leht on hästi organiseeritud.

Lisaks võib leida lehtedest veel erinevatel teemadel kirjutatud arvamustjutte ning intervjuusid.

2013. aasta koolilehest leiab usutluse Rapla ühisgümnaasiumi vilistlase Märt Avandiga, kes räägib oma mälestustest koolist, oma valikutest elus ning oma tule-

vikuplaanidest. (G. Gil „Märt Avandi: Endast tuleb lugu pidada ja ennast tuleb armastada!“ märts). 2005. aasta ISE-s on tehtud vilistlastega intervjuusid ning kõik neli usutlust on pandud ühe pealkirja alla „Intervjuud vilistlastega“. Endised Rapla ühisgümnaasiumi õpilased räägivad, mida nad edasi õppima läksid, millega nad tegelevad ning kuidas neil läheb. (K. Kampura, M. Pettai, E.-M. Murel, T. Haki, november).

Intervjuusid on tehtud veel nii õpetajatega kui ka direktoritega. 2011. aasta koolilehes on usutlus Imbi Kalbergiga, kus ta räägib, miks ta otsustas kandideerida direktori töökohale, milline on tema tulevikuvision koolist ning millised uuendused ja muudatused on tal plaanis ellu viia. (M. Mikhelsaar „Uus direktor Imbi Kalberg“, november).

Kuna kooliajaleht ISE ei ilmu igal kuul, vaid perioodiliselt neli korda aastas, on paljud uudised kaotanud oma värskuse lehe ilmunisajaks. Lugejad ei pruugi enam sündmusi selgelt mäletada, kui nad lehte loevad, ning see on kooli häälekandja negatiivne külg. Lugejad ootavad uusi ja päevakohaseid teemasid, mitte uudisväärtuse minetanud lugusid.

ISE kujundus pole aastatega väga muutunud. Tundub, et on üritatud säilitada ISE iseloomulikke jooni. Kirjafondina on kasutatud *Times New Roman*, mõnes lehes ka *Arial*, fondi suuruseks on 11-12, sõltuvalt, mis aasta lehega on tegemist. Pealkirjade fondid on üldjuhul suuremad ja paksendatud, et lugejas tähelepanu äratada. Sellise kirjastiiliga lehte on mugav lugeda, kuna kiri on parajas suuruses ning kirjafont ei riiva silma.

Üheks vormiliseks muutuseks lehe juures on see, et ISE oli oma algusaastatel suure ajalehe formaadiga. Seda võib nimetada negatiivseks, kuna lehed tundusid sisutihjad. Lehte lugedes ja vaadates jääb mulje, et oli kõvasti vaeva nähtud, et kõikidele lehekülgedele midagi kirjutada. 2001. aastast on ajaleht A4 formaadiga ning see on lugeja jaoks positiivne aspekt, kuna väikest lehte on parem käes hoida ja lugeda.

Väiksema formaadiga leht on sisukam, lehes on sisutihe jutt koos illustreerivate piltidega. A4 formaadiga lehtedes ei jää kirjutades nii palju vaba ruumi, kus tuleks teksti laiendada, lisada pilte või kirjutada lugusid, mille mõte võib jääda arusaamatuks.

Uudiste ja muude kirjutiste illustreerimiseks on kasutatud palju fotosid. Piltide kaudu on püütud edasi anda sündmuste meeleolu ning emotsioone. Näiteks 2012. aasta maikuu väljaande esilehel on pildikollaaž abiturientidest, kes tähistavad lõpukella. Fotodel kajastub suur rõõm ning positiivne meeleolu. Kuna see kollaaž on õppeaasta viimases lehes, annab leht kaudselt märku, et kohe on algamas suvevaheaeg ning taas on ühel lennul üks tähtis eluetapp läbitud.

Kahjuks on fotode kvaliteet lehtedes halb, kuna lehed on must-valgelt koolis paljundatud, kuid sellegipoolest annavad pildid edasi loo mõtte. Ilma piltideta jääks teksti mõte poolikuks ning lehe üldine välimus ei oleks ka huvipakkuv. Lehtedes kasutatud fotod on üldjuhul lehe tegijate enda tehtud, kuid mõningatel juhtudel on kasutatud ka erakogu pilte ja internetist leitud fotosid.

Tol ajal taheti, et leht oleks iseseisev ja ei sõltuks väga palju kooli juhtkonna tahtest või meeleolust.

Ajalehes ISE on peamist rõhku pandud päevakajalistele teemadele ja sündmustele koolielus. Kuid samas on jälgitud, et lood oleksid kaasakiskuvad ja tekitaksid õpilastes ja ka õpetajates huvi lehe vastu.

Missi ja mister valimise tava on koolis olnud juba 1992. aastast, kuid kahjuks on see üritus nüüdseks hääbunud. Koolilehes ISE on kajastatud iga-aastaseid missi ja mister valimisi, kuid paaril aastal on välja antud lausa eraldi õhuke erileht. Esimene lisaleht ilmus

1996. aastal ning seda nimega ISE EXTRA-ks. 2006.-2008. aastatel ilmus ka eraldi leht missi ja mister valimiste kohta, 2006. aastal oli lehe nimeks ISE eri ning järgneval kahel aastal Missikas. Lisalehtedes kirjutati nii valimistel osalevatest kandidaatidest kui ka üritusest endast. Lehti ei saa nimetada sisukaks, pigem informatiivseks, kuna üritusest üldiselt on vähe kirjutatud, suurem rõhk on pandud osalejate tutvustusele.

Koolileht ISE 1995-1998

Aastal 1995 oli koolilehe peatoimetaja Kristjan Kaljund ning sellest järgneval aastal sai toimetajaks Katre Kontson. Teadaolevatel andmetel ilmus 1995. aastal ainult üks väljaanne talvel ning 1996. aastal anti välja kaks lehte, mis ilmusid märtsis ja mais. Sel perioodil olid arvutid üldiselt ainult koolis, kus sai lehte trükkida ja küljendada. Seega kogu leht tuli koolis valmis teha. Tol ajal kleebiti pilte lehe rakisessse ehk artiklid prinditi eraldi välja ja kleebiti

lehepõhjale, millelt hiljem tehti paljundusi.

1995.-1998. aastate lehtedes on sisukord, mida tänapäeval lehtedes üldjuhul ei ole. 1996. aasta maikuu väljaandest leiab artikli, kus räägitakse toidust, mida inimesed päevast päeva söövad. Kirjutatakse, et toidud sisaldavad eelkõige mürke, millele on lisatud natuke valku ja süsivesikuid. „Toit erineb sõjamürkidest selle poolest, et viimaste kasutamine on keelatud rahvusvaheliste lepingute ja ÜRO otsusega“. (R. Boicic

„Mida me sööme“). Huvitav on see, et antud perioodil on lehe kaastöötajad artikleid kirjutanud varjunime all nagu ka viidatud lugu.

Koolileht ISE 1998-2000
Mihkel Kübar sai ISE peatoimetajaks 1998. aastal ning toimetas lehte 2000. aastani. Nendel aastatel oli leht suure A3 formaadiga, koolilehti andis välja õpilasfirma MHM ning lehti trükiti Keilas Nivano AS trükkikojas.

Mihkel Kübaral on meeles, kui raske oli tol ajal ajalehe trükifaili andmekandjale ära mahutada. Kuna tol ajal polnud mälupulki, ftp serverid olid väikesed ja jõuetud ning kooli internetiühendus oli aeglane ja kallis, tuli leida alternatiivne lahendus. Lahenduseks sai CD ja disketi vahepealne seadeldis, mida nimetati MO lugejaks. Suur paks ketas, mis mõne aastaga turult kadus, oli nende päästjaks, sest kuidagi oli vaja trükifaili trükikotta saada. Tänapäeval on aga tehnika väga hästi arenenud ning on võimalus kasutada erinevaid programme koolilehe tegemiseks, seega on koolilehe toimetamine ja väljaandmine muutunud lihtsamaks.

Mihkel Kübara juhtimise ajal taheti olla *konstruktiivne kriitiline õpilaste häälekandja, kus arutleti koolis olnud mureküsimuste üle*. Näiteks leiab 1999. aasta lehest loo, kus kirjutatakse, et koolis oleks vaja remonti teha, kuid selleks napib raha. Lugu oli tehtud arendusjuht Rita Kikajoniga (H. Truu „Miljoneid ei ole kusagilt võtta, märts). Tol ajal taheti, et leht oleks iseseisev ja ei sõltuks väga palju kooli juhtkonna tahtest või meeleolust. Kübara eestvedamisel muutus leht isemajandavaks ja hakkas

Järvakandi kool 135

Einvald Nõulik

Eelmisel sügisel täitus 135 aastat Järvakandi Tehaste algkooli, praeguse Järvakandi gümnaasiumi eelkäija asutamisest.

Haridustee tänapäeva oli pikk ja käänulline, selle ühte etappi – möödunud sajandi kolmekümnendaid aastaid Järvakandi Tehaste algkoolis on meenutanud endine õpilane Johanna Kaup-Tire (9.01.1924 - 26.06.2012). Kõigile tuttavatele oli ta kuni elu lõpuni lihtsalt sõbralikult naerusuine Kauba Anni. Vestlus on talletatud aastaid tagasi, aluseks Eesti Rahva Muuseumi küsimusleht „Kool ja koolielu“.

Johanna Tire-Kaup:

“Alustasin oma kooliteed 16. septembril 1932. a. Kooli läksin õe käekõrval, ta oli minust kaks aastat ees. See oli Järvakandi Tehaste neljaklassiline algkool, mille lõpetasin 1936. aastal. Sama aasta sügisel avati siin viies klass ja järgmisel sügisel ka kuues, mille lõpetasin 1938. a kevadel. Kuna mu papa suri enne kuuenda klassi lõpetamist, lõppes koos sellega ka minu haridustee. Hiljem, 1963. aastal lõpetasin Järvakandi kaugõppe keskkooli kaheksanda klassi.

Haridusse suhtuti meie peres hästi ja õpetajatesse suure lugupidamisega. Kuna mul õppimisega mingeid raskusi polnud ja ka tahet õppimiseks jätkus, soovitati mind panna keskkooli, kuid papa surm muutis selle mõtte ainult unistuseks.

Me elasime Järvakandi töölisasulast kahe kilomeetri kaugusel Käärul. Kuna seal elektrit polnud, õppisin petrooleumilambi valgusel. Suurem osa klassis õpetajatelt kuuldust jäi mulle hästi meelde, see kergendas tunduvalt koduste ülesannete lahendamist ja nii jäi aega ka kodu ema abistada. Kui koolipeod välja arvata, siis ei käinud mu vanemad minu teada kordagi koolimajas. Ju polnud selleks vajadust. Ainult üks kord käis õpetaja vaatamas, kus ja kuidas ma elan.

Järvakandi Tehaste koolimaja asus alevi keskel Kooli t. 1 poolteistkorruselises puitmajas. Sellistest tüüpprojekti järgi tööliste üürikorteriteks ehitatud majadest sündisid 1928. aastal Nõlva, Kooli ja osaliselt ka Rahu tänav.

Koolimaja asus suure ja sügava kruusaaugu ääres,

mille taga ühiskondlikus korras rajatav spordiplats ning saelaudadest kokku löödud tantsupõrand algelise, kuid kõigi meelest hea näitelavaga, mis paiknes praeguse Staadioni tänava laste mänguväljaku ja Staadioni t. 10 paneelmaja kohal.

Koolimajast endast mäletan, et välisuksest vasakul oli uks keldrisse, kus hoiti õpetajate toiduaineid ja kooli küttepude tagavara. Otse edasi, kuuseitse astet ülespoole, oli esik, kust paremal asus esimese ja teise, selle kõrval kolmanda ja neljanda klassi ruum. Esikust vasakut kätt läks trepp teisele korrusele, otse trepi vastas olid WC-d. Trepi kõrval oli pliidiga riietusruum, kus keedeti ka teed. Samas seisis umbes paaripangene plekist joogiveenõu, millel kraani küljes pika peenikese keti otsas plekist joogikruus. Selle juurest sai õpetajate tupp, kus oli ka kooli raamatukogu, mis mahtus ühte lihtsasse laudadest kappi. Kõrval asus koolijuhataja eluruum. Teisel korrusel oli teise õpetaja eluruum ja internaaditoad kaugemalt pärit õpilastele.

Esimeses klassiruumis seisis harmoonium, ukse kõrval seinal klassitahvel ja vaheseinas puudega köetav ahi. Selles ruumis oli igal esmaspäeval kooli ühine hommikupalvus. Algul olid seal neljakohalised koolipingid, mis peagi kahekohaliste vastu vahetati. Seinal president Pärti ja Koidula klaasitud portreed. Teine klassiruum oli umbes samasugune. Kui avati viies klass, liideti see esimese ja teise klassiga. Olime viiendas viiekesi, kes kõik selle kooli lõpetasid.

Kuues klass asus paarsada meetrit eemal Nõlva tänavas, täpselt samasuguses majas nagu koolimajagi. Tegelikult oli Nõlva t. 1 kohandatud rahvamajaks, seal leidis koha ka asula raamatukogu.

Alates klaasitehasest läbis alevit paralleelselt Tallinna maanteega põhja-lõunasuunaline sügav kuivenduskraav, sest idas paiknev rabavesi surus peale. Seal käisid mõned lapsed ka sulistamas, kuigi

Praegune Järvakandi gümnaasiumi.

Foto: SIIM SOLMAN

kraavi- vesi haies. Nõlva tänava alguses, rahvamaja kõrval, oli üle kraavi suur puust sild. Põnev oli sealt kivikesi vette kukutada.

Kuuenda klassi pingid asusid rahvamaja saalis, pidude ajaks tõsteti need sealt kõrvale. Koolis olime vahetundide ajal õpetaja valveta. Tüdrukud mängisid mingit mängu, poisid nuputasid ulakusi. Kord sättisid nad täis veekruusi ukse peale, et see mõnele kaasõpilasele pähe kukuks. Õnnetuseks sattus ohver olema õpetaja. Süüdlane jäeti peale tunde istuma.

Rahvamaja saalis olid talvel võimlemistunnid kogu kooli tütarlastele. Et õpetaja oli juba vanem inimene ja ei saanud kõiki harjutusi ette näidata, siis, kuna olin väikest kasvu ja kleenuke, kuid oskasin vajalikke harjutusi, pandi mind laua peale neid teistele ette tegema. Suvel olid võimlemistunnid väljas, sageli mängiti populaarset jooksumängu „Tuline käsi“. 1938. aastal käisime kooli võimlemisrühmaga Väandras võimlemispeol.

Mu esimene õpetaja oli preili Alma Runge*. Kuna minu ajal töötas ta koolis viimast aastat enne vanaduspensionile jäämist, siis mäletan temast vähe. Kindlalt on mees, et tal oli kaelas peenikese kuldketi otsas rippuv uur, mida ta aegajalt vaatas. Veel mäletan, et ta oli väga vaikse loomuga. Mu teise klassi õpetaja oli preili Elsa-Salme Juks. Ka temast ei ole säilinud midagi meelde jäävat, oli vaikne õpetaja.

Pärast Alma Runget sai meie koolijuhatajaks proua Selma Mikiver (Puns)**. 1935. aastal tuli koolijuhatajaks Ants Kruusimägi. Ta oli Järvakandi koolis esimene meesõpetaja. Intrigide tõttu õppenõukogus pidi ta aga peagi lahkuma. Temast oli kogu kooliperel süda-

mest kahju. Järgmiseks meesõpetajaks ja koolijuhatajaks sai härra Johannes Särekõnno. Ta oli kõva häälega, sügavalt isamaaline vanem mees. Külalaps ta isamaalisuse pärast sõja järel Siberisse viidigi.

Eriliselt on meelde jäänud käsitöö, maateaduse ja loodusõpetuse õpetaja proua Sui-gusaar. Tema käsitöötunnis õppisime kudumist, õmblemist ja muud niisugust. Maateaduse tunnid olid huvitavad, sest et tal oli palju pilte paljudest maadest. Loodusloo tunnis käisime metsas puid ja taimi uurimas. Tekkisid küsimused, millele varem polnud tulnudki. Näiteks: miks ronitaim, nagu hernes, haarab oma kombitsniitidega kinni igast ettejuhtuvast oksaraost või tugikepist? Kas tal on tõesti mõistus? Kevaditi õppisime õunapuude pookimist ja silmamist.

Kooli väikeses katseaias kasvasime mitmesuguseid köögivilju. Kord suve jooksul, kindlaksmääratud kalendripäeval, pidi iga õpilane käima neid kastmas ja rohimas. Kevaditi koristasime koolimaja ümbrust. Sügisel aitasid suuremad lapsed küttepuid keldrisse toimetada. Ühed loopisid halgusid läbi aknaava sisse, teised ladusid riita.

Kahjuks ei mäleta ma enam, kas tint oli kooli poolt või pidime selle ise ostma. Muid koolitarbeid, nagu pliitaseid, kustutuskumme, sulgi, sullepääid, vihikuid, puust kolmnurki, joonlaudu, malle ja õpikuid ostisime kooli kantseleist, õpikuid osteti ka eelmise klassi lõpetanutelt. Peagi tulid kasutusele töövihikud ja iridinoisid, millel tinti hoidev paun seljas. Mitut värvi puust sullepead sarnanesid üksteisega selle poolest, et nende ülemised otsad olid näritud. Selliseks muutusid nad siis, kui

teh-ti kontrolltoidid või kirjutati klassikirjandit – sullepea närimine aitas keskenduda.

Riidest koolikotiga käisime aastaid, alles kuuendas klassis osteti mulle väike kohver. Koolivorm võeti meie koolis kasutusele 1937. õppeaasta alguses. Varem kandis igaüks seda, mis tal oli – tüdrukutel oli tavaliselt kittel ja tumedast riidest põll. Mulle kui heale joonistajale tehti ülesandeks teha õpetaja Selma Mikiveri juhendamisel koolivormi kavand. Tütarlastele sai tumeroheline villane pihtheelik ja heleroheline pikkade varrukatega pluus. Barett oli samuti tumeroheline ja kuue siiluga, neist ühel kollasest paelast kolmnurk. Poistel oli tume kinnise kaelusega kuub, vanematel poistel pikad, noorematel lühikesed püksid. Tumerohelisel nokkmütsil samasugune kollane pael ääres. Koolivormi kandmine sai koolis kohustuslikuks. Saapad toodi mulle laadalt.

Vahetevahel kontrolliti ka käte, küünealuste, kõrvade, kaela ja riiete puhtust. Pea-täisid esines nii poistel kui ka tüdrukutel. Ähvardati – kui neist lahti ei saa, aetakse pea paljaks. Kord aastast kontrolliti ka õpilaste tervist ja toitumust, samuti hammaste seisukorda. Koolis kehtis kord, et tüdrukutel pidid olema lühikesed juuksed, poistel siilisoeng. Kust arst meie koolis käis, ei tea, sest asulas oli ainult velsker, tulevase kirjaniku Aino Perviku isa.

Kuuendas klassis valiti mind klassivanemaks ja kooli seinalehe toimetajaks. Õpetaja Selma Mikiveriga olid mul kõigiti tihedad sidemed, sest ta oli kooli kodutütarde vanem, mina rühmajuhi abi, viimases klassis ka rühmavanem. 1937. aastal oli Tallinnas meie kooli

kodutütarde lipu õnnistamine. Mina olin lippur. Kahjuks konfiskeeriti see mõne aasta pärast.

Siinkohal täpsustab Johanna koolikaaslane ja hea sõbranna, Järvakandi Tehaste algkooli endine õpetaja **Elfriide Jassik**: „Kodutütarde lipu saatus kujunes traagiliseks. 1940. aastal võeti see meilt ära. Kuhu viidi, ei tea. Meie korjasime kodutütarde raha, ostisime riide ning lõngad ja hakkasime mälu järgi uut lippu tikkima. Aga meie hulgas leidis äraandja, tänu kellele jäime ilma ka sellest pooliolevast lipust.“

Johanna Kaup: „Meil oli ilus lipp. Ühel pool valgel põhjal rukkililled, teisel pool kollasel põhjal vapimärk ja rühma nimetus. Selle lipu all andsime kodutütarde vande. Pärast lipu konfiskeerimist tõin sinimustvalge laualipu koju.

Saabusid ärevad ajad, küüditamised ja arreteerimised. Kolisime maalt asulasse. Pärast õe ja tema väikese poja küüditamist peitsin vormi, mütsi, märgid ning laualipu ära. Kuhu need said, hiljem enam ei mäletanud. Alles aastate pärast, kui olime jälle vabad, tegin ühe diivanipadja lahti ja leidsin sealt oma suureks rõõmuks meie kodutütarde laualipu. Nüüd on laualipp üle antud praeguse kodutütarde rühmavanema Rita Mereki vi kaudu Järvakandi kodutütarde rühmale.“

* Alma Runge töötas Järvakandi koolis õpetajana aastatel 1894-1933, sellest koolijuhatajana 1917-1933.

** Selma Mikiver-Puns töötas Järvakandis õpetajana aastatel 1928-1944, sellest koolijuhatajana 1934-1935.

Taastatud RVLi Põrgupõhja staabipunker.

Hernesuppi ja moosisaia jagasid naiskodukaitse Märjamaa jaoskonna naised Kaire Arnover, Gerli Kiis ja Ave Kusmin.

Põrgupõhja punkri uks on nüüd teekäijatele avatud

Katri Reinsalu ja
Tõnis Tõnisson

Paar päeva enne
pidulikku avamist...

Relvastatud Võitluse Liidu (RVL) Põrgupõhja punker Vana-Vigala läheduses Konuvere ja Tiduvere vahel on kavalasti metsa sisse peidetud. Tee, mis sinna viib, on praegu veel üsna mudane ja punker asub tükk maad suurest teest eemal, nii ei ole sinna isegi autoga just kõige mugavam pääseda. Tõelise matkaja paneb retk kindlasti proovile.

Siiani sai 1947. aastal hävinud punkri hõngu aimata vaid kõrgete puude keskel seisvaid kunagisi kaitsevalle vaadates. Natuke aitas aimu saada ka foto infotahvil, millelt punker osaliselt näha. Nüüd on metsavendade elu ettekujutamine kordades lihtsamaks tehtud.

Vaid mõnikümme meetrit vana punkri asukohast eemal on selle rekonstruktsioon. Ühe pisikese akna ja madalate lagedega punker toob paratamatult silme ette tollased metsavennad ja nende igapäevaelu. Väljaarvatud ehk see, et uues punkris seisva laua pealt saab magusaid küpsiseid haarata. Kohe laua juures on lavats, millele on hea pärast einetamist pikali heita.

Metsavendluse uurija ja punkri taastaja Martin Andreller on lahkelt nõus tehtud tööst rääkima. Kohe saab selgeks, et selles piirkonnas maa-aluseid punkreid ei ehitatud. Mees räägib, et kui maasse auk kaevata, siis on selle põhjas

peaaegu kohe ka vesi. Lisaks oli maa-aluses punkris vähe õhku. Seega seisab punker uhkelt kõrgete puude vahel ja täitsa maa peal.

Oma väljanägemiselt sobib ta kenasti sellesse paika. Palkidest seinad ja sindlitest katus sulanduvad loodusesse. Ka punkri katusel kasutatud sindlitel on oma lugu rääkida. Nimelt pärinevad need erinevatest Eesti ajaloo perioodidest, alates tsaariajast. Punkri ehitamisel on palju vabatahtlikke abikäsi olnud. Nii on ka sindleid erinevatest paikadest kokku toodud.

Andreller räägib, et suuri maks tunnustuseks punkrile oli juhtum, kus üks naisterahvas sõitis Inglismaalt sõpradega Eestisse punkrit vaatama. Enne oli punker Okupatsioonide muuseumis näitusel ning naisterahvas oli sellest seal nii vaimustusse sattunud, et soovis ka oma sõpradele seda näidata. Naine rääkis, et selle pere lapsed mängisid tol suvel tavaliste politseinike ja pättide asemel hoopis Eesti metsavendadega.

Punkri rekonstruktsioon jääb matkajatele ja huvilistele avatuks. Selle külastamiseks varasemaid kokkuleppeid vaja ei ole. Sellest saab paik, kus väsinud matkasel saab natuke puhata, loodust nautida ja metsavendade elu üle mõtiskleda. Kuna see on üsnagi eraldatud, Andreller rüüstamist ei pelga ja ütleb, et uks läheb lihtsalt riivi.

...ja avamispäeval

Laupäev, 28. veebruar on kevadiselt soe. Ilmateade on ähvardanud vihmaga, kuid

Vigala vallas ei saja. Tiduvere küla metsateed on varakevade kohta uskumatult head, isegi aktiivne metsalangeamine ja kraavimistööd pole pinnast eriti lõhkunud. Meie küüdi-mehe Toomase auto pääseb peaaegu treppi – masinast punkrini (õigem oleks vist öelda: onnini) jääb vaid paar-kümme meetrit.

Oleme tund aega enne avamistseremooniast kohal, kuid kohe selgub, et me ei ole esimesed. Onni nurga tagant tuleb paar kaitseväelast kontrollima, kes siin sekeldab. Korra jookseb punkri juurest läbi ka peaorganisator Martin Andreller. Ta on muljetavaldav: päevinäinud pintsakus, RVL-i käesidemega varustatud ning saksa kõnega relvastatud – ehtne metsavend. Aga tal ei ole aega seletamiseks ega poseerimiseks, üht-teist on veel korraldada: keegi peaks näituse üles panema, punkri-ahi tuleks küdema panna jne.

Oma näitust sätib üles ka vabadussõdalase baretiga Reemet Kasekamp ja Jaan Hatto jalutab ringi, kaenlas pakk ajalehe Rahvuslik Teataja viimaste numbritega. Kuid juba kostab kaugemalt ka muid inimesi, tullakse üksi, perede ja sõpradega. Teiste hulgas on näiteks Ilme Kurik, neiuna Ots, kelle kodupaik on punkri juurest otse läbi metsa Konuvere suunas minnes umbes nelja kilomeetri kaugusel. Metsavennad olid nende talus sagedased külalised, sealt said nad oma toidumooni, sinna töid pesu pesta ja riideid parandada. Punkri lahingu ajal oli Ilme 15-aastane. „See oli kole aeg,“ ütleb ta napilt.

Täpselt kell 1 päeval on 67 aastat tagasi hävitatud Relvastatud Võitluse Liidu staabipunkri tegelikku asupaika, väljakaevatud kaitsevali juurde kogunenud pisut rohkem kui sadakond inimest. Kaitseväe Rapla maleva esindaja asetab kaitsevali varjus oleva mälestuskivi ette pärja rõhutamaks, et 1947. a 31. detsembri lahingus langenud Asta Jõesaart ja Jaan Roosi ning teisi metsavendi pole unustatud. Vigala meeskvinnett loob isamaaliste lauludega sobivat meeleolu ja siis peab Martin Andreller päevakohase kõne.

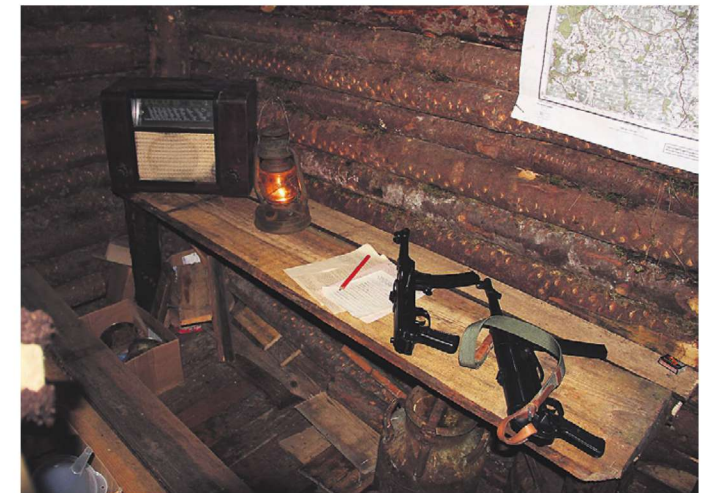
Ta meenutab, et Põrgupõhja punker on kui vabadusvõitluse sümbol, mida tuleb kalliks pidada. Jutu sees ütleb ta, et me ei peaks täna ehk väga karmid olema ka nende suhtes, kellelt vaenlane piinamise ning pek-suga vajalikku informatsiooni välja pigistas. Keegi meist ei tea, kuidas ise nendes tingimustes käituda võiksime...

Siis minnakse mõnikümme meetrit kaugemale, kus staabipunkri rekonstruktsioon seisab. Siin tänatakse neid, kes metsavendade varjupaiga taastamisele kaasa aidanud. Andreller ütleb, et neid on olnud palju rohkem kui Põrgu Risti Seltsil tänukirju jagub. Nende hulgas on olnud kohalikke vabatahtlikke, aga neid tuli ka Eestimaa kaugematest paikadest.

Siis tuuakse lauale kõhukad pudelid lepiku-liisuga, mida rüübates ja soolapekki peale haugates võib kuulata metsa kohinat, mis jutustab lugusid siin liikunud meestest ja naistest.

Martin Andreller tutvustab ajakirjanikele punkri sisustust.

Nii võis see olla metsavendade ajal.

Ilme Kurik mäletab neid, kes siin võitlesid.

Fotod: SIIM SOLMAN, MEHIS BORN ja JÜRI KUSMIN

“Kaitstud Eesti” kujutab vastuhakkamist

Reet Saar

Eero Lattu töötab projektijuhina aktsiaseltsis Baltem ja on erialalt põllumajandusakadeemia lõpetanud mehaanikainsener. Läinud aasta lõpus ilmus tema esimene raamat “Kaitstud Eesti”, mida ta hiljuti Märjamaal esitles.

Autor on lõpetanud Märjamaa keskkooli ja tuli just lapsepõlvemaale oma esikraamatut tutvustama.

Ajalugu on Lattut kooliajast saati huvitanud. Kirjutamiseks andsid tõuke pronksiöö sündmused 2007. aastal, aga teos käsitleb 1939. aasta sügist.

Teise maailmasõja puhkedes oli selge, et Eesti jääb hammasrataste vahele. Lattu otsustas kujutada varianti, et Eesti riigi juhid langesid toona teistsugused otsused ja meie väike riik hakkas Nõukogude Liidule vastu. Eks seetõttu on saanud žanrimääratluseks ajalooline ulmeromaan.

Autor on saatesõnas kirjutanud: „Arvan, et on vähe neid inimesi, kes poleks kordki esitanud

küsimust, miks nii läks või kas ikkagi pidanuks vastu hakkama. Rahvas ja sõjavägi olid ju selleks valmis./.../ Selle asemel, et oma sõltumatust relv käes kaitsta, et ebaõiglusele väärilt vastu astuda, valisid president ja sõjavägede ülemjuhataja järeleandmiste tee.“ Autori sõnul sai baaside lepingust alanduste tee kogu rahvale, mille mõjud annavad veelgi tunda.

Raamat on jaotatud kolmeks osaks. Esimene peatükk käsitleb Nõukogude Liidu poolt Eestile ette pandud baaside lepingu pakki ja sellega kaasnenud läbirääkimisi. Teine osa kujutab ligi kaks kuud kestnud lahinguid, viimane osa rahuni jõudmist. Vajaliku pöörde sõjategevuse lõpetamiseks tekitab autor, tuues sisse Wolf Messingi (1888–1978) kuju. See juudi päritolu mentalist esines Nõukogude Liidus mõttelugemise seanssidega.

Kohtumisel Staliniga ennustas selgeltnägi, et Saksamaa ründab N. Liitu, aga ka liidu lagunemist aastate pärast, milles juhtivat osa etendavad Balti riigid.

Kuigi autor on ajaloo oma soovi kohaselt talitanud, pidas ta väga oluliseks olla detailides täpne ja luges töö käigus läbi üle 200 raamatu. Osa löike on esile toodud teistsuguse kirjatüübiga – need on autori selgitused, mis aitavad lugejal taustu mõista. Teose kesksed tegelased on reaalsed

Eero Lattu oma esikraamatu „Kaitstud Eesti“ esitlemisel Märjamaa raamatukogus. Foto: REET SAAR

ajaloolised isikud, Eesti sõdurid on väljamõeldud kujud.

Töö romaani kallal kestis koos vaheaegadega seitse aastat ja sai valmis mullu suvel. Tundmatul autoril on teadagi raske oma käsikirja välja anda. Lattu pakkus esmalt teksti lugeda tuttavale, kes on seotud kirjastusega Tänapäev. Peagi võttis kirjastus temaga juba ise ühendust. Edasi läks kõik väga kiiresti, et raamat enne jõule välja anda.

Need, kes olid juba raamatut lugenud, kiitsid, et tekst on ladesalt kirja pandud, lugu läheb kohe käima ja haarab kaasa. „See oligi mu eesmärk, et oleks mõnus lugeda,“ kommenteeris autor. Tema eesmärk ei olnud peategelaste hingeelu kajastada, vaid kujutada ennekõike sündmusi. Tagantjärele pilguga näeb ta viimistlemist vajavaid kohti, aga nii on see ilmselt kõigi tekstide puhul.

Üks arvustaja (loterii.blogspot.com) leiab, et ennustaja sissetoomine oli liiga ootamatu ja kui muidu püsib tekst usutavuse piires, siis see läheb juba fantastikasse. Ta kritiseeris ka raamatus valitsevat paatost ja tegelaste kujutamise ühekülsust, kuid lõpetuseks leiab, et see on „intrigeeriv raamat oma selgete kirjanduslike puudustega“.

Mõistagi uuriti, kas võib oodata ka järgmist raamatut. Eero Lattu ei eitanud seda võimalust, aga täpsemaks ei läinud.

Kohilas tähistati Eesti sünnipäeva ajalooühingulise kontserdiga

Katri Reinsalu

MTÜ Raplamaa Noored korraldas Kohila gümnaasiumi saalis varem palju kõmu tekitanud isamaalise kontserdi.

Reede õhtul oli kooli parkla lootusetult autosid täis pargitud. Tuldi nii autodega kui ka kiirel sammul jala. Kooli uksest sisse astudes läks silme eest aga veelgi kirjumaks, sest nii palju inimesi oli võtnud vaevaks end ajastule vastavalt riietada ja soengudki pähe teha. Kui juba kuulajaskond nii hea välja nägi, kerkisid ka ootused kontserdile endale.

Saali ukse taga tuli pikas järjekorras oodata oma kohale pääsemist, aga ukse lähedal rõvis tähelepanu Menu catering, kes kostitas külastajaid erinevate maiuspaladega. Tundus isegi, et inimesi saali ukse taga on sama palju kui

neid, kes tükikest kooki osta soovisid. Seda ei saanud neile pahaks panna, sest koogitükid ajasid tõesti suu vett jooksuma.

Kooli aulasse, kus kontserdile tulnud oma koha leidsid, oli paigutatud nii palju väikeseid laudu ja toole kui vähegi võimalik. Silm ei haaranud ühtegi vaba kohta. Laual seisvalt kavalalt võis lugeda, et õhtu jooksul tuleb esitamisele 25 lugu.

Juba sammusidki kaks õhtujuhti – Mart Sander ja Hana Kivi -lavale. Sanderi roll oli kuulajate harimine muusikaajaloo vallas. Enne iga esinemist rääkis ta just selle pala sündimisest ning peatus ka laululoojatel endil. Hana Kivi roll oli soojade sõnadega esinejad lavale kutsuda.

Esimesena astus lavale Kapa-Kohila kammerkoor, keda juhendas Vahur Soonberg. Koori solist Liis Mäesalu kandis kõlavalt ette Raimond Valgre loo „Ma olen liig halb“.

Mis oleks Eesti muusika ilma Raimond Valgre?

Laval on Bel-Etage swingorkester Mart Sandri juhatusel.

Foto: JAAK KADARIK

Peamiselt just selle mehe loomingu õhtu jooksul esitatigi. Kõlasid „Ei suutnud oodata sa mind“, „Saaremaa valss“ ja „Tiiu, Tiiu“. Kusjuures saalis

istus mees, kelle õele viimane nimetatud lauludest on kirjutatud. Mees kasutas juhust ning rääkis kuulajatele, kuidas Valgre selle loo tema tollal

üheksakuusele õele kirjutas.

Pärast Kapa-Kohila kammerkoori kutsuti aga lavale Bel-Etage swingorkester. Nagu ka Mart Sander, kelle

taktikepi all nad mängivad, olid mehed riietatud hallidesse ülikondadesse. Swingorkestri saatel esinesid järjepanu noored ja andekad lauljad. Nii mõnigi neist kaunistest naistest, keda kooli sisenedes märkasid, olid laval lauljana. Kõik lauljad olid tõesti väga võluvad ja stiilsed. Kohila kostüümilaenutus oli reedel ilmselt 1930ndate ja 1940ndate riietest üsna tühi.

Laval esitatavale mõnusale svingmuusikale lisasid võrtsi lava ette ootamatult tekkinud tantsijad. Nende osavaid jalakeerutusi vaadates tekkis vägisi kahtlus, et tegemist on oma ala asjatundjatega. Need olidki Eesti Swingtantsu Liidu julged tantsijad. Näilise kergusega panid nad lavaesise elama ja endale kaasa plaksutama.

Kontsert „Eesti Swing“ oli suursugune ettevõtmine ning pakkus saalisviibijatele tõelise elamuse. Muusika viis endaga kaasa ning justkui ununes, et kõik see leidis aset ühe kooli aulaks.

Laine Randjärv esitles vanasõnade kogumikku naistest

Siim Jõgis

Endine kultuuriminister Laine Randjärv esitles Rapla keskraamatukogus oma kõige uuemat raamatut "Meie küla eided nopivad tarkuse teri". Autor on kogunud teosesse vanasõnu ja kõnekäändusid tüdruku ja naise, ema ja memme ning ämma ja memme tegemistest ja saatusest.

Näiline kirjaviga pealkirjas on kirjastuse SE&JS juhi Sirje Endre sõnul taotluslik. "Tarkuse teri" tulebki lahku kirjutada. Selgitus sellele asub raamatu esikaanel, kust leiab kananokaga eided, kes "tarkuse teri" maast nokivad. Endre sõnul on tal varem tulnud seda kirjaviga ajakirjanike kirjatükkides parandada.

Raamatu esitlustuur jõudis reedel, 27. veebruaril Raplas lõpule. Kohal olid autor ise, kirjastaja Sirje Endre, kunstnik Ave Nahkur ning muusikalise külalisena Katrin Karisma. Neid oli Rapla keskraamatukokku tulnud kuulama saali täis rahvast. Kahetunnise ürituse esimene osa kulges üsna rahulikult tempos kui mitte öelda tuimalt. Laine Randjärv tutvustas oma varasemaid raamatuid ning mingit elavat reaktsiooni see publiku seas kaasa ei toonud.

Vasakult: kunstnik Ave Nahkur, kirjastaja Sirje Endre, laulja Katrin Karisma ja raamatu autor Laine Randjärv Rapla keskraamatukogus.

Foto: JAAK KADARIK

Üksikuid eredamaid hetki pakkus Katrin Karisma, kes sõnavõtte vahel esines Raimond Valgre lauludega "Mul meeles veel", "Muinaslugu muusikas", "Snowflakes" ja "Saaremaa polka".

Hoopis hoogsamalt hakkas esitlus kulgema, kui Randjärv jõudis teoseni, mille tutvustamist huvilised kuulama olid tulnud. "Meie küla eided nopivad tarkuse teri" koondab endas 200 ning pisut rohkemgi kõnekäändu ja vanasõna. Igaüks neist heidab mingisuguse varjundi mõnele naisterahva eluperioodile. Üks kõnekäänd kolab näiteks nõnda: "Kui lutikas enam naise kallale ei lähe, on naine vana". Niipea kui Randjärv hakkas vanasõnu ette lugema, elavnes

ka publik. Mõned vanasõnad kogumikus on mõtlemapanevad, teised lõbusad. Osa on suisa ropud. Randjärv ütles, et kui vanarahvatarkus oli sedasi sõnastatud, siis ei näinud tema põhjust roppusi välja jätta.

Vanasõnade ja kõnekäändude kogumisel on nii autor kui ka toimetaja ära teinud suure töö. Kõiki neid saadab ka kohamäärus. Seega on toimetaja välja uurinud, millistest Eestist paigast üks või teine tarkusetera pärit on. Osa kannavad kindlat kohanime, teisi on kasutatud kogu Eestis. Vähemalt viis rahvatarkust pärineb Raplamaalt. "Keda Jumal karistada tahab, seda ta laseb noorelt naese võtta," kolab näiteks üks.

Kõikidest vanasõnadest esimesel lugemisel kohe aru ei saagi, sest mõned on avaldatud murdes. Laine Randjärv ütles, et tegemist ei ole teadustööga, aga teosega on vaeva nähtud, justkui see oleks teadustöö.

Kuna esitlus langes valimiste-eelsele ajale, ei saanud mööda ka sellest. Randjärv kandideeris Harju ja Rapla maakonnas ning väga mugavalt langes raamatu esitlus Raplas just reedesele päevale enne valimisi. Igati kultuursele ning teises pooles ka hoogsale sündmusele jätsid mõru maigu üleskutsed valida Randjärve ning Reformierakonna logoga nanni jagamine. Tegemist oli ikkagi raamatu esitluse, mitte valimisüritusega.

Rapla muusikakooli õpilased olid konkursi- karussellis väga edukad

Rita Kikajon, Rapla muusikakooli direktor

Muusikakoolides algab iga õppeaasta teisel poolel suur konkursikarussell. Kõigepealt selgitatakse välja oma kooli parimad pillimängijad, kes seejärel lähevad võistlema regiooni konkursile.

Eesti on jagatud muusikakoolide õpilaste mooduvõtmisel kuueks regiooniks. Rapla muusikakool kuulub suurimasse, Loode-Eesti regiooni, kuhu kuulub 22 muusikakooli Harju-, Rapla-, Lääne-, Hiiumaa- ja Saaremaalt. Vabariiklikud konkursid toimuvad muusikakoolidele kaheaastase tsükliga erinevate pillide lõikes. Pääsugu kõikidel pilliõppe erialadel korraldatakse igal aastal regioonisiseseid konkursse.

Sellel aastal olid meie õpilased suurepäraseks. Regioonikonkursilt toodi koju 11 auhinna kohta.

Esikoha said kolm meie kooli õpilast: Agur Münter (klarnet, õp Jandra Puusepp), Kert Vahre (flööt, õp Angela Katkosilt), Kärt Pihlap (flööt, õp Angela Katkosilt).

Kert Vahre võit oli kõige suurem üllatus nii koolile kui ka kindlasti temale endale. Äsja 8-aastaseks saanud Kert on õppinud flööti pisut üle viie kuu. Konkursil võist-

les ta esimeses vanusegrupis koos 11 aasta vanustega ning võlus oma perfektse ja emotsionaalse pillimänguga kõiki kuulajaid.

2. koha saavutasid Artur Rosenthal ja Patrik Sebastian Unt (õp Jandra Puusepp saksofoniklassist) ning Gertrud Vesinurm (õp Angela Katkosilti flöödiklassist).

3. koha saavutasid Camilla Kännola ja Eelia Laasma (õp Jandra Puusepp saksofoniklassist) ning Hiie Münter (õp Angela Katkosilti flöödiklassist).

Diplomi vääriliseks tunnistati Kadri Schihalejev (õp Angela Katkosilti flöödiklassist) ja Grethe Antsmäe (õp Hannes Altrovi saksofoniklassist).

Kontsertmeistrina astusid konkurssidel üles Lilian Jõesaar, Kristi Hinsberg, Laura Ülejõe ja Jaan Vaidla.

Tubli esinesid ka õpetaja Angela Katkosilti flöödiõpilased Veronika Pavljuk, Angela Muddi ja Pilleriin Saarepera ning Tuudur Tilk õpetaja Raimo Tappo trompetiklassist.

Regioonikonkursi žürii valib välja parimad mängijad, kes pääsevad vabariiklikule konkursile, mis sellel aastal toimub Tartus. Eriti suur rõõm on selle üle, et sinna pääses meie koolist 10 õpilast: Agur Münter, Kert Vahre, Kärt Pihlap, Artur Rosenthal, Patrik Sebastian Unt, Gertrud Vesinurm, Camilla Kännola, Eelia Laasma, Hiie Münter ja Grethe Antsmäe.

Objektiiv Ordu näitas Kohilas rabapilte

Vivika Veski

Objektiiv Ordu nime alla koondunud hobifotograafide klubi lõpetas Kohila raamatukogus laupäeval pidulikult aasta otsa rännanud näituse „Rabahetked“.

Aasta jooksul on olnud näitus üleval Eesti mitmes paigas, eeskätt seal, kust mõni Ordu liige pärit. Kohilas on juured Objektiiv Ordu mitteametlikul, kuid teiste liikmete tunnistuse pälvinud ordumeistril Jüri Taltsil.

Raplamaalt on Ordus veel Märjamaa kunstiopetaja Anne

Aaspõllu.

Näituse avamisel sõna võtnud Jüri Talts ütles, et nad on kuue-seitsme aasta jooksul koos käinud, rännanud üheskoos looduses, ööbinud rabas ja tahavad näidata oma piltide kaudu teistele Eestimaa looduse ilu.

Üks kord aastas käib Objektiiv Ordu suuremal matkal, tavaliselt mõne klubi liikme kodukandis, kes siis oskab teistele ümbruskonda tutvustada. Talts lisas, et fotograafide puhul ei kehti reegel, et tuleb liikuda aina kiiremini edasi, vaid ollakse harjunud sellega, et mõni osaleja tahab pikemalt kuhugi peatuma ja pildistama jääda.

Taltsi sõnul võtavad nad alati klubisse ka uusi liikmeid, ehkki paar esimest korda kutsuvad neid niisama matkale

kaasa, et uus inimene saaks vaadata, kas näod meeldivad ja seltskond sobib.

Anne Aaspõllu on olnud Objektiiv Ordu sünni juures. Ta rääkis, et nad tutvusid omavahel kõigepealt Delfi fotoportaali vahendusel, arvustasid teiste pilte ja katsetasid võimalusi neid n-ö tuunida. Näost näkku kohtusid nad esimest korda alles umbes poolteist aastat hiljem.

Näituse lõpetamisel esines flöödimänguga üks Ordu liige Luule Pöder. Ta alustas oma kontserti Raimond Valgre palaga „Õige valik“. „Ka piltide jaoks tuleb teha õige valik,“ ütles Luule Pöder.

Jüri Talts ja Anne Aaspõllu õnnitlevad ja tänavad teineteist näituse puhul.

Foto: VIVIKA VESKI

Juristi nõuanne

Tööohutusalaste dokumentide säilitamisest

Lugeja küsib: Kui kaua tuleb ettevõttes säilitada töötavishoiu ja tööohutuse valdkonnas loodud dokumente?

Vastab Tööinspektsiooni tööohutuse peaspetsialist Piret Kaljula: Õigusaktidega on määratud säilitamise tähtajad ainult teatud kindlatele dokumentidele. Näiteks töötavishoiu ja tööohutuse seaduse § 13 lõige 1 punkt 3 näeb ette, et riskianalüüsi tulemused tuleb vormistada kirjalikult ja säilitada 55 aastat. Sama säilitamise tähtaeg kehtib ka töökeskkonna ohutegurite mõõtmistulemustele, kuna need on osaks riskianalüüsist.

Veel on sätestatud tervisekontrolli otsuste säilitamise tähtaeg, mis on 10 aastat pärast töötajaga töösuhte lõpetamist (sotsiaalministri 24.04.2003 määrus nr 74 „Töötajate tervisekontrolli kord“ § 7 lõige 2). Lisaks tuleb näiteks töötajate kohta, kes puutuvad töös kokku asbesti, kantserogeeni või mutageeniga, pidada nimekirja ning seda nimekirja tuleb säilitada 40 aastat töötaja viimasest kokkupuutest arvestades. Soovitav on säilitada ka nimekirjas olevate töötajate tervisekontrolli otsuseid sama kaua.

Tööõnnetuse ja kutsehaigestumise uurimise andmeid säilitatakse 55 aastat. Täpsemalt ei ole määratletud, milliseid andmeid tuleb säilitada, kuid mõistlik oleks säilitada kogu uurimistöö, sest nimetatud materjale võib vaja minna, kui tööõnnetuses kannatanud töötajal tekib kunagisest vigastusest terviseprobleem.

Suure osa dokumentidest moodustavad erinevad ohutusjuhendid tehtava töö ja kasutatava töövahendi kohta ning juhendamiste registreerimise

kohta käivad dokumendid. Nende dokumentide säilitamise tähtaega ei ole seadusandja määranud, see on iga tööandja enda määrata.

Kehtiv ohutusjuhend on kasutatav kuni seadme (töövahendi) kasutuse lõpuni või tehtava töö lõppemiseni või ümberkorraldamiseni (juhendi muutmiseni) ning pärast seda tuleb otsustada, kas ja kui kaua juhendeid säilitada. Töötajate juhendamiste ja väljaõppe kohta käivaid andmeid tuleb säilitada kindlasti kuni töösuhte lõppemiseni.

Kui pikalt säilitada dokumente aga pärast töösuhte lõppemist või töövahendi kasutuselt kõrvaldamist? Dokumentide säilitamise tähtaja määramisel tuleks arvesse võtta, mis juhul neid dokumente võib hiljem vaja minna. Kindlasti on dokumendid vajalikud kutsehaigestumise uurimisel, sest riskianalüüsist selguvad küll ettevõttes esinenud ohutegurid ja nendele antud hinnangud, kuid ei pruugi selguda, milliseid meetmeid tööandja nägi ette ohutegurite mõju vähendamiseks. Samast põhjendusest võiks lähtuda ka isikukaitsevahendite arvestuse dokumentide säilitamise tähtaja määramisel.

Näiteks kui töötajal on diagnoositud kuulmislangus ning kutsehaigestumise uurimise käigus nähtub riskianalüüsist, et töötaja kunagises töökeskkonnas oli müra üle normi, on tööandjal vaja tõendada, et ta andis müra mõju vähendamiseks töötajale kõrvaklapid ning juhendas töötajat, kuidas kõrvaklappe kasutada. Kui isikukaitsevahendite väljastamise dokumente ja juhendamise andmeid säilinud ei ole, on tööandjal ülimalt keeruline selgitada, et ta tegeles müra mõju vähendamisega.

Kodu tuleohutuks – omaksvõetud ohtudel võivad olla traagilised tagajärjed

Piret Seire,
Lääne päästkeskuse ennetustöö büroo juhataja

Päästjate kodukülastused on mõeldud kõigile, kes soovivad oma kodu tuleohutumaks muuta.

Eelmisel aastal külastasid päästjad ligi 8000 Eesti kodu, Raplamaal üle 500 majapidamise. Selgi aastal on oodata paljudesse majapidamistesse päästjaid, kokku plaanitakse aasta jooksul külastada vähemalt 15 000 Eesti kodu.

Kodukülastuste eesmärk on juhtida inimeste tähelepanu tuleohutusele ning jagada tuleohutusalaseid nõuandeid. Varasemate külaskäikude põhjal on juba rõõm tõdeda, et järjest enam saadakse koduse tuleohutuse olulisusest väga hästi aru ning mõistetakse, et eelkõige saab ohutus alguse meist endist.

Siiski on mitmeid selliseid piisaju - ohte -, millega ollakse harjutud elama. Näiteks täiesti tavapärane on näha ajalehekorvi küttekolde ava ees, kaitsmata ja ämblikuvõrke täis harukarpe, tühja patareiga suitsuandurit riiulil. Need on vaid mõned näited, mis päästjatele kodukülastustel silma jäävad, sest neil on kõrvaltvaataja pilk ning lisaks teavad nad väga hästi, tänu oma igapäevatoole, kui vähe on vahel selleks vaja, et inimeste vara, halvemal juhul ka elu, häviks.

Süttiv materjal vedeleb ahju ees.

Foto: JAAK KADARIK

Soovitan igal lugejal enda kodus ringi vaadata ja proovida seda teha just kõrvalseisja pilguga. Kui leiate midagi, mis viitab ohule, tuleb see kõrvaldada kohe, mitte järgmisel või ülejärgmisel korral, kui meelde tuleb. Ja kui kogunebki ohuallikaid liiga palju, siis koostage nimekiri ja hakake ohtusid kõrvaldama ükshaaval. See on oluliselt parem mõtlemisest, et kõik see võtab väga palju raha.

Vahel piisab alustuseks vaid ahju äärest riidehunniku eemale tõstmisest, tolmu pühkimisest suitsuandurilt või elektrijuhtme-

telt.

Ja ärge unustage siinjuures oma lähedasi. Vaadake üle ka oma vanavanemate, sugulaste ja sõprade kodud. Kas neil on seal ikka ohutu? Paha ei tee ka see, kui annate päästeala infotelefonile 1524 või kohalikule omavalitsusele teada abivajavast kodust. Kindlasti ei tohi ilmselgeid ohumärke – napsitamine ja toas suitsetamine, katkised küttekolded, anduri puudumine - ignoreerida. Ohust teatamine ei ole pealekaebamine, vaid hoopiski abistamine ning hoolimine!

www.tootukassa.ee Töötukassa Raplamaa osakond Tallinna mnt 14, 79513 Rapla

VABAD TÖÖKOHAD

Raplamaal seisuga 3.03. 2015

TÖÖPAKKUMISE NIMETUS	TÖÖKOHTI	ASUKOHT
Müüja-klienditeenindaja	1	Järvakandi
Pagar	2	Märjamaa alev
Pesumaja töötaja suvehooajaks	2	Rapla linn
Pesumaja töötaja	1	Rapla linn
Müügiesindaja	1	Rapla linn
Liimija	1	Prillimäe alevik
Rehvitestnik	1	Uusküla küla
Kokk kohvikus (puhkuste asendajana)	1	Rapla linn
Valve- ja turvatöötaja	2	Märjamaa alev
Juuksur	1	Kohila alev
Klienditeenindaja	1	Kohila alev
Küünetehnik	1	Rapla linn
Veisekasvatuse töötaja	1	Kehtna alevik
Lüpsja	1	Kehtna alevik
Müügiesindaja	1	Juuru alevik
Müüja	1	Hageri alevik
Müüja (põhikohaga töötajate asendamine)	1	Kohila alev
Soojusenergeetikainsener	1	Rapla maakond

Hinnavõrdlus

Stina Andok

Kevade peatsest saabumisest annab märku järjekordse tähtpäeva saabumine. 8. märtsil tähistame naiste muredele ja rõõmudele pühendatud päeva, naistepäeva. Traditsiooniliselt tervitatakse sel päeval naisi lilledega, aga miks mitte meisterdada ka üks kiirelt valmiv ja imelihtne tort. Kui keegi teine vedu ei võta, siis iseendale rõõmuks või mehele lillede eest tänutäheks üks tegus naine ikka jõuab tordi teha.

Vaja läheb: 1 tordipõhi, 3 apelsini, 400 g 0,1% kohupiimapastat, 200 g väherasvast naturaalselt toorjuustu, 120 g tuhksuhkrut.

Tee nii:

Pese apelsinid hoolikalt harjaga puhtaks ja riivi pool ühe apelsini koorest peene riiviga. Puhasta ja haki sama

Lihtne ja lahja naistepäevator

	Apelsin, suur, 1 kg	Biskviit, hele, 400 g (Hagar)	Kohupiima- kreem, lahja, rasvatu, 300 g (Alma)	Toorjuust, 150 g (Farmi)
Selver	1,15	-	1,05	1,29
Rapla Karman	1,29	-	-	-
Konsum	1,09	2,20	1,05	1,25
Säästumarket	0,74*/0,95	1,85	-	-
Meie Toidukaubad	1,30	-	-	-
Maxima	1,19	1,99	-	-

*soodushind/tavahind
Hinnad on seisuga 3.03.15

apelsin nüüd parajalt väikeseks tükkideks. Sega ühtlaseks massiks kohupiimapasta, toorjuust, suhkur, lisa riivitud apelsinikoor. Võta 1/3 kreemi ja lisa sellesse apelsinitükid. Lõika tordipõhi pikuti

pooleks, pressi ühest apelsinist välja mahl ja immuta tordipõhja apelsinimahla. Kata alumine pool selle osa kreemiga, kuhu on lisatud apelsinitükid. Pane peale teine pool tordipõhjast, immuta

apelsinimahla. Tõsta tort külmikusse umbes tunniks tõmbama. Kaunistamiseks puhasta ja haki ka kolmas apelsin ning aseta tordile.

Retsept:
www.figuurisobrad.ee

Rapla mehed Viljandis

Ivar Lugima,
Bändide Päev 2015 žürii liige

Läinud kuu lõpus sai Viljandis Sakala keskus teoks juba arvult kaheksateistkümnnes Bändide Päev, kus astus üles muusikuid ka Raplamaalt.

Tegemist on tantsubändide mõõduvõtmisega ja erinevalt eelmistest kordadest, kus mõõtu võtsid enamasti ainult Viljandimaa bändid, tehti seekord uksed lahti ka teiste maakondade bändidele. Muusikuid sõitis Viljandisse kokku Mustveest Sõrve sääreni ja nii astus Viljandis üles muusikuid ka Raplamaalt.

Sarnaselt eelnevate aastatega töötas ka seekord žürii, aga ei tehtud mingit paremusjärjestust nagu spordivõistlustel, vaid märgiti ära säravamad tähed. Pigem jagati siis rohkem meeneid kui auhindu. Ka žürii juhtfiguur Jaan Elgula leidis, et see on hea mõte – kuidas sa hindad, kui ühele meeldib sidrun, teisele kaalikas. Head pillimehed tunneb aga muidugi kohe ära. Nõnda oli žürii

Raplamaa bänd SSB ehk Spido Sõprade Bänd Viljandis Sakala keskuse laval.

Foto: erakogu

üks vaieldamatuid lemmikuid ka Raplamaa bänd SSB, ehk siis Spido Sõprade Bänd, või siis S...ga Suured Burgerid, nagu nad ise ennast rahva rõõmuks nimetasid.

Meeste endi sõnul on nad Spido-meeste suured fännid ja head sõbrad. Spido-mehed omakorda aitavad oma vapraid poegi stuudiotöös, avalikel ülesastumistel ja on neile alati heaks toeks ja

nõuandjaks. „Nemad aitavad meid ikka rohkem kui meie neid,“ muheleb SSB laulja Reijo. Esimesel Spido Sõprade Kevadpäeval Spido trummari Ivo Rüütalu ettepanekul üles astunud projektibändist on tänaseks saanud SSB, kus omanäolist lauljat Reijo Lemetsaart on müürina toetamas muusikud Andres Arik, Ott Kohari, Raigo Rootsimaa ja Siim Maiste.

Viljandis näitas ansambel SSB väga korralikku kokkumängu, nauditavat mitmehäälset laulu ja ka head lavasaundi. Sellised asjad ei juhtu iseenesest, selleks on vaja väga head õlg-õlatunnet ja oskust anda mänguruumi ka nendele, kes su kõrval seisavad. Sellest bändist ei saagi kedagi eraldi teistest kõrgemaks pidada, see on üks ja toimekas meeskond.

Jaan Elgula: “Vaatan lavale ja näen, et seal on viis Arnot, pole ühtegi Tootsi, kes koperdaks või püüaks plikadele nätsu juustesse toppida. Kõik on nii puhas ja paigas.” Žürii liige Kalle Jents: “Raplamaalt pärit bänd oli kindlasti minu üks õhtu soosikuid oma ühtlaselt tugeva koosseisu tõttu. Huvitav omalooming ja solist Reijo laulis soovituslikku pala mitte halvemini kui Jaak Joala noorpõlves.” Nimelt on Viljandi Bändide Päeva korraldajatel tavaks saanud, et esinejatele pakutakse üks soovituslik lugu, mida kõik bändid siis omas mahlas ette kannavad. Selleks võib olla mõni kindel lugu, mõni Viljandi-teemaline lugu, mõni sünnipäeva laul jne. Seekord oli siis lugu Jaak Joala repertuaarist. Austusest lugupeetud laulumehe vastu olgu öeldud, et see mõte tekkis küll juba rohkem kui aasta tagasi.

SSB variant Jaak Joala laulust “Halli päeva pätsed” oli väga maitsekas ja sai ka tantsurahva poolt hästi vastu võetud. Võimalik, et paljud ei märganud, aga tegelikult oli SSB oma kavasse pikkinud tervelt neli lugu Joala varasaltvest. Kui ma neid lugusid kuulasin, leidsin end äkki mõttelt, kas nendel meestel võib ka

mingi seos olla Thea Paluoja-ga? Luure andmetel selgus, et vahel võib ka puusalt tuld andes märki tabada. Nimelt on SSB laulumehe häält lihvinud Triin Tammik, tänaseks Triin Saarela, kes omakorda oma kooli saanud Thea Paluojalt. Jätakuvalt head viljad sel Thea hoole all sirgunud imekaunil Raplamaa Laulupuul!

Kui ühe puhkepausi ajal hakkasime žüriiliikmetega kokku lugema lauljaid ja muusikuid, kes Raplamaalt sirgunud... Jah, peab tunnistama, et enne sai piibutubakas otsa ja tuli minna uut bändi kuulama. Pärast naersime, et ega me vist poolepeale küll ei jõudnud. Kindel on aga, et selles pikas nimekirjas on tugev tegija Spido Sõprade Bänd. Tundub, et ega vist väga vahet pole, mis loo need mehed mängida võtavad, nad keera- vad selle peenelt ümber oma sõrme ja ulatavad siis omas võtmes kerge kummardusega publikule.

Aga selleks aastaks on Bändide Päev läbi ja järgmisel aastal avab taas Sakala keskus Viljandis oma uksed Bändide Päevale 13. veebruaril ja ikka nagu alati – tagauks pillimeestele ja peauks fännidele ja heast tantsumuusikast lugu pidavale tantsurahvale.

Günekoloogide ja ämmaemandate töö Rapla haiglas

Maie Pervik, naistearst

Rapla haigla naistenõuandlas annavad naistearstid nõu ja abi günekoloogiliste probleemide või haiguste korral. Mure esinedes tuleb end kirja panna polikliiniku registratuuris (tel 484 4050) ja siis tulla teile määratud ajal vastuvõtule, **perearsti saatekirja pole selleks vaja**.

Ennetuslik kontroll on iga naise jaoks väga oluline, seega on mõistlik mistahes eas naisel käia vähemalt kord aastas günekoloogi vastuvõtul, isegi siis, kui pole ühtegi kaebust.

Meie haiglas on võimalik teha laboratoorseid uuringuid ja vajadusel saame saata analüüsid Tallinna laboritesse. Siin saab teha ka haiguse diagnoosiks vajalikke ultraheliuuringuid. Sellise uuringuga ei kaasne vähimatki kiiritust ning sageli on uuringut vaja lihtsalt veendumaks, et patsient on terve.

Ultraheliuuringuid tehakse ka rasedatele, saamaks infot ema

ja loote seisundi kohta. Kõrvalekalde korral saab parimat abi meie günekoloogidelt, kes on iga probleemi korral toeks. Normaalse raseduse korral suunab günekoloog teid edasi ämmaemanda vastuvõtule. Ämmaemand jälgib järgnevate kuude ja nädalate jooksul raseda tervist ning loote arengut ja vajadusel konsulteerib günekoloogiga.

Lisaks eelnevale tehakse ultraheliuuringuid veel rinnanäärme uurimiseks. Sellele on spetsialiseerunud dr Maie Pervik, kes vajadusel suunab patsiendi edasi mammograafilisele uuringule.

Üks kord aastas käib Rapla haigla juures AS-i Mammograafia buss rinnavähi sõeluuringu tegemiseks. Palun jälgige infot ning kui teie sünniaasta on vastav, tulge uuringule. Ärge jätke sellepärast tulemata, et te pole haigekassalt kutset saanud. Pöörduge naistearstile ka siis, kui teid sõeluuringule kutsutud pole, aga tunnete, et teil on

Günekoloogid	ESMASPÄEV	TEISIPÄEV	KOLMAPÄEV	NELJAPÄEV	REEDE	
Palmi Kiisküla	09 – 15 günekoloogilised	10 – 14 rasedad, günekoloogilised	10 – 14 günekoloogilised	10 – 14 vastuvõtt Märjamaa haiglas	10 – 14 rasedad, günekoloogilised	
Ineta Pruus	13 - 15 ultraheli uuringud 15 – 18.30 günekoloogilised	10 - 14 günekoloogilised	10 – 12 ultraheli uuringud 13 - 15 kolposkoopia	14 – 15 ultraheli uuringud	10 – 14 günekoloogilised	Lisaks: vastuvõtt Kehtnas 2x kuus, Järvakandis 1x kuus (registreerimine kohapeal perearsti juures)
Maie Pervik	10 – 12 rindade haigused ja ultraheli uuringud		9 – 12 günekoloogilised	10 – 12 rindade haigused ja ultraheli uuringud		
Svetlana Kuznetsova				9 - 15 günekoloogilised		
Ämmaemandad						
Eevi Malmberg	9 - 15 rasedad, günekoloogilised					
Ailen Vibus				9 – 16 rasedad		

NAISTEARSTIDE ja ÄMMAEMANDATE vastuvõtud Rapla haigla naistenõuandlas (alates märtsist 2015)

mure, mis vajab selgitamist ja lahendamist.

Haigekassa rahastusel toimuvad uuringud emakakaelavähi ennetamiseks. Emakakaela muutuste avastamise korral on võimalus teha kolposkoopilist uuringut, mille läbiviija on dr Ineta Pruus. Siinkohal on oluline meelde tuletada, et HPV (human papilloma virus) vastu, mis on üks emakakaelavähi tekitajatest, on võimalik end vaksineerida. Täpsema info jaoks pöörduge meie naistearstide poole.

Nõustamise valdkondi on mitmeid, mille hulgas ka rasedusvastaste vahendite kasutamine. Juhul, kui rasedusvastaseid vahendeid kirjutab välja perearst, on meie naistearstide soov ja nõue, et vähemalt kord aastas käiks iga naine ka günekoloogi vastuvõtul.

Rapla haigla günekoloogia osakonnas on arstid dr Ineta Pruus, dr Mare Pruks ja dr Ivo Saarma. Selles osakonnas teostatakse erinevaid päevakirurgilisi protseduure, samuti statsionaarset ravi vajavaid löi-

kusi ning jälgitakse ja ravitakse raseduspatoloogiaga naisi.

Haiglas on tagatud ööpäevaringne günekoloogi valve. Seega alakõhuvalude, verejooksude või muu sellise korral peate pöörduma erakorralise meditsiini osakonda ehk EMOsse (vana nimega valvetuppa).

Kui tervises seisund nõuab põhjalikumalt uuringut ja jälgimist, suuname teid edasi kõrgemasse ravietaapi. Erakorralise probleemi korral ärge jääge ootama, vaid pöörduge kohe EMOsse või päevasel ajal

naistenõuandlasse.

Ämmaemand Eevi Malmbergi juhtimisel töötab Rapla haiglas perekool, mille ajad leiame meie kodulehelt.

Alates 2015. aasta märtsist võtab naistenõuandlas vastu ka günekoloog dr Svetlana Kuznetsova.

Täpsem info naistearstide ja ämmaemandate vastuvõttude kohta on Rapla haigla kodulehel www.raplahaiгла.ee. **Polikliiniku registratuur 484 4050 Naistenõuandla 489 0738 Rasedate kabinet 489 0732**

TYCO Rapla oli üle Audentese SG/ Noortekoondisest

Rapla korvpallikool

Laupäeval, 28. veebruaril kohtus TYCO Rapla võõrsil Audentese Spordigümnaasiumi / Noortekoondise esindusega.

Kuigi TYCO Rapla mängijad suhtuvad väga professionaalselt oma tegemistesse väljakul, tuleb ilmselt tõdeda, et tahtmatult mindi kohtumisele vastu väiksema keskendumisega.

Noored Audentese mängumehed näitasid aga tõsist võitlusvaimu ja valmisolekut hooaja viimaseks kodumänguks. Seega esimene poolaeg kulges üsna punkt punktis. 15-minutilise puhkepausiks oli TYCO Rapla edu-

seisus vaid kuue silmaga. Kahekordsete võidupunkti-dega liialt riskimata võtsid TYCO mängumehed end teises vaatuses kokku. Oodatud võidulisa kirjutati tabelisse numbritega 88:59. Parima esituse tegi Rapla poolelt Domagoj Bubalo, kes tõi 21 punkti ja võttis 15 lauapalli. CJ Barksdale lisas 18, Ezerskis 14 ja Laane 10 silma.

Oma järgmise mängu peab TYCO Rapla taas koduväljakul, 7. märtsil TLÜ/ Kalevi vastu. Tegemist on traditsioonilise Miss Raplammaa 2015 erimänguga, kus pealtvaatajatel on võimalik kaasa elada ka misside etteastetele ning anda oma hää! Kossumissile.

Koolisport

Rahvastepall

Laine Rokk

Maakonna 1.-3. klassi rahvastepalli võistlus peeti 26. veebruaril Sadolini spordihoones. Osales 18 võistkonda ja 135 koolinoort neljateistkümnest koolist.

I grupp (võistkonnas 7+1+õpetaja)

Tüdrukud

1. **Kohila G** (Liis Rump, Helen Haljasorg, Miia-Mari Piirmets, Melanie Narjanen, Elis Prunt, Merili Heinaru, Kea Kristiin Laanmets, Laura Schotter, õp Ingrid Kangur)

2. **Rapla ÜG** (Angela Mud-di, Lydia Helene Teder, Ane-te Nõmmik, Katri Rütison, Gerlin Maide, Berit Täpsi, Ketlin Kõiv, Keili-Katriin Kalf, õp Ilmi Lehtmets)

3. **Rapla VG** (Gerte Visnu, Nora Riisenberg, Sandra Kala, Helen Seppel, Kersti Van-Gruysen, Brenda Kivi, Perit Paeste, Emma Lisette Kadarpiik, õp Ingrid Lenk, Monika Vinni)

Poisid

1. **Kohila G** (Toren Holder Vahesaar, Rando Alviste, Eke Rolf Laan, Sander Egert Nurm, Mattias Reinaas, Heigo Tamberg, Rasmus Pii-sang, Sten-Markus Taasväli, õp Kaur Heinaru)

2. **Rapla VG** (Renar Asi, Andri Laak, Madis Kõrtsini, Markus Lee, Mardo Merila, Karl-Eerik Läänaru, Rasmus Jakk, Aleks Runnel, õp Ingrid Lenk, Monika Vinni)

3. **Juuru E.Vilde kool** (Janre Jõgi, Kennet Vaarma, Janar Jaani, Priit Aleksander Paju, Kermo Kerner, Mattias Lobjak, Robert Tulk, õp Toomas Malva)

Vabariigi finaaloistlus peetakse reedel, 6. märtsil Kohilas, edasipääsu tagasid nii tüdrukute kui ka poiste kolm paremat.

II grupp - põhikoolid (üle 80 õpilasega), segavõistkond (3T+3P+2 varu)

1. **Kehtna PK** (Märten Kukk, Aliise Mäevälja, Allan Zubov, Keidi-Kaisa Liik, Helina Vaikla, Mait Savelli, õp Kadi Peedo)

2. **Vana-Vigala PK** (Börte-Marii Vanikov, Karl-Rasmus Lehismets, Rasmus Noppel, Mariette Liigend, Sandra Plamus, Triinu Algma, Karlis Ojavee, esindaja Andreas Välis)

3. **Kaiu PK** (Rainer Ves-sart, Susanna Lusti, Romet Raba, Kait Rosenberg, Sten Kärp, Lisete Berednikov, Ingrid Kallaste, õp Helgi Valliste)

III grupp -põhikoolid (80 ja vähem õpilasega) + algkoolid, segavõistkond (3T+3P+2 varu)

1. **Käru PK** (Rauno Valdmann, Kevin Morten Viljak, Andre Meier, Markus Vaik, Laura-Liis Oesalg, Sandra Tõnisson, Kätlin Nõmme, õp Virve Zimmermann)

2. **Varbola LA-AK** (Gregar Sutri, Mariann Enok, Joosep Kuusler, Keiti Lomp, Mats Enok, Maiko Roland, Meia Nargla, õp Annely Gubinski)

3. **Kabala LA-PK** (Adrian Pajo, Karl Aedla, Kristo Bogdanov, Kaila Viira, Kaisa Viira, Glen Blande, Sandra Nurmeta, Katrin Laurimaa, õp Reet Tiisaar)

Nabi ja Arusaar kaitsesid Eesti meistritiitlit

Siim Jõgis

Pühapäeval, 1. märtsil toimusid Tartus Lõunakeskuses Eesti meistrivõistlused kreeka-rooma maadluses, vabamaadluses ja naistemaadluses. Eelmisel aastal Raplas peetud võistlustel saadud esikohta kaitsesid nii Heiki Nabi kui ka Ardo Arusaar, kes mõlemad esindavad MK-d Juhan.

Heiki Nabi võitis kreeka-rooma maadluse kõige raskema kaalukategooria ehk kuni 130 kg. Kahekordne maailmameister alistas finaalis Mait Madi, kes esindas Tartu Ülikooli akadeemilist spordiklubi. Poolfinaalis alistas Nabi Kaarel Maateni (EMÜ

SK) ning eelringis Mihkel Allikmäe (SK Tapa). Kuni 98 kg kategoorias näitas võimu Ardo Arusaar ning alistas finaalis Meelis Steinbergi (Vändra SKP). Poolfinaalis oli ta parem Kevin Baumannist (SK Kadrina) ning eelringis alistas meeskonnakaaslase Juhanist Margus Umda.

Suuresti tänu Nabi ja Arusaare esikohtadele võitis klubide arvestuses Eesti meistritiitli MK Juhan. Ülekaalukalt oldi paremad teiseks jäänud Vändra SKP (Suured Karu Pojad) ees. MK Juhan kogus 40 punkti, Vändra SKP 23. Kolmanda koha sai 16 punktiga Tartu SS Kalev Englas. Linnade/maakondade arvestuses sai tänu MK Juhan edukale esinemisele esikoha Raplammaa. Järgnesid Tartu ja Pärnumaa.

MK Juhan maadlejad said häid tulemusi ka teistes kaalukategooriates. Kokku teenisid nad lisaks Nabi ja Arusaare kuldmedalitele veel kaks hõbedat ja viis pronksi.

Hõbemedali teenisid Raido Liitmäe 80 kg kategoorias ning pärast mitmeaastast pausi maadlemise juurde naasnud Jevgeni Satsuk 71 kg kategoorias. Pronksmedaleid teenis MK Juhan kokku viis. 59 kg kategoorias sai kolmanda koha Markos Merisalu ning samal positsioonil lõpetas ka Andreas Välis kategoorias 71 kg. 80 kg meeste hulgas kordas eelmise aasta trikki Jaan Kuusik, saavutades taas kolmanda koha. Margus Soome võitles pronksi vääriliselt kehakaalus 85 kg. Poolraskekaalus maadles kolmandaks Margus Umda, kelle loos oli juba avaringis viinud kokku Ardo Arusaarega.

MK Juhan sai klubide arvestuses Eesti meistritiitli juba 14. aastat järjest. Klubi treeneri Harri Koiduste sõnul loodeti küll meistritiitel saada, aga üllatus oli see, et lausa üheksa Juhani maadlejat üheistkümnest teenisid medali. Klubide arvestuses andis see mäekõrguse edu teiste ees.

Arusaare ja Nabi esikohti pidas ta ootuspäraseks. Head meelt tegi ka see, et neli-viis aastat maadlusest eemal olnud Jevgeni Satsuk võitis oma kategooria hõbedat. "Ma teadsin, et ta on heal tasemel," sõnas Koiduste.

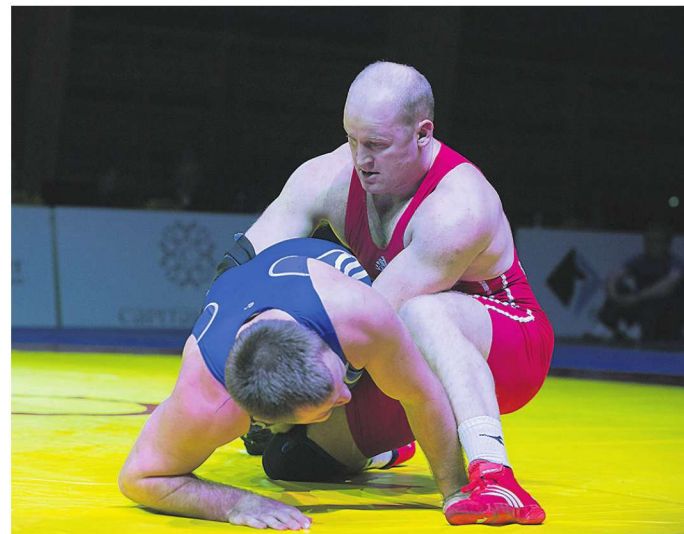
Ainsa MK Hammerlock esindajana osales Eesti meistrivõistlustel Artur Vititin, kes sai 130 kg kategoorias kaheksanda koha. Klubi treener Leon Reitsak ütles, et rohkem ei saanud võistlejaid Tartusse saata, sest kõik olid kas õpingute või tööga seotud.

"Artur Rassmann tuli alles Norrast tagasi ja Pavel Vititin ei ole saanud pere kõrvalt trenni teha," sõnas Reitsak.

Artur Vititin läks oma kategooria eelringis vastamisi Kaarel Maateniga ning kaotas 4:0. Reitsak ütles, et kuigi tulemus on ühepoolne, püüdis Vititin teha rohkem võtteid kui Maaten. Üheks kaotuse põhjuseks pidas Reitsak ka seda, et Vititinil oli vastase ees väike aukartus.

Heiki Nabi.

Ardo Arusaar.

Illustreerivad fotod: SIIM SOLMAN

Kohila läheb veerandfinaalis vastamisi Võruga

Siim Jõgis

Kohila võrkpalliklubi naiskond pidas möödunud nädalavahetusel kaks viimast Balti liiga põhiturniiri kohtumist ning pidi vastu võtma kaotuse ning võidu. Mõlemad kohtumised toimusid Leedus.

Sisuliselt terve hooaja tabeli esimest rida hoidnud Kohila naiskond kaotas 0:3 põhiturniiri võitjale Achmele. Viimases kohtumises saadi 3:0 võit Kaunase Heksa üle. Mari-Liis Graumann tõi võitjatele selles kohtumises 12 ning Maarja Kerner ja Laura Parts 10 punkti. Rünakul oli Kohila naiskond edukam protsentidega 43-28 ja bloks punktidega 9-6. Külalised löid koguni 15 serviässa, Heksa suutis sama kümnel korral.

Väga võimalik, et Kohilal

tuleb Achme naiskonnaga sel hooajal veel vastamisi minna. 13. märtsil saab Raplas ja Kohilas alguse Balti liiga finaaltturniir, kus osaleb kaheksa põhiturniiri paremat naiskonda. Kohila läheb esimeses mängus vastamisi tabeli seitsmenda võistkonnaga, kelleks on Familia/Võru VK. Kohila naiskonna treener Ingrid Kangur ütles, et vastasega on nad rahul. Seetõttu ei ole põhiturniiri teine koht ka suur pettumus. Kohila hoogu tõmbas Leedus maha ka see,

et vigastusega on väljas naiskonna põhisisidemängija Juliija Mõnnakmäe. Kangur avaldas lootust, et finaaltturniiri ajaks on ta tagasi ravis, aga kui ei ole, siis tuleb olemasolevate jõududega toime tulla.

Edu võtmeks eesseisvatel mängudel on tema sõnul vaheldusrikas rünnak ning hea serv. Lootust pani Kangur ka noore mängija Karmen Mereküla peale, kes seni on Mõnnakmäed asendanud. "Karmen on seni tublilt mänginud," sõnas Kangur.

Valtu põhikooli võimlemistüdrukud koos treener Kadi Saksaga (paremal) said kaela kuldmedalid.

Foto: TAIMO TAMMIK

Valtu neiud taas võimlemisfestivali laureaadid

Karin Moisar

Laupäeval, 28. veebruaril korraldati esmakordselt Raplas Sadolini spordihoones Eesti Koolispordi Liidu (EKSL) võimlemisfestival.

Laste ja noorte liikumisharastust propageeriv festival sai juba 25-aastaseks. Viimastel kordadel on festival olnud Keilas ja Viljandis. Sel aastal osales 15 kooli kokku 332 võimlejaga. Esindatud oli 7 võimlemis-, 16 liikumis-, 2 koond- ning 4 akrobaatikarühma. Võistluse peakohtunik oli Kadi Saks.

Treener Kadi Saks tõi võimlemisfestivalile kaks rühma. Valtu põhikooli võimlemistüdrukud astusid vaibale treener Kadi Saksa koostatud kavaga "Laiskloom Sidi unistus".

Esmalt jäadi silma kostüümidega. Tüdrukutele õmbles Marika Tali selga uhked laisklooma riided ning Hege Runnel maalits nügudele Sidi võluv-vallatu naeratuse. Žürii, kuhu kuulusid Kersti Kull, Avelin Kalvik, Urve Keskküla, Enn Meiesaar ja Madis Pettai, hinnangul sooritasid "laiskloomad" oma etteaste laureaadi tiitli vääriliselt. Hinde aluseks olid võistlus-

kava kompositsioon, õpilaste treenitus, kava tehniline täitmine ning väljenduslikkus.

Rapla Vesiroosi gümnaasiumi neiude rühm esitas Kärolin Rohumäe koostatud kava "Valgus". Treener Kadi Saksa käe all on neiud omandanud graatsilise ja lummava liikumiskava. Muusika ja koreograafia annavad edasi valguse liikumise ajas ja ruumis.

Võistluse lõppedes koguneti võimlemisvaibale. Valtu põhikooli tüdrukutele ja treener Kadi Saksale riputati kaela kuldmedalid. Kõikidele osalejatele jääb võistlust meenutama festivali diplom.

Peakohtunik Kadi Saksa sõnul kaasnesid võistlusega lisaks uuele asukohale ka mõningased tehnilised muudatused. Tal oli heameel tõdeda, et treenerid ja juhendajad tulid

uuendustega kenasti kaasa.

Festivali aitasid korraldada ja läbi viia Valtu põhikooli direktor Andres Saks, Laine Rokk Rapla Maakonna Spordiliidust, Ulvi Mägi Kohila gümnaasiumist ja Ingrid Lenk Rapla Vesiroosi gümnaasiumist.

Abijõuna olid kaasatud Rapla ühisgümnaasiumi õpilased ning Kadi võimlejad vilistlased.

Sel aastal osales 15 kooli kokku 332 võimlejaga.

Foto: SIIM SOLMAN

Mustangi tantsijatele kaks esikohta Tähtede Turniirilt

Alari Liiv, treener

Laupäeval, 28. veebruaril toimus Jüri spordihoones järjekordne tantsuvõistlus Tähtede Turniir. Tantsuklubist Mustang osales viis tantsupaari ning seekord ka kaks printsessi.

Saadi kokku kuus medalit, neist kaks kuldset, kaks hõbedat ja kaks pronksi. Kuni 9-aastaste vanusegrupi E-võistlusklassis saavutasid standardtantsudes esikoha Andreas Post ja Emma-Karoliine Vasnu, ladinaameerika tantsudes said nad kolmanda koha. Mudilaste printsesside

võistlusel sai esikoha Kristelle Kullamäe. Printsesside 4 tantsu võistlusel kuni 9-aastaste vanusegrupis saavutas teise koha Lorelii Estaal.

Kuni 11-aastaste vanusegrupis saavutasid E-klassi standardtantsudes teise koha Robin Visnu ja Riin Voolaid, ladinaameerika tantsudes said nad viienda koha. Markus Kiil ja Katriina Kallaste saavutasid 14-15-aastaste grupi C-võistlusklassis aga kolmanda koha standardtantsudes ja neljanda koha ladinaameerika tantsudes.

Spordiliidu peasekretäri kohale avaldusi ei laekunud

Siim Jõgis

Rapla Maakonna Spordiliit kuulutas veebruaris välja konkursi peasekretäri koha täitmiseks, sest senine peasekretär Priit Karjane otsustas isiklikel põhjustel sellest kohast loobuda. Täpsemalt ta selgitada ei soovinud.

Uue peasekretäri otsingud on nüüd juba mõnda aega käinud ning avalduste esitamise tähtaeg oli 2. märtsil. Priit Karjane ütles, et selleks ajaks ei laekunud mitte ühtegi avaldust.

Tema sõnul saadakse kol-

mapäeval juhatause liikmetega kokku ning mõeldakse, mis edasi saab. Kaalutakse ka uue konkursi korraldamist.

Maakonna spordiliidu juhatause esimees Aavo Sildvee ütles, et temale tuli Karjase taandumine ootamatult. "Ta on super inimene ja tal oli kõigiga hea läbisaamine," ütles Sildvee ning lisas, et viie aasta jooksul on Karjane teinud head tööd. Uue peasekretäri leidmisega Sildvee sõnul tormama ei hakata. "Meil on vaja asjalikku inimest," sõnas ta.

Seeriavõistluse viienda etapi võitsid Kuriltsik ja Koit

Siim Jõgis

Pühapäeval, 22. veebruaril toimus lauatennise seeriavõistluse viies etapp. Nime poolest oli see küll Rapla etapp, ent peeti hoopis Valtu spordimajas.

Korraldaja Aavo Bollverk selgitas, et kuna Valtus olid laud olemas, oli mugavam võistlused seal pidada. Vastasel juhul oleks pidanud laud Sadolini spordihoonesse vedama.

Meeste arvestuses sai esikoha Sergei Kuriltsik, kellele järgnesid Taago Puntso ja Veiko Ristisaar. Naiste arvestuses saavutas

esikoha Liisi Koit. Teine oli Kaidi Oago ning kolmas Marika Kotka. Seeriavõistluse viiendal etapil osales kokku 41 mängijat.

Hooaja lõpuni jääb kaks etappi ning meeste arvestuses jätkab esikohal Kalju Kalda. Teine on Toomas Hansar ning kolmas Heino Vanker. Naiste konkurentsis on suveräänne valitseja Liisi Koit, kes on võitnud iga etapi, kus ta osalenud on. Tema järel tulevad teisena Marika Kotka ja kolmandana Ene Laur. Järgmine seeriavõistluse etapp on 28. märtsil Märjamaa spordihoones.

Lõuna-Soome kaunid paigad

Sõidutame kaks inimest unustamatule reisile Lõuna-Soome Loosimises osalemiseks tuleb tellida Raplamaa Sõnumid ning loota, et õnn naeratab just Teile!

otsekorraldus 6.45 €
3 kuud 20.25 €
6 kuud 40.55 €
12 kuud 81.10 €

Tellida saab:

- tel 489 2130
- e-post: kuulutused@sonumid.ee
- www.sonumid.ee
- kõigist postkontoritest
- Ekspress Postist, tel 617 7717
- Raplamaa Sõnumite toimetusest: Viljandi mnt 6, Rapla (teisel korrusel)

Kampaania kestab kuni 30.04.2015

Osalevad kõik tellijad, kellel on seisuga 30.04.2015 vähemalt kolmekuuline tellimus!

RAPLAMAASõnumid

Hansa Bussiliinid AS, kes tegutseb juba pikaajaliselt Harju-, Viljandi-, Pärnu- ja Hiiumaal, alustab meeskonna komplekteerimist **01.07.2015** reisijatevedu alustavasse **RAPLA** osakonda.

BUSSIJUHT-KLIENDITEENINDAJAD

Ootame oma meeskonda inimesi, kes annavad endast alati parima ja natukene rohkem. Inimesi, kes näevad enda ümber alati väljakutseid, mitte probleeme. Inimesi, kes bussis ei näe üksnes rauda, mis viib punktist A punkti B, vaid võimalust pakkuda klientidele suurepärase teenindust.

Oled oodatud kandideerima, kui

- Sul on tõsine tahe töötada bussijuhina
- oled alati sõbralik ja abivalmis klienditeenindaja
- omad kehtivat D-kat. juhiluba ja ametikoolituse tunnistust
- Sul on teadmised bussitehnikaga seonduvast
- Sul on hea tervis
- oled kohusetundlik, vastutustundlik ja täpne oma töös
- oled korrektne ja hoolitsetud välimusega
- räägid eesti keelt (vähemalt B1 kategooria), kuid Sinu väärtust tõstab ka vene keele oskus

Kasuks tuleb varasem töökogemus bussijuhina, kuid oleme avatud ka värskele uue elukutse omandanud bussijuhtidele.

Pakume Sulle professionaalset, toredate toetavat meeskonda, uusi busse, vormiriietust ning püsivat kindla töögraafikuga tööd.

Kui arvad, et Sinu oskused ja isikuomadused vastavad eeltoodule, saada meile palun oma CV koos soovivaldusega e-postiaadressile lv@hansagrupp.ee hiljemalt **31.03.2015**. Täiendav info tel. 522 6009.

SUUR TÄNU kõigile valijatele ja toetajatele!

Alar Mutli

Eesti Vabarakond

TÖÖPAKKUMISED

Pakutakse tööd **PAGARILE** Märjamaal. Täpsem info tel 5668 7247

Kehtna Möisa OÜ võtab tööle **LÜPSJA**. CV ja soovivaldus töökohale konkureerimiseks palume saata aadressil juhataja@kmoy.ee või tuua/saata postiga Pargi 6, Kehtna 79001 Raplamaa kuni 6. märts 2015. a. Info tel 508 2157

Urge Rehvitöökoda vajab **REHVITÖÖLISI**. Info tel 489 7096, või tulla kohale kella 17-19ni, aadressil Kohila vald, Urge küla.

Kohila Spordikompleks võtab tööle **KORISTAJA**. Kandidaadilt ootame usaldusväärsust, kohusetunnet ja korraarmastust. Sooviavaldus koos elulookirjeldusega saata hiljemalt 6. märtsiks 2015 aadressil Kohila Spordikompleks, Kooli 1, 79805 Kohila või e-posti aadressil spordikompleks@kohila.ee. Lisainfo tel 523 6932, 489 0971

Hageri Hooldekodu pakub tööd **HOOLDAJATELE**. Kontakt tel 483 6180, 5569 5618

Rapla autokool

B-kat. mootorsõidukijuhi kursused algavad 16.03 ja 13.04 kell 17 Raplas Tallinna mnt. 17

Lõppastmekoolitus 28.03 kell 10 E-õppega liitumine kokkuleppel

Info ja registreerimine tel 511 4490 e-post: info@raplaautokool.ee www.raplaautokool.ee

Leht ei jõudnud postkasti?

Helista Eesti Posti tel 6661 6616 või Ekspressi Posti tel 666 2535

7. märtsil kell 20
EIDAPERE RAHVAMAJAS
NAISTEPÄEVA PIDU
Ansambel SOOV (Toivo Asmer,
Merle Lilie, Peeter Kaliuste)
DJ Enn
2-osaline Viru Varietee programm

Peolaud kafa ise. Õhtul saab osta lilli.
Sooduspiletid 3.-5.märtsini
naised 4 € ja mehed 6 €
7.märtsil kõik pääsmed 10 €

Kallis Riina!
Palju õnne
sünnipäevaks!
Sinu Sõbrad

TÖÖPAKKUMISED

OÜ Kinnisvarateenindus otsib
SISEKORISTAJAID.

Täpsema info saamiseks palume helistada telefonil
 5303 5668.

Kehtna Vallavalitsus pakub Kehtna Põhikoolis tööd
TUGIISIKULE.

Vt ka www.kehtna.ee. Lisa informatsioon: Angelika
 Randjärv, tel 5300 2894

MÜÜAKSE

Kanarbiku talu müüb korralikke
 tooreid ja kuivi küttepuid (lepp,
 sanglepp). Pikkused 30, 37, 40,
 50, 75 cm. Tel 5373 7294

küttepuid. Esita tellimus juba
 praegu, et saada puud **õigel ajal**
 ning **õiges koguses!** Merling OÜ,
 tel 5694 4474

Küttepuude müük, alati hea
 hinnaga. Holmes&Meyers. Küsi
 hinda! Tel 600 5323, 5550 5574

lõhutud toores lehtpuu al 30 €,
 metsakuiv okaspuu al 35 €, lõhu-
 tud toores tamm al 35 €. Tarne al
 10 ruumi. Tel 502 4895

turba- ja puidubriketti. Kuivad
 kütteklotid. Vedu. Tel 5359 2794

Rapla küttekontoris lõhutud,
 saetud lepa küttepuid 30, 40,
 50, 60 cm, ka võrkkotis. Vedu.
 Tel 516 6305

Raplas 2-toaline täiesti renoveeri-
 tud ahjuküttega korter Jõe tn, hind
 31 000 €. Aasta ringi madalad
 kom. maksud. Helista ja tule vaa-
 tama. Tel 5663 3298 Sigrd

kuivi pakitud kütteklotse ja kami-
 napuid, pelleid ning puidu- ja
 turbabriketti alusel. Vedu tasuta.
 Tel 433 3130, 523 8503

kütteks kase saepindu (pakitud 3
 m pikkustesse pakkidesse). Hind
 15 € rm. Kohale toomine Rapla
 valla piires tasuta. Tel 5332 8453

maja Märjamaal Niidupargi 5.
 Tel 5553 9222

kütteklotse 40 l võrkkotis.
 Tel 5683 0454

saunaahjusid, kaminaid, pliite.
 Soodsalt. Tel 505 4355

suitsuvorsti ja maasinki väike-
 hulgi, kohaletoomisega. Info tel
 505 9151

kuivi küttepuid. Tel 503 6941

soodsa hinnaga talusealiha. Info
 tel 505 9151, 5354 3002

valge, avatava osaga plastaken.
 Mõõdud 181x123 cm, hind 110 €. Tel
 5341 0863

Volvo V50, 1,6 kW, 2007, diisel,
 universaal, manuaal, läbisõit
 258 000 km, ülevaatus kuni 2016
 märts. H 5500 €. Tel 516 1324

Toyota Avensis 2,0 D; 66 kW, 1999.
 Tum. roh. met, universaal. Heas
 korras. 1700 €.Tel 5330 2079

OSTETAKSE

Vanametalli kokkuost Raplas
 Jürna 2. E-R 9-17, L 10-14.
 Tel 5818 8986 www.rauaspets.ee

Vanametalli kokkuost Agrovaru
 territooriumil E-R 9-17, L 9-14.
 Tel 505 8637, www.feralmet.ee

PROMETS OÜ ostab metsamaad
 ja kasvava metsa raieõigust.
 Tel 5591 9930, info@promets.ee,

OÜ ETEST PR ostab põllu-
 ja metsamaad. Tel 504 5215,
 514 5215, info@est-land.ee

metsakinnistuid ja kasvavat
 metsa. Tel 502 4895;
info@pajakapuit.ee

ANDA RENDILE

9,5 ha haritavat põllumaad Alus.
 Tel 504 2560

MITMESUGUST

SASKUTURNIIR 8.märtsil kell 11
 Valgu klubis. Mängime üleööma
 mängu. Osalustasu 10 €/paar.
 Lisainfo tel 5199 0426

TEENUS

Soojuspumpade remont, müük
ja paigaldus, kodumasinade
ja sõiduki kliimaseadmete
remont. Tel 5330 1720
www.kulmaline.ee

Bussiteenus. Sõit Tallinna alates
 50 €. Tel 5330 7447,
antsraismaa@hotmail.ee

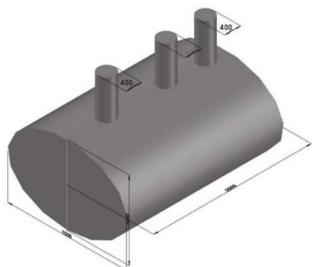
KAARDID ENNUSTAVAD 24 H.
Tel 900 1727, h. 1,09 €/min

Veo- (4 t), tõste- (2,3 t) ja bob-cat
 teenus. Tel 527 1344, 509 4884

Raamatupidamine, aruanded.
 Tel 505 9669, info@holopoint.ee

Katuseehitus (lame- ja viilka-
 tused), üldehitustööd. Tel 5629
 8738, info@palmergrupp.ee

Müügi- ja kolimiseelne tühjendus-
 ost. Transport ja utiliseerimine.
 Tel 517 6412

Septikute ja reoveemahutite,
 kaevupumpade müük ning pai-
 galdus. Tel 5306 5322
www.reovesi.ee

Parapsühholoogiline nõustamine.
 Tel 5391 9160 al kella 14

Elektritööd. Tel 5623 3776

Ohtlike ja suurte puude langeta-
 mine. Tel 517 5783

Ohtlike puude langetamine.
 Tel 5663 2968; 5340 2068

Lõikan viljapuude oksid. Enn.
 Tel 5568 8239

llu- ja viljapuude lõikus.
 Tel 5666 1637, 489 6003

Telli korstnapühkija. Tel 5885
 6367, www.korstnaohutus.eu

Pottsepatööd, nõus aitama
 ka materjali muretsemisel!
 Tel 5868 4131

Kutsetunnistusega pottseppmeis-
 ter. Tel 5836 9820

Juubelipillimees. Tel 5647 2730

SOOVIN ÜÜRIDA

1-2-toalise keskküttega korteri
 Raplas. Tel 5816 4969

1-toalise korteri Rapla maakon-
 nas. Tel 551 7417

MAGUS ELU
VAHVA NAISTEPÄEVA
KINGI LEIAB MEILT
IGALE MAITSELE!

OLEME AVATUD: E-R 10-18, L 10-15
RAPLAS TALLINNA MNT 23, TEL: 6661550

Kohtumissild habras
on taas kui klaas...

Avaldame sügavat
 kaastunnet lähedastele
 kalli

INGRIDI

kaotuse puhul.
 Oleme mõtetes teiega.

Thea ja segaansambel

Maga vaikselt,
puhka rahu –
südamed on Sinuga.
Mälestuste päiksekiillas
jääd Sa ikka meiega...

Südamlik kaastunne perele
 ja lähedastele

INGRID VAIKSAARE

varajase lahkumise puhul.

Lapsepõlvesõbranna Kati

Siiras kaastunne
 lähedastele

INGRIDI

kaotuse puhul.

Toomas ja Eeva
 laste ja lastelastega

Jääd mõtteis ja
mälestustes
alati meie keskele...

Mälestame klassiõde

INGRID VAIKSAART

ja avaldame kaastunnet
 lähedastele.

RÜG-i 1996.a lennu
 12a klassikaaslased ja
 klassijuhataja

Südamlik kaastunne
 Herbert Evestusele perega
 ema
MARTHA EVESTUSE
 surma puhul.

Jalase külarahvas

Kallis Koida!
 Südamlik kaastunne Sulle
 armsa

EMA

surma puhul.

Töökaaslased
 Kandi Konsumist

Tunneme kaasa
 Roland Pukile

TÜTRE

surma puhul.

Töökaaslased:
 Fesma Alu OÜ, Alu FMO
 OÜ, Rapla Metall OÜ

Mõnikord seiskub hetk,
kuhu sõnad ei mahu...

MARE MATT

Siiras kaastunne Pillele
 perega kalli ema ja
 vanaema kaotuse puhul.

Töökaaslased lasteaiast

Avaldame kaastunnet
 Galinalle abikaasa
ROBERT
GREBENNIKOV
 surma puhul.

Hõbene,
 Lepalinnud ja Lemmi

Sinu tehtud
lahe
FOTO-
TABAMUS
ootab lehes
avaldamist!

SAADA PILT foto@
sonumid.ee

Teatame kurbusega, et
 lahkus meie kallis ema

ELLA SÕSTER.

Pojad Enn ja Janno
 perekondadega

Meie siiras ja südamlik
 kaastunne tütardele
 peredega ja kõigile
 lähedastele armsa
ILMAR SÕMERI
 kaotuse puhul.

Katrin, Kaupo ja
 Anne peredega

Su tugev elutahe
valuliselt väsis,
ränk haigus murdis
Sinu elutee...

Mälestame

KÜLLI VINNI.

Avaldame kaastunnet
 omastele.

AS-i Käru Hooldusravi
 Keskus töötajad

Südamlik kaastunne Ille
 Aderile perega isa, äia,
 vanaisa ja vanavanaisa

ILMAR SÕMERI

kaotuse puhul.

Viive, Urmas ja
 Rain perega

Ema, see on elu algus,
kodusoojus, hingevalgus.
Ema kuju hell ja puhas,
eal ei tuhmuj aja tuhas...

Kallis Agne!
 Meie siiras kaastunne

EMA

kaotuse puhul.

Heli, Koidu, Hannes

KINO

MÄRJAMAA KINO HELK

„Loll ja lolli kakks“ (USA)

4. märts kl 17, 21

„1944“ (Eesti-Soomes)

5. märts kl 17, 19, 21

„Nähtamatud“ (Venemaa)

4. märts kl 19

6. märts kl 17, 21

„Saja-aastane, kes hüppas aknast välja ja kadus“ (Rootsi)

6. märts kl 19

8. märts kl 19, 21

„Mesilane Maia“ (Saksamaa-Austraalia joonisfilm, eesti keeles)

8. märts kl 15, 17

„Saja sammu teekond“ (USA)

11. märts kl 17, 19.05, 21.10

VALTU SELTSIMAJA

„1944“ (Eesti-Soomes)

4. märts kl 19

MUUSEUM

JÄRVAKANDI KLAASIMUUSEUM

„Tehase Tarbeklaas peakunstniku Helga Kõrge klaastooted aastaist 1953-1992“

Püsiväljapanek „134 aastat Järvakandi klaasitööstust“

„Tindipotid ja -pudelid Järvakandi klaasimuuseumi kogudest“

Muuseum avatud K, N, R kl 11-18 L 11-15, tel 518 2610 ja 5390 4677

MAHTRA TALURAHVAMUUSEUM

E.Vilde 150. sünniaastapäevale pühendatud näitus „Vildest naljaga pooleks“

Püsinäitus „Eesti talupoja elu 19. sajandil ja Mahtra sõda“

Muuseum avatud T-L kl 11-16

SILLAOTSA TALUMUUSEUM

„Velise vallavalitsuse tegemised aastatel 1918-1914 Rahvusringi materjalide põhjal“

Püsinäitus „Märjamaa ja Vigala kihelkonna inimeste ning aja lugu“

Avatud E-R kl 10-17, L-P ettetellimisel

HAGERI MUUSEUM

Püsinäitused „Maa-apteek“, „Kihelkonnakeskus Hageri“ (fotonäitus)

Avatud T, K, N kl 11-16, jaanuarist märtsini

kokkuleppel, helistada tel 5648 3828 või e-post virve.õunapuu@kohila.ee

KONTSERT

Rapla muusikakooli I klassi õpilaste kontsert

Rapla kultuurikeskus, 6. märts kl 18

Tallinna muusikakooli õpilaste kontsert „Vaid ainult ükskord...“

Kohila, Tohisoo mõis, 7. märts kl 18

Naistepäevakontsert „Laval ainult mehed“

Märjamaa rahvamaja, 8. märts

NÄITUS

E.Vilde 150. sünniaastapäevale pühendatud näitus „Vildest naljaga pooleks“

Mahtra talurahvamuseum

Näitus kunstiõpilaste I poolaasta loomingust

Kehtna kunstide kool (II korrus)

Näitusearja „Üks pilt“ teine näitus: „Minu ilus Eesti 2015“

Kohila koolituskeskuse (Tohisoo mõisa) fuajee

Külli Krooni ja Piret Gailiti ehete näitus-müük

(kuni 7. märts)

Kohila raamatukogu

Maia Muldma maalide näitus

Kohila Tornigalerii (Viljandi mnt 1), avatud kiriku lahtioleku aegadel või leppida kokku tel 5623 0741.

Triinu Toometi ja Inger-Berlissa Kaugemaa keraamikanäitus „Lambad ja hundid“

Märjamaa gümnaasiumi poiste ja tüdrukute metallehistööde näitus

Ingrid Tederi ja Sirkka Lasneri näitus „Kas värv on oluline?“

Märjamaa valla raamatukogu

Kristi Kasaku maalide näitus

Märjamaa rahvamaja Ly galerii

Teemanäitus „Laulik läbi aastakümnete“

Raikküla kultuurikeskus, näituse külastamiseks helistada tel 516 0783

Svetlana Mäe siidimaalid (saalis)**Vilde tabamata ime** (vitriinis)

Rapla keskraamatukogu

Kadi Kurema graafika

Rapla kultuurikeskuse Rütmani galerii

Eesti mõisaparkide ajaloolisi väikevorme tutvustav näitus „Väikevorm mõisamaastikus“

Rapla riigimaja fuajee (märtsi lõpuni)

KOOLITUS/LOENG

Esmaabi 8-tunnine koolitus

Rapla, Mahlamäe 8-3, 5. märts kl 9-16

Kohaliku omaalgatuse programmi ja kodanike Euroopa programmi infopäev

Rapla riigimaja (Tallinna mnt 14), 11. märts kl 10

Loeng: Pöletik - keha – häirekell. Dr Riina Raudsik

Rapla Elujõu Keskus (Viljandi mnt 72G), 11. märts kl 19

TEATER

Stand-up teater: Andrus Vaarik „Mõtlemine on seks“

Rapla kultuurikeskus, 4. märts kl 19

Märjamaa rahvamaja, 6. märts kl 19

SPORT

Võrkpalli Kooliliiga Põhjaregiooni finaali

Kohila spordihoone, 5. märts kl 11

Maakonna MV lauatenнисes. Üksik- ja paarismäng

Valtu spordimaja, 7. märts kl 10

Alexela korvpalli meistriliiga: TYCO Rapla vs TLÜ/Kalev

Rapla, Sadolini spordihoone, 7. märts kl 17

Maakonna MV squashis

Rapla, Sadolini spordihoone, 7.-8. märts kl 11

Rapla maakonna MV võrkpallis

Kohila spordihoone, 8. märts kl 10

Meeste I liiga korvpallis: Kohila/Eesti Telekom/ Webware vs TÜ/Rock II

Kohila spordihoone, 10. märts kl 20

Võrkpalli miniliiga

Kohila spordihoone, 11. märts kl 10

TV 10 olümpiastarti III etapp

Kohila spordikompleks, 11. märts kl 14

MITMESUGUST

Loe ja meisterda algklassiõpilastele

Rapla keskraamatukogu, 4. märts kl 17

Maakondlik vene keele festival 7.-9. klassidele

Märjamaa rahvamaja, 5. märts

Kuu ja minu elu – kuidas elada kooskõlas kuu rütmidega

Rapla Elujõu Keskus (Viljandi mnt 72G), 6. märts kl 18

Ettevõtlike naiste päev: Läbi ajarännaku homsesse

Rapla kultuurikeskus, 7. märts kl 10

Naisrühma Külapiigad 10. sünnipäevale ja naistepäevale pühendatud peoõhtu

Laukana lasteaed, 7. märts kl 19

Naistepäevapidu

Kuimetsa rahvamaja, 7. märts kl 20

Varbola rahvamaja, 7. märts kl 20

Eidapere rahvamaja, 7. märts kl 20

Lelle rahvamaja, 7. märts kl 20

Valtu seltsimaja, 7. märts kl 21

Vana-Vigala rahvamaja, 7. märts kl 21

Vigala Võrkpalliturniiri pidu

Kivi-Vigala rahvamaja, 7. märts

Naistepäeva laad

Rapla kultuurikeskuse taga, 8. märts

Naiste päev

Hageri rahvamaja, 8. märts kl 14-16

Doonoripäev

Rapla kultuurikeskus, 10. märts kl 10-14

E.Vilde 150. sünniaastapäevale pühendatud ettekandepäev ja koolilaste loominguline konkurss

Mahtra talurahvamuseum, 11. märts

Ootame teateid sündmuste kohta iga nädala reedeks meiliaadressil kuulutused@sonumid.ee. Tel 489 2130. Järgmine "KUHU MINNA" ilmub 11. märtsi lehes.

“Õnnenumbrid” jõuab aprillis Raplamaale

Mike Yeamani „Õnnenumbrid“ jõudis Inglismaal esmakordselt publiku ette 2008. aastal ja pälvis samal aastal Briti näitekirjanduse preemia ning seda on korduvalt lavastatud kogu Suurbritannia teatrites. Seda on tõlgitud ka teistesse keeltesse ja mängitud mitmes teatris Soomes ning Rootsis.

„Õnnenumbrid“. Pealkirja järgi on lihtne järeldada, et tükis on tegu loteriiga. Ja nii ongi. Perekonk on pühendunud loteriil mängimisele. Kõik pereliikmed loodavad võita ja seeläbi igauks omal viisil oluliselt oma elukvaliteeti parandada. Eeskätt vähemalt väliselt ikka juba päris dementses eas vanaema (mängib Helgi Sallo), kes loodab oma viimased päevad võiduraha eest luksusvanadekodus veeta. Aga ka tema tütar (Katrin Valkna), kes ainsana perele elatist teenib, ja väimees (Raivo Rüütel), kelle sissetulek on juba mõnda aega vaid töötü abiraha. Rääkimata hilisteismelisest tütre tütre (Merilin Kirbits) ja varateismelisest tütre pojast (Rauno Kaibiainen), kelle soovid vastavad

päris täpselt nende eale.

Nimetatud eeldustest lähtudes algabki komöödias tõeline „õnnejaht“. Et segadus, mille peamine tekitaja on vanaema, oleks veel suurem, sekkuvad mängu ka „peresõber“ (Madis Milling) ja tütre tütre „silmarõõm“ (Mihkel Tikerpalu SA-st NUKU). „Õnnejaht“ ei kulge kaugeltki kivide-kändudeta ja mõnigi kord tundub, et kõik on mokas, aga nagu komöödiakohane, on lõpp siiski lootusrikas. Kokkuvõttes on tegemist särava ja vaimuka komöödiaga, millel aga sugugi ei puudu nalja taha peidetud tõsisem sõnum.

Mike Yeaman on inglise näitleja, lavastaja ja näitekirjanik. Lisaks on ta kirjutanud ka telekomöödiaid ning kuuldemänge.

Esietendus oli 7. veebruaril 2015 ja sellega tähistatakse Vana Baskini Teatri 10. sünnipäeva.

Pilt etendusest.

Foto: Vana Baskini teater

LAUPÄEV 7.03	PÜHAPÄEV 8.03	ESMASPÄEV 9.03	TEISIPÄEV 10.03	KOLMAPÄEV 11.03	NELJAPÄEV 12.03	REEDE 13.03
ETV 07.30 Näh 07.35 Klumpsud 07.45 Rüütel Rooste 07.55 Mesilane Maia 08.10 Arva ära, kui palju ma sind armastan 08.20 Maša ja karu 08.25 Tugitoolisport 08.35 Lassie 09.00 Puutepunkt 09.30 Eest-i lood 10.00 Maahommik 10.45 Eesti lood. Stromka 11.15 Pealtnägija 12.00 Tuulepealne maa 13.05 Kodu 13.50 Laskesuusatamise MM. Meeste sprint 10 km 15.30 Suurmeistrid 16.00 Iluuisutamise juunioride MM 2015 Tallinnas. Jäätantsu vabatants 17.20 Sisekergejõustiku EM Prahas 18.30 AK 18.40 Sisekergejõustiku EM Prahas 20.05 Reisile minuga. Andaluusia valged linnad 20.30 Önne 13 21.00 AK. Ilm 21.20 Sport. 21.35 Hallid kardinalid 22.25 Noor inspektor Morse. Eikunagimaa 23.55 Kuritegu 00.55 Mõnus miks 2012 01.27 ERR.ee uudised	07.30 Animasarjad 08.35 Lola Pikk-kõrv 08.40 Belka ja Strelka 08.45 Lastetuba 09.00 Tähendamisi 09.05 Prillitoos 10.00 Hommik Anuga 11.15 Tareq Taylori Põhjamaade kokakunst 11.45 Puutepunkt 12.10 Paksem kui vesi 13.10 Aeglased koaalad elu kiirteel 14.05 Laskesuusatamise MM. Meeste jältussõit 12,5 km 15.05 Lumest lumeni 15.15 Noor inspektor Morse. Eikunagimaa 16.50 Laskesuusatamise MM. Naiste jältussõit 10 km 17.50 Flamencomania 18.10 Alasti tõde 18.30 Aktuaalne kaamera 18.40 Laulakarussell 2015 19.40 Jan Uuspõld 20.00 Miranda 20.30 Tuled akendes 2014. Maire Joala 21.00 Aktuaalne kaamera. Nädal 21.40 Sport. Sport 22.00 Kõlab hästi! 22.05 Sild 23.05 Hommik Anuga* 00.20 Kodu 01.05 ETV live. Noorkuu 02.03 ERR.ee uudised	06.55 Terevisioon 08.55 Ihult ja hingelt. Salgamine 09.45 Minuscule 09.55 Terevisioon* 11.55 Maahommik* 12.40 Reisile minuga. Andaluusia valged linnad* 13.05 Tareq Taylori Põhjamaade kokakunst 13.40 Arvamus ja eelarvamus 14.00 Minuscule. Masendunud mardikas 14.10 Eesti aja lood. Okupatsioonid 14.40 Kahekõne 15.00 Dokfilm Lejutiste maailm 15.30 8 mm ELU 16.00 Holby City haigla 17.00 Aktuaalne kaamera 17.10 Draamasari Önne 13 17.40 17.10 Önne 13 17.40 Ihult ja hingelt. Salgamine 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Ringvaade 20.05 Osoon 20.35 Meie inimesed. Margit 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 OP! Kunst 22.10 Välisilm 22.10 Välisilma dokk Birma: rubiinid ja religioon 23.05 Hallid kardinalid. Atentaat 23.55 Ringvaade* 01.01 ERR.ee uudised	06.55 Terevisioon 08.55 Draamasari Ihult ja hingelt. Öunapäev 09.45 Minuscule (Prantsuse 2011) 09.55 Terevisioon* 11.55 Tähendamisi. Naised kristluses* 12.00 Prillitoos (subtiitritega)* 12.55 Osoon (subtiitritega)* 13.25 Välisilm* 14.00 Liitlased 14.35 Dokfilm Aeglased koaalad elu kiirteel 15.30 Gloria, endine Pariis City haigla. Raske õppetund 17.00 Aktuaalne kaamera 17.10 Draamasari Önne 13 17.40 Draamasari Ihult ja hingelt. Öunapäev 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Ringvaade 20.05 Vabariigi kodanikud 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 OP! Kunst 22.10 Draamasari Paksem kui vesi 23.10 Komöödiasari Miranda. Kohting 23.40 Plekktrumm* 00.25 Ringvaade* 01.30 ERR.ee uudised	06.55 Terevisioon 08.55 Ihult ja hingelt. Inimliku headuse piim 09.45 Minuscule 09.55 Terevisioon* 11.55 Meie inimesed. Margit* 12.20 OP! kunst* 12.50 Kõlab hästi! Mustoneni hoog* 12.55 Aktuaalne kaamera 55 (ETV 2011) 13.30 Mõnus miks 2012 (ETV 2012)* 14.00 Hommik Anuga* 15.15 Maahommik* 16.00 Holby City haigla. Veel üks võimalus 17.00 Aktuaalne kaamera 17.10 Önne 13 (Eesti 1998) 17.40 Ihult ja hingelt. Inimliku headuse piim 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Ringvaade 20.05 Pealtnägija 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 Foorum 22.30 Eesti lood. Majavalvur (Eesti 2014) 23.00 Võimu kants. Seadused on riigi alus 00.00 Ringvaade* 01.05 Dokfilm Birma: rubiinid ja religioon 02.00 ERR.ee uudised	06.55 Terevisioon 08.55 Ihult ja hingelt. Armastus käib oma rada 09.45 Minuscule 09.55 Terevisioon* 11.55 Pealtnägija* 12.40 Laulakarussell 2015. Poolfinaal 13.40 Ametilood. Metsnik Maaris (ETV 2003) 14.10 Vabariigi kodanikud (subtiitritega)* 15.05 Puutepunkt* 15.35 Meie inimesed. Margit* 16.00 Holby City haigla. Tõde tuleb välja 17.00 Aktuaalne kaamera 17.10 Önne 13 17.40 Ihult ja hingelt. Armastus käib oma rada 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Ringvaade 19.30 Laskesuusatamise MM Kontiolahtis. Meeste 20 km 20.35 Kahekõne 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 Kapital 22.10 MI 22.35 Muusikadokk Cameron Carpenter. Minu elu kõla 23.35 Ringvaade* 00.05 Tuled akendes 2014. Maire Joala* 00.35 ERR.ee uudised	06.55 Terevisioon 08.55 Ihult ja hingelt. Üllatusmoment 09.45 Minuscule 09.55 Terevisioon* 11.55 MI* 12.25 Muusikadokk Cameron Carpenter. Minu elu kõla 13.20 Kõlab hästi! Mustoneni hoog* 13.25 Niimuudu om. Lindora laat 13.45 Kapital* 14.15 Foorum 15.05 Tuled akendes 2014. Maire Joala* 15.35 Reisile minuga. Andaluusia valged linnad* 16.00 Holby City haigla. Suits ja peeglid 17.00 Aktuaalne kaamera 17.10 Önne 13 17.40 Ihult ja hingelt. Üllatusmoment 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Ringvaade 19.30 Mõistlik või mõttetu 20.00 Tuulepealne maa. Vaikus 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 Mängufilm Bernard ja Doris 23.20 Pealtnägija* 00.05 Kriminaalsari Sild 01.05 Ringvaade* 01.37 ERR.ee uudised

ETV 2

09.00 Animasarjad 09.35 Loomaia tee 64 09.50 Baleriin Angelina 10.00 Laulukarussell 2015. Poolfinaal 11.00 Jälle kevad 11.10 Tallinna mosaik 11.35 Väärtustades elutööd* 12.30 OP! film* 12.55 MI. Müstiline elektroonika* 13.25 Üksteise kõrväl 14.20 Meie Aja Aazel 14.50 Minuscule 14.55 Azzel 15.45 Smallville 16.30 Lammass Shaun 16.35 Joona jutud 17.00 Mesilane Maia 17.10 Tugitoolisport 17.20 Laskesuusatamise MM. Naiste sprint 7,5 km 19.10 Tugitoolisport 19.20 AK (viipekeeles) 19.30 AK (vene keeles) 19.45 Vana aja asjad 20.00 Sisekergejõustiku EM Prahas 21.00 Selgeltnägija kaheksajala Pauli elu ja aeg 22.00 Iluuisut juun. MM 2015 Tallinnas. Noormeeste vabakava 23.30 Iberofest esitleb. Wakolda 01.07 ERR.ee uudised	09.00 Lastefilm Röövlirahnu Martin 10.15 Lastesari Tugitoolisport. Stiani jõukatsumine filmiõhtul 10.20 Animasari Baleriin Angelina. Angelina ja hiphopipoisid 10.35 Seiklussari Okaspead. Puuriloom 11.00 4x4. Tšukotka 11.30 Naine täna 11.55 Ai Weiwei: ei mingit vabandust! 13.25 Meie Aja Kunst. Flo Kasearu 13.55 Plekktrumm* 14.40 Phil Spector 16.10 Sisekergejõustiku EM Prahas 19.10 Lastesari Tugitoolisport. Stiani jõukatsumine uneajaga 19.20 Aktuaalne kaamera (viipekeeles) 19.30 Aktuaalne kaamera + (vene keeles) 20.00 Iluuisutamise juunioride MM 2015 Tallinnas. Gala 22.00 Teemaõhtu. Kanged naised 23.20 Eesti lood. Kuumad naised vabast tahtest 23.50 Vallatud Vestid ja sõbrad 00.40 ERR.ee uudised	07.00 Animasarjad 08.30 Cedric 09.00 Ringvaade* 09.30 Tallinna mosaik 09.50 Käbi Laretei 10.40 Tsirk, tsirk, tsirgukene 11.10 Ela sajani 11.35 Siin ja praegu 12.15 Eesti TOP 7 13.05 Jälle kevad 13.15 Lumest lumeni 13.30 Iluuisutamise juunioride MM 2015 Tallinnas. Gala* 15.30 Lassie 16.00 Lastetuba 16.15 Joona jutud 16.40 Baleriin Angelina 16.50 Loomaia tee 64 17.05 Geronimo Stiltoni lood 17.30 Pipi Pikksukk 17.55 Leon 18.00 Mina ja Miia 18.25 Milý murrab pead 18.30 Lastetuba 18.45 Džungliraamat 19.00 Rüütel Rooste 19.10 Väike kummitus Laban 19.20 AK (viipek) 19.30 AK (vene k) 20.00 Azazel 20.50 Päike on hea laps 21.30 Minuscule 21.35 Plekktrumm 22.20 Sosinad ja karjed 23.45 Küünla-valgel 00.10 ERR.ee uudised	07.00 Animasarjad 08.40 Väike kummitus Laban 08.45 Indiaanipoiss Yakari 09.00 Ringvaade* 10.05 Holby City haigla 11.05 Plekktrumm* 11.45 Sosinad ja karjed 13.17 ERR.ee uudised 15.30 Mina ja Miia 16.00 Lastetuba 16.15 Cedric 16.25 Indiaanipoiss Yakari 16.40 Baleriin Angelina 16.50 Loomaia tee 64 17.05 Geronimo Stiltoni lood 17.30 Pipi Pikksukk 17.55 Leon 18.00 Mina ja Miia 18.20 Milý murrab pead 18.30 Lastetuba 18.45 Džungliraamat 18.55 Džungliraamat 18.55 Rüütel Rooste 19.05 Põrsas Peppa 19.10 Väike kummitus Laban 19.20 AK (viipekeeles) 19.30 AK (vene keeles) 20.00 Derek 20.25 Minuscule 20.30 Ööülikooli rännakud 21.30 AegRuum 22.20 4x4. Tšukotka 22.50 Selgeltnägija kaheksajala Pauli elu ja aeg 23.50 Ohtlik sõit 01.34 ERR.ee uudised	07.00 Animasarjad 08.25 Leon 07.50 Mina ja Miia 08.15 Lastetuba 08.30 Milý murrab pead 08.35 Põrsas Peppa 08.40 Väike kummitus Laban 08.50 Indiaanipoiss Yakari 09.00 Ringvaade* 10.05 Holby City haigla 11.05 4x4. Tšukotka 11.30 AegRuum 12.27 ERR.ee uudised 15.30 Mina ja Miia 16.00 Lastetuba 16.15 Cedric 16.25 Samsam 16.35 Väike printsess 16.45 Põrsas Peppa 16.50 Džungliraamat 17.05 Rüütel Rooste 17.15 Maša ja karu 17.25 Väike prints 17.50 Lastetuba 18.05 Laskesuusatamise MM. Naiste 15 km 19.10 AK (viipekeeles) 19.20 AK (vene keeles) 19.35 Laskesuusatamise MM. Naiste 15 km 20.40 Kapital 21.10 BFM esitleb 21.30 Minu suur hispaania perekond 23.05 RUUM / Soo tänav 23.35 R2 Live 00.05 Vennaskond 00.40 ERR.ee uudised	07.00 Animasarjad 07.25 Džungliraamat 07.35 Rüütel Rooste 07.50 Väike prints 08.10 Mina olen loom 08.15 Lastetuba 08.25 Fiksikud 08.35 Hiirelabor 08.40 Põrsas Peppa 08.45 Indiaanipoiss Yakari 09.00 Ringvaade* 10.05 Holby City haigla 11.05 4x4. Tšukotka 11.30 AegRuum 12.27 ERR.ee uudised 15.30 Väike merineitsi 14.03 ERR.ee uudised 15.30 Väike prints 16.00 Lastetuba 16.15 Okaspead 16.40 Arva ära, kui palju ma sind armastan 16.50 Stella ja Sam 17.00 Fiksikud 17.10 Lammass Shaun 17.15 Väike printsess 17.25 Väike prints 17.50 Lastetuba 18.05 Laskesuusatamise MM. Meeste 20 km 19.25 Aktuaalne kaamera (viipek) 19.35 AK (vene keeles) 20.00 4x4. Tšukotka 20.30 Dragan Wende 21.35 Kaardimaja 22.25 Derek 22.50 Eesti TOP 7 23.50 Eneseületus 01.36 ERR.ee uudised	07.00 Animasarjad 07.35 Eesel, heeringas ja nõialuud 07.50 Väike prints 08.15 Lastetuba 08.35 Loomaia tee 64 08.50 Indiaanipoiss Yakari 09.00 Ringvaade* 09.30 R2 Live 10.05 Holby City haigla 11.00 Smallville 11.45 Eesti muusikavideod 12.15 Andres Ehin 12.41 ERR.ee uudised 15.30 Väike prints 16.00 Lastetuba 16.10 Vahva Roosi 16.25 Arva ära, kui palju ma sind armastan 16.35 Stella ja Sam 16.45 Tugitoolisport 16.55 Väike printsess 17.05 Loomaia tee 64 17.15 Lammass Shaun 17.25 Lassie 17.50 Lastetuba 18.05 Laskesuusatamise MM. Naiste teatesõit 4x6 km 19.25 AK (viipek) 19.35 AK (v k) 20.00 Tallinna FC Infonet - Tallinna FC Flora 22.10 Suurmeistrid 22.40 Kuritegu 23.40 Kaardimaja 00.30 Eesti TOP 7* 01.24 ERR.ee uudised
--	--	--	--	--	--	---

KANAL 2

06.10 Kliikitähed 06.35 Kuulustuste naistevahetus 07.25 Reporter* 08.20 Hubert ja Takako 08.45 Top Shop 09.00 Aia- ja kodusaade 10.00 Lemmikretseptid 10.45 Hooaeg 11.10 Rooli võim 12.00 Subboteja 12.55 Radar 14.00 Eesti tippmodell 3 15.00 Kuidas valmib modellisaade? 16.00 Viimane võmm*. Tõeline kangeline 17.00 Lõputu simapiir. Alles pärast ema surma saab Lilly teada, et ta isa elab Aafrikas. Uudishimust vaevatuna sõidab ta turistina Naibibiasse oma isa Hinrichi farmi 19.00 Reporter+ 19.35 Kuldne kompass. Seiklusfilm noorest tüdrukust Lyrast, kelle sõber ühel päeval röövitakse 21.50 Täiega salaagent 23.50 Koletislik ämm 01.40 Lõhepüük Jeemenis 03.25 Takso 4 04.55 Reporter+* 05.25 Galileo*	06.05 Rooli võim 06.30 Kliikitähed 07.00 Doktor Contraptus 07.30 Tom ja Jerry 07.55 Kuldne kompass 10.00 Kuldvillak 10.35 Nädalalõpp Kanal 2ga 12.05 Kodutunne 13.05 Naabriplika 14.05 Pilvede all 15.05 Rekordikontroll 17.00 Utta Danella. Talu või armastus 19.00 Reporter+ 19.35 Meie aasta Hiinas. Külas Siberi sõpradel 20.25 Sajandi armastus 22.15 Selfridge'i kaubamaja. Gordonile teeb kodus valituse olukord meelehärmi. Kas Agnes on tööle endale liiga kontimurdiva ülesande võtnud? Kas Loxley ja Harry ühine üritus on edukas ja kas tõesti Churchill ise tuleb seda avama? 23.15 Pimeduse äärel 01.30 Kick-Ass - uus superkangelane 03.25 Ma armastan sind, Phillip Morris 05.00 Reporter+ 05.30 Meie aasta Hiinas	06.10 Lastega kodus 06.40 Mr Bean 07.10 Sylvesteri ja Tweety seiklused 07.35 Timon ja Pumba 08.00 Reporter* 09.00 Keelatud armastus 10.00 Natalia saatuse lained 11.00 Kodus ja võõrsil 12.00 Sajandi armastus 14.00 Heeringas Veenuse ölal 14.30 Süütu süüdlane 15.30 Lastega kodus 16.00 Küladektiivid. Puhka rahu 17.00 Natalia saatuse lained 18.00 Keelatud armastus 19.00 Reporter 20.00 Kõök 20.30 Kodutunne 21.30 Naabriplika. Kiriku päästmine 22.30 Mentalist. Hotell Greybar. Lisbon läheb salaoperatsioonile vangina 23.30 Motiiv. Vaatamata kõigele 00.25 Komissar Rex 01.20 Harry seadus 02.05 Selfridge'i kaubamaja 02.50 Reporter* 03.50 Piinlikud kehad 04.40 Küladektiivid 05.25 Doktor Oz. 24 tunni energialaeng	06.10 Lastega kodus 06.40 Mr Bean 07.10 Sylvesteri ja Tweety seiklused 07.35 Timon ja Pumba 08.00 Reporter* 09.00 Keelatud armastus 10.00 Natalia saatuse lained 11.00 Kodus ja võõrsil 12.00 Kodutunne 13.00 Kõök 13.30 Naabriplika*. Kiriku päästmine 14.30 Süütu süüdlane 15.30 Lastega kodus. Ma pole DJ 16.00 Küladektiivid 17.00 Natalia saatuse lained 18.00 Keelatud armastus 19.00 Reporter 20.00 Krimi 20.30 Radar 21.30 Viimane võmm. Mängust väljas. Kallist restoranist leitakse mürgitatuna noor naine 22.30 Must nimekiri. Dr Linus Creel 23.30 Üksik hunt 01.35 Põrunud puhkajad 02.00 Vampiir, vaim ja libahunt 02.45 Heeringas Veenuse ölal 03.10 Reporter* 03.55 Aia- ja kodusaade* 04.40 Küladektiivid 05.25 Doktor Oz	06.10 Lastega kodus 06.40 Mr Bean 07.10 Sylvesteri ja Tweety seiklused 07.35 Timon ja Pumba 08.00 Reporter* 09.00 Keelatud armastus 10.00 Natalia saatuse lained 11.00 Kodus ja Viimane võmm. Mängust väljas 13.00 Radar 14.00 Krimi 14.30 Süütu süüdlane 15.30 Lastega kodus. 16.00 Küladektiivid 17.00 Natalia saatuse lained 18.00 Keelatud armastus 19.00 Reporter 20.00 Suur lotokolmapäev - Rooside sõda 21.00 Saladused 21.30 Pilvede all. Mari jagab Piretiga oma muret. Indrek tuleb tagasi koju 22.30 C-Komando 23.00 Rizzoli ja Isles 00.00 Southland 00.55 Nero Wolfe. Juhtum mürgianusega 02.25 Krimi 02.50 Rooli võim 03.15 Reporter* 04.05 Lemmikretseptid 04.40 Küladektiivid 05.25 Doktor Oz	06.10 Lastega kodus 06.40 Mr Bean 07.10 Sylvesteri ja Tweety seiklused 07.35 Timon ja Pumba. Sumo-Pumba 08.00 Reporter* 09.00 Keelatud armastus 10.00 Natalia saatuse lained 11.00 Kodus ja võõrsil 12.00 Pilvede all 13.00 Saladused 13.30 Suur lotokolmapäev - Rooside sõda 14.30 Süütu süüdlane 15.30 Lastega kodus. Tannerite jõulud 16.00 Küladektiivid. Surm katkestas vestluse 17.00 Natalia saatuse lained 18.00 Keelatud armastus 19.00 Reporter 20.00 Enne kui nad said kuulsaks 21.30 Eesti tippmodell 3 - Finaal! 22.30 Seksisemud 03.15 Mängufilm Mehed, kes jõllitavad kitsesid 02.20 Bordell 232. Pöörane seksipidu 03.15 Reporter* 04.05 Hooaeg* 04.40 Küladektiivid* 05.25 Doktor Oz. lidsed tervisesaladused	06.10 Lastega kodus 06.40 Mr Bean 07.10 Sylvesteri ja Tweety seiklused 07.35 Timon ja Pumba 08.00 Reporter* 09.00 Keelatud armastus 10.00 Natalia saatuse lained 11.00 Kodus ja võõrsil 12.00 Eesti tippmodell 3 - Finaal! 13.00 Süütu süüdlane 15.30 Lastega kodus. Kohtamismäng 16.00 Küladektiivid. Mõrv järelmaksuga 17.00 Natalia saatuse lained 18.00 Keelatud armastus 19.00 Reporter 19.55 Kuldvillak 20.30 Piire ületades! Üheksa puudega inimest võtavad vastu elu suurima väljakutse 21.30 Nädalalõpp Kanal 2ga 23.00 Kõök 23.30 Mängufilm Kahe/Võitlus 02.10 Mängufilm Legion 03.50 Reporter* 04.40 Küladektiivid. Mõrv järelmaksuga 05.25 Doktor Oz
---	---	---	---	--	--	--

TV3

05.40 Kirgede torm 07.25 Madagaskari pingviinid 07.50 Kung fu panda 08.10 Printsess Sofia Esimene 08.35 Madagaskari pingviinid 09.00 Simpsonid 10.00 Heimari kokaklubi 10.30 Eesti asi 11.00 Nurgakivi 11.30 Naistesaad 12.00 Kätemaksukontor: Muusikamõrvad 13.05 Vabad mehed 14.05 Reisihiit 14.35 Miss Fisheri mõrvalood: Mõrvas süüdi lavastatud 15.55 Šura. Yahya arreteeritakse kahtlustatuna Inglise sõduri mõrvas. Celil üritab oma kurbust pudedelise uputada. Valentina ja Yusuf seisavad silmitsi raskete katsumustega 18.00 Keeris 19.00 Seitsmesed uudised. Nädalalõpp 19.30 Animafilm Rio 21.25 Padjaklubi: Laura üllatuspidu 22.30 Grace: Monaco vürstinna 00.30 Thelma ja Louise 03.00 Šura 04.45 Nurgakivi 05.10 Seitsmesed uudised. Nädalalõpp	05.40 Kirgede torm 07.25 Madagaskari pingviinid 07.50 Kung fu panda 08.10 Printsess Sofia Esimene 08.35 Madagaskari pingviinid 09.00 Simpsonid 10.00 Animafilm Rio 11.55 Su nägu kõlab tuttavalt 14.45 Reisihiit 15.15 Stop! 15.45 Midsomeri mõrvad: Võõra surm 17.55 Kätemaksukontor 19.00 Seitsmesed uudised. Nädalalõpp 19.30 Eesti otsib superstaari 21.00 Kariibi mere piraadid: võõrastel vetel 23.50 Valgekrae: Ükski heatugu 00.50 Miss Fisheri mõrvalood: Mõrvas süüdi lavastatud. Phryne satub tummfilmide maailma, kui mõrvatakse filmi peosaatitja ja lavastaja. Naine püüab mõrva lahendada ja linatseose päästa 01.55 Võimalik vaid Venemaal 02.35 Midsomeri mõrvad 04.30 Stop! 04.55 Seitsmesed uudised. Nädalalõpp 05.25 Kirgede torm	06.15 Smurfid 06.40 Käsna-Kalle Kantpüks 07.05 Nõiad 07.30 Käsna-Kalle Kantpüks 07.55 Saatustlik valik 08.55 Meisterkoka: Selgub hooaja võitja 09.55 Kirgede torm 11.00 Vaprad ja ilusad 11.30 Top Shop 11.45 Võta või jätka 13.15 Vabad mehed: Sar-lar Jörberg 12.15 Eesti otsib superstaari 13.45 Padjaklubi 14.15 Seitsmes taevas: Kahetsused 15.15 Vaprad ja ilusad 15.50 Kirgede torm 17.00 Saatustlik valik 18.00 Meisterkoka: K
--	---	--

Avasime KONTORI
Raplas Viljandi mnt 19.

AKNAD
AVAMISHINDADEGA!

Kui tellid
viimistluse,
saad akende
paigalduse
TASUTA.

Info@amves.ee

Amves ☎ **489 7306**

Ostame metsamaterjali,
raieõigust ja metsakinnistuid.

Tel 514 8238, 523 7944, 503 8777
e-mail: eesti@mitsagroup.com

Metsä

Metsäliitto Eesti AS on nüüd Metsä Forest Eesti AS

KOHILA
MÕISAKOOL

LAHTISTE
USTE PÄEV

KOLMAPÄEVAL, 11. MÄRTSIL

Võimalus osa saada meie
tavalisest koolipäevast:

8.30 Inglise keel
9.25 Usuõpetus
10.20 Muusika

Kuna klassiruumid ei mahuta palju
rahvast, palume eelnevalt meili teel
registreeruda anu@kohilamoisakool.ee

Peale tunde kell 11.05 on võimalus
kohvilauas juttu ajada.

Info kooli vastuvõtu kohta
kooli kodulehel:
www.kohilamoisakool.ee

Kohila mõisakool

Kuga mööblikauplustes müügil
SUUR VALIK köögi-, elutoa-,
lastetoa- ja magamistoamööblit.

VALIK TÄIENE PIDEVALT!

Tule ja tutvu! Hinnad soodsad
Suurema ostu puhul tingimisvõimalus.
JÄRELMAKS PROTSENDIVABA!

MEIE KAUPLUSED:

RAPLAS Piiri 5A,
E-R 9.30-18, L 9-15
Telefon 489 4453

VALGAS Vabaduse 2
telefon 767 0173

TÜRIL Tehnika 8
E-R 9.30-18, L 9-15
telefon 384 8576

PÖLVAS Jaama 69 D
telefon 799 1489

JÕGEVAMAAL Pauastveres
telefon 77 1310

VILJANDIS Riia mnt 52
telefon 433 6029

ABJA-PALUOJAS Tiigi 1, telefon 436 0158

KUGA mööbel
kogemus mugavusest

Metsakinnistute ja raide ost
(sobivad ka osaliselt raiutud ja hüpo-
teegiga koormatud metsakinnistud).
Aitame metsakavade koostamisel
ja paberite vormistamisel.

Tel 525 9788, harry@grundar.ee
faks 443 0376, Tehnika 15, Paikuse

PRIIMO METS

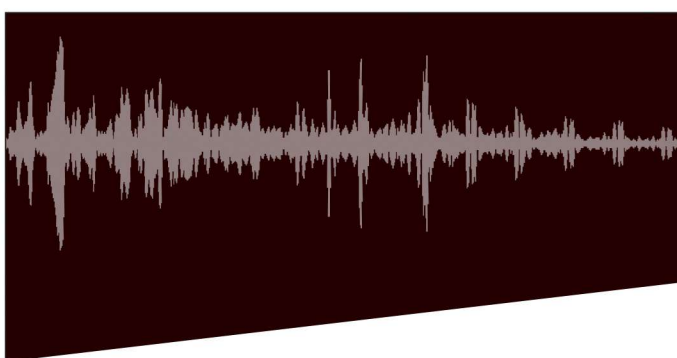
OÜ Priimo Mets ostab:

- metsakinnistuid,
- kasvavat metsa,
- kasepakku, okaspuu palki,
- paberipuitu, küttepuud,
- võsa hakkeks.
- haavapaberipuitu 28 €/tm

Pakub:

- saematerjali,
- metsaveeteenust.

Tel. 506 9966; 489 0696
E-post priimo.mets@priimo.ee

Treraadio
Rapla 91,3

Raplamaa
hää 24/7

www.treraadio.ee

parimad aknad

Asutatud 1999.

AKNAD kuni
-60%

Paigaldus -30%
Siseviimistlus -30%
Rõdude klaasimine

Contignus

Järelemaks

VÄLISVIIMISTLUS
(metallnurga-
liistuga) **-50%**

Kevadised,
päikeselised
pakkumised
uutele akendele!

Arutech Parimad Aknad rakendab
nüüd akende tootmisel süs teemi
Gealan S 9000. Sellel kaasaja
kõige soojemal süsteemil (profiil
U-väärtus on 0,72 W/m2K) on
mitmeid eeliseid ja hea hind.

Üle Eesti 1516 **www.arutech.ee**

Avatud: E-R 8.30 - 17.00
Lõuna 13.00 - 13.30

Kontakt: Rapla, Tallinna mnt. 23
tel 5551 3058, 677 7055

Rahvusvaheline kvaliteedijuhtimise sertifikaat ISO 9001:2008 ja keskkonnasertifikaat ISO 14001:2004

OSTAB

- metsakinnistuid
- hüpoteegiga ja
läbiraiutud kinnistuid

Tel 511 0415, 517 9866, 489 4055. www.landeker.ee

- Ostame **METSAKINNISTUID**,
ka raiutud ja hüpoteegiga
- Ostame **PÖLLUMAAD**

Küsi hinda! Teeme pakkumise!

Lai 10, 80010 Pärnu
Tel 447 7900, 528 5263
Faks 447 7903, metsagrupp@hot.ee

REGIONAALARENGU TOETUSEKS

Kolmapäeval, 11. märtsil 2014
algusega kell 10.00

toimub Rapla riigimaja (Tallinna mnt 14) suures saalis

KOHALIKU OMAALGATUSE PROGRAMMI ja
KODANIKE EUROOPA PROGRAMMI

INFO PÄEV

Eelregistreerimine kuni 9. märtsini
Silvi.Tarto@rapla.maavalitsus.ee või 484 1118; 58557104

TASUTA KODULEHT
VÕI E-POOD.

www.elitec.ee
Tel 656 5646

Hea Metsaomanik!

Ostame Sinult raieõiguse.

Lisaks paku meile **lepikuid**
ja **metsakinnistuid**.

info.merling@gmail.com

Merling ☎ 56 2222 54

13. märtsil kl 19
Kaareperes
Valtu seltsimajas

KÜLAÜLIKOO:
Marju Lauristin
„Eestlaste tulevik -
maarahvas või
linnarahvas“

Üksikpilet 3 EUR ja
perepilet 5 EUR
Loeng salvestatakse,
kuulake www.ylikool.ee

Üks parimaid Vesiroosivisioone

Kersti Saadlo

Laupäeva õhtul oli Vesiroosi gümnaasiumis taas Vesiroosivisioon. Kui õhtujuhid küsisid publikult, mitmendat korda see muusikapidu toimub, oli saalis tükk aega vaikust ja õige vastus, 19. kord tuli külaliselt, kes võis olla osalenud just nendel esimestel Vesiroosivisioonidel, mis olid veel armsalt kodused ja vaiksed.

19 aastaga on Vesiroosivisioon teinud läbi erinevaid muutusi, aga viimastel aastatel on korraldajate valikul lavale pääsenud 12 muusikalist kollektiivi, nendest kuus Raplast ja kuus mujalt Eestist. Seekord kandideeris lavalepääsule 18 kollektiivi, mille hulgas korraldajatel polnud valiku tegemine kerge. Tegelikult tegi erilist heameelt see, et kandideerijate hulgas oli nii palju Rapla kollektiive. Oli ka üks Kehna kollektiiv, kes küll seekord lavale ei pääsenud, aga kuna nad on nii noored, võib see võimalus kindlasti avaneda järgmisel aastal.

Tore oli see, et sel korral olid esindatud nii paljud erinevad muusikastiilid. Ja kuigi natuke kippus domineerima raskem metall, oli laval ka bluesi, folki, popmuusikat ja erinevaid alternatiivseid ja isikupäraseid lähenemismurki muusikale.

Kuna Vesiroosivisioonilt valiti sel aastal taas üks osalejatest otse Noortebänd 2015 piirkonnavooru, oli mujalt tulnute tase seekord kõrge ja mütsiga lööma või nalja tegema ei tulnud. Hingestatult ja hästi esinesid ka kõik Rapla bändid ja nii mõnigi oluline auhind jäi Raplasse.

Auhindade jagunemise üle pidas aru neljaliikmeline žürii, kuhu kuulusid Noortebänd 2015 peakorraldaja Märt Truman, Noortebänd 2015 kontserdikorraldaja Kristine Kebbinau ja kaks Raplamaa tunnustatud muusikut Erko Laurimaa ja Andre Lääne.

Nüüd siis võitjad: Grand Prix läks Tallinna ansamblile Saints Be Warned, kes

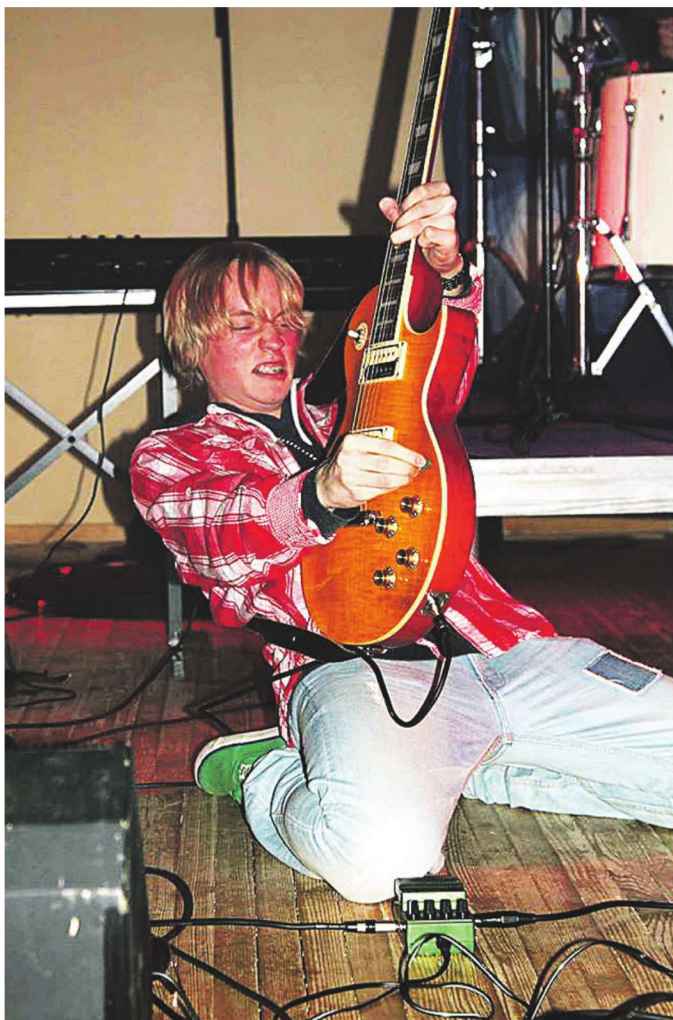
mängis rasket metalcore muusikat, kuid tõmbas enda pöörase energiaga publiku hästi käima. Ka parima trummari auhind jäi võitjale. Pääsu Noortebänd 2015-le ja kutse Linna Pea Rockile sai Viljandist pärit bluesrocki mängiv Ol' Mill. Trio liikmed jahmatasid enda noorusest hoolimata lavalise küpsusega. Viieteistaastane kitarrist-laulja-saksofonist Artur Leppik mängis bluesi ja laulis laval nagu vana elukogenud mees. Temale läks ka parima instrumentalisti preemia.

Leebe liini võitja ja parim Rapla bänd oli Amongst Ordinaries. Sinna läks ka parima laulja ning parima kitarristi auhind, selle said vastavalt Inga Tarto ja Markus Bachmann.

Basskitarristi auhind läks Tartusse, ansamblile Echoist.

Väga palju on Vesiroosivisioonile andnud koostöö MulgiKontserdiga, see on taganud alati üritusele professionaalse heli ja valguse. Samuti tuleb tunnustada korraldajaid, ehk siis RVG õpilasesindust ja eriline tänu ka kindlasti publikule, kes oli küll alguses üsna vaoshoitud, aga toetas soojalt kõiki esinejaid.

Eriti soojalt elati kaasa RVG õpetajate bändile, kes seekord oli peaesineja St. of Dreams soojendusbänd ja kes esitas kaks pungilikku kaverit Eesti vanadest pophittidest. Ka peaesinejale elati kõigest hingest kaasa ja kokkuvõttes võib üle nelja tunni kestnud muusikapeo nimetada üheks parimaks senitoimunutest.

Hoogne kitarrisoolo Howling Sky kitarristilt.

Grand Prix läks Tallinna ansamblile Saints Be Warned.

Saksofonimängu eest sai auhinna Artur Leppik ansamblist Ol' Mill.

RVG õpetajate bänd, kes tegi eesti popluqudest pungikavereid.

Fotod: Eeva Hindremäe

ISSN 2228-1886

RAPLAMAASõnumid

Rapla 79511, Viljandi mnt 6, tel 489 2133, 5567 3260 Tellimine, reklaam ja kuulutused 489 2130, 5551 1084 faks 489 2135, e-post: info@sonumid.ee, kodulehekülj: www.sonumid.ee

Peatoimetaja: Tõnis Tõnisson.
Tegevtoimetaja: Inge Põlma (489 2244)
Ajakirjanikud: Vivika Veski (489 2132), Siim Jõgis (489 2139), Katri Reinsalu (489 2246), Stina Andok, Haldi Ellam

Tehnilise toimetuse juhataja: Siim Solman (489 2138). Fototoimetaja: Jaak Kadarik (489 2138). Kujundaja: Ulvi Blande (489 2138). Keeletoimetaja: Liivi Jegorov (489 2138). Reklaamitoimetuse juht: Ulvi Salumäe (489 2130). Reklaamijuht: Kadri Paju (489 2131). Raamatupidaja: Juulija Rüsse (489 2136, 489 2133)

Toimetusel on õigus kirju ja kaastöid nende selguse huvides toimetada ning lühendada. Kaastöid ei tagastata ega retsenseerita. Honoreeritakse tellitud kaastöid. Raplamaa Sõnumeid on võimalik tellida Eesti Posti sidejaoskonnadest, raamatukogudest, toimetuse reklaamiosakonnast ja internetis Raplamaa Sõnumite koduleheküljel.

Toimetust võtab vastu ka telefonitsi esitatud tellimusi. Kuulutuste ja reklaami vastuvõtt tööpäeviti 8.30 - 17 Viljandi mnt 6, Rapla. Tel 489 2130, faks 489 2135. Väljaandja: OÜ Nädaline. Trükk AS Printall. Kaebuste korral ajalehe sisu kohta võite pöörduda Pressinõukogusse: pn@eall.ee või tel 646 3363